

8802

భారతి

[వచిత్ర మాసపత్రిక]

సంపాదకుడు

కవలెంక శంభుప్రసాద్

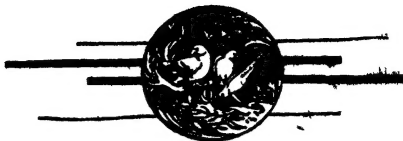
ఆంధ్రప్రదేశ్ మాసపత్రికామండలి
మహారాష్ట్ర

సంపుటము 20

నవంబరు, 1988

భాగము 2

విశాఖపట్నం లోని భారతి పబ్లికేషన్స్

విషయానుక్రమణిక

ఏప్రిల్ - 1952

అవసరమైనవి—మొక్కపాటి కృష్ణమూర్తిగారు	99
భౌతికశాస్త్రము ర క్షణము—విష్ణు అప్పారావుగారు	101
మానవశాంతి—ఎస్.ఎల్.టి. చార్యశింగారు	106
మహాకవి—వి.వంగలసీతయ్య—రిజిస్ట్రార్లు ల కోదండరామయ్యగారు	107
నంకల్ సద్దుడు—ఎం.కుల శ్రీరామశాస్త్రిగారు	117
యజ్ఞాలము—భానమహాకవి	120
కవిసన్మానము—జనమంచి రామకృష్ణగారు	121
భారతీయుడు అశోకరాజు—బామ్మకంటి శ్రీనివాసాచార్యులగారు	139
కవి సారవజ్ఞమును భావకరుడు, శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు— శుభాక్షి వెంకట వీరరాఘవాచార్యులగారు	141
అఖండయోగ—వేముల వేంకటఅప్పారావుగారు	143
అంతర్జాలు—పన్యాల రంగనాథరావుగారు	147
శామంతము—సామనీదం జనకరామకర్మగారు	159
కాళిదాస మహాకవి శీవరసమయ్యలు—వి.గం.శిశిశాస్త్రిగారు	161
విశిష్టము—బాదరాజు రాధాకృష్ణగారు	168
భారతనాటి—శ్రీమతి పట్టికొండ విశాలాక్షిగారు	169
కలగూరగంప—	183
గ్రంథమిమర్శనము	189

అంధుడొక మంత్రుడు ప్రదర్శించు బుడబుగ్గు

వాహినీవారి మర్రిశ్మరి

పయిత కిచ్చి వాళ్ళ కల్పనలో
సంస్కృతికి సహజత్వానికి జాతీయతకూ
సమంజసతనము పాధించుటలో
ఒక ప్రత్యేకతను విరూపింపు
విరుపమాన బ్రతకము

నేడెపూతంగి

వివాదము
వివాదము
వివాదము

శ్రీ మద్భగవద్గీత

వ్యాఖ్యాత: శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు

ఆ ర న ము ద్రణ ము

శంస్కృతమునకు, తెలుగున టీకాకావ్యర్య ఎణ్ణిమర్క
విశరణములు గల 400 పుటల గ్రంథము గీతాధ్యయన
మరుకు బుక్కిలి ఉపయుక్తమైనది

ఖర్చు లైందు

వెల రూ 4-0-0 లు.

కపాలాఖర్చు ను 0 2 0

ఆంధ్ర గ్రంథమాల, పోస్టుకాక్కు నెం 212 మదరాసు

జాతి వివిధ భాషలలోను

మొ. 10 గణాంక మొదటి పేర్తి, రాయల సీమ ప్రభావము 14

అనుభవములు గల వారు

భార
మాకుము

భారతి

సంపుటము 29
సంచిక 2

అవనీంద్రస్మృతి

శ్రీ మొక్కసాటి కృష్ణమూర్తి

కునిక వాన్యశీవన విఘ్నాస్థిత జాతికా ప్రదీపికన్
దన యతిలోక భావపరిణాహనముజ్జ్వల కాంతిధారణే
పునరుపలబ్ధ భవ్య సుమయాద్యప్య నకమ్ముగజేసి పెల్లులగా
నినిదన దివ్యశిల్పి యవనీంద్రుడు నేను జగాన లేడను!

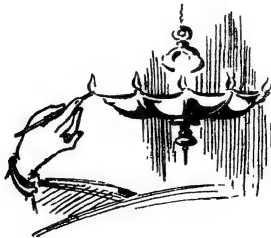
ఒక పదిమంది భావుక మహానయనాలురలో యెడండలన్
జీరియినర్పి భారత విశిష్టపదీనకా మహాస్థా చం
పక మృదుసార భాకలిత భావనగా మునయింపె; వారునున్
బ్రకటిత విశ్వమోహన విభావరిభావిజయ ప్రధానీతులే!

ఉత్తమ శిల్పలక్ష్మణులు, సూక్ష్మత సర్వ కళారహస్యముల్
గుర్తనొనంగ, నాతని యొక్కొక్క విశూత్న కళాప్రయత్నమున్
గ్రోర్తగ నెఱరించె దళుకొర్త, కళాభ్యుల చారి పోకలన్;
నెటువైచునర్పి భక్తికలు బుట్టెడి లోయననిద్రు మూలికన్!

చిక్కని భావనాపటిమ, చేపలుచేసిన కళాప్రభుత్వ వ
మృత్యుమనీయ వివరణనమాధురి, మూర్ఖికిరేఖ తెలుమై
చొక్కపు చిత్రబాలముల చోద్యముగా తెలుగొండు, నైనను?
నిక్కపుటింద్రబాలమెదో విండిన దానిలుగొండు కుంచెయన్!

మొగలుల చిత్రలేఖన విమోహనచాతురి, సూక్ష్మలేఖలగా
సొగసగు రాజపుత్ర నరహరిబద్ధుల రాగ కళానుభావమున్
జగదభిరామపేతువు నజాంత కళామహనీయ భావమున్
బగటకొనంగ నందముల మధ్యలకున్ దయసేయ జోమెనో!

మనకిక మారమయ్యె వనమాన కళా మహనీయ కీర్తికుం
డని మదిలో నెదోయొక మహాంధ్యము గ్రమ్మెడు, నైవసంతలో
నన యివనింద్ర చంద్రమునంత సుధామధుద్వితోచి, యా
యన చలువల్ దొలుకు తరళాశివమున్ మది నూహసేసెనని

భౌతికశాస్త్రము-తత్వజ్ఞానము

శ్రీ విస్వా ఆపస్తంబ

బాహ్యప్రపంచములకున్న దృశ్యపద్యభౌతికములను తెలిసి కొనుటకై శాస్త్రజ్ఞానము తోడ్పడుచుండును నిర్వచనీయమునకు సంబంధించిన విషయములను గురించియుకొనుటచే, అవారిమనకి జ్ఞానువులగు కల మానసికములగు గొప్ప సమస్యలగుచుండుచే, శాస్త్రజ్ఞానము తోడ్పడుచుండును జీవితపరమాత్మమును, తనకాల ప్రపంచముందునునుకల స్థానముజేసి, మృత్యువును బంబించి శాశ్వతస్థియును పొందగలమా, కదవజీ సత్యమునుజేసి, అమరత్వమును సమాధానములకై శాస్త్రనిరూపము చేయుచుండును

శాస్త్రపరిశోధనకై చేయుప్రయత్నములు పీఠాదిల పర్యంత తోపాటు ప్రయత్నములవలెదీ పైజీవీయనీకాలని వాతావరణము నిర్మలమై, దృష్టి వికాలమగుచుండును ఒక్కొక్కప్పుడెరుము పైకొక్కప్పుడు, వారిపైనుండి భారవృత్తి సంపదితకాళి ప్రాయములను వికాలముజేసికొనుచు, విజృంభితముమును, తిక్కాచాళి క్రింది, క్రమముగా పెంపొందించుకొనుచు పైపైభుగములకెగలరాక ప్రయత్నించుచుండును ఇది అంతులేని ప్రయత్నము తీరని అశేష్యము—సత్యాశేష్యము

గడిచిన 30-40 ఏండ్లలో ప్రమాణీకృతమొందుచున్న సరిక శాస్త్రజ్ఞానము (Modern Physics) పరిశోధనాభిరితును లీరింది యశేష్యములో ఎంతవరకు సరిగిరించుచున్నదో తెలిసికొందాము

1. సాంప్రదాయక భౌతికశాస్త్రము (Classical physics)

మొటన్ శాస్త్రజ్ఞుడు గతిశాస్త్రము(Dynamics) ను లాభారములను(Laws) ను ప్రతిపాదించివాడు. గతిశాస్త్రముతో, మార్గములనుబంబించి క్రమాగతులను, క్రమావధానములను తెల్పించగలగుచున్నాను బండ్లు, ఓడలు, విమానములు, మొటా

దులు మొదలగు పర్యాయంత్రములను గతిశాస్త్రము అనుభవముగా తోడ్పడుచున్నది గతి శాస్త్రబుద్ధి మును బ్రహ్మాంపైపైయంత్రముకలె, ఒక విశ్వతీమగు మార్గానుపొందుగా, సర్వప్రపంచమును పొగిపోవుచున్నదని, అట్టి ప్రపంచముందు మానవసంకల్పమునకు—ప్రపంచమార్గమును కవరించుటలో—తావులేదని, ఆ మహాయంత్రములందుండి విడిపించుకొనుకల శేష్యము, దానిని ఛక్కరించగల అధ్యాత్మికశక్తి, మానవునిశీలేవని, అభిప్రాయములు గాఢిశాస్త్రతత్వముల కిదిగ 7వేలవేలమున

మరియు, ఇంద్రియగోచరమును ప్రపంచమునకు భిన్నమైన ప్రపంచములేదని, పర్యవ్యాసమునకు ఇంద్రియములే వ్యవరములని, అతీంద్రియజ్ఞానమును సది యుండట యశాభవమని, అసత్యమని, (World is Subjective and not objective) అను వాదము ప్రబలమైనది ఇట్టి వాదమును చేయువారిని (Positivists - realists) వ్యక్తివాదులనవచ్చును లీరికి వ్యక్తిజ్ఞానమే ప్రమాణము—లీరిని వాస్తవికులని మాన అనువచ్చును లీరికి జగత్తు వ్యక్తి భావవాక్యశక్తి ము వ్యక్తులభావనల కిదిగ వారు భావించినా భావించకపోయినా సత్యమై, నిర్వచనమై, సర్వవిస్తమై, జగత్తున్నదను ప్రతివాదమునకు సత్యవాదమునీ—(అతీంద్రియమై, సత్య) ఇట్టివాదమునకు చెందివారిని (idealists) సత్యవాదులనవచ్చును లీరికి వ్యక్తిగత భావనే ప్రమాణము శాశ్వతశాస్త్ర ప్రతాగమునవలెయు ఈ వాద, ప్రతివాదముల ఫలమని చెప్పవచ్చును లీరి పిక్షాంతి భార్యపక్షముల మూలముగా శాస్త్రము వృద్ధి పొందినది

ప్రమాగములలేత ప్రత్యక్షముగా తెలిసికొలేని దివ్యముంతా సత్యతీమగు వాస్తవికుల వాదమునకు ప్రతివాదము లేకపోలేదు మహాను 190 ఏండ్లకించుట వాస్తవాత్మక, పక్షమూలము

(*Atoms hypothesis*) ను, ప్రతిపాదించినాడు పరమాణువులు ప్రత్యేకముగా తెలిపగలిగినట్టిది కావు, కాని అట్టి అవత్యక్త కరమాణవాదముతో అమాత్యమైన రహస్యాల కన్పటించుటలు గ్రహించబడిన పరమాణు భారములు (*Atomic weights*) తెల్పబడినవి అని కాన్పటించు నిత్య ముపయోగముతో కలవు కావున ఇది సత్యములు కాదు అనిపిచి

2. నవీన భౌతికశాస్త్రము Modern physics

(1) బోర్ స్థిరీకరణ (Bohr's Atomic Theory)

పరమాణువులు శేదంపటించిన ప్రత్యేకములని (*Atoms-molecules particles*) దానిని అధి ప్రాయశఃపాదు 1900 సంవత్సర ప్రాంతమువరకు అనే విజ్ఞాపకము ప్రాథిక కాన్పటించు ప్రయత్నములను, అందు భాగములను కనుగొనడము (*Nucleus*) దాని చుట్టు లిరుగు ఎలక్ట్రానులు (*Planetary electrons*), ఎలక్ట్రానులు నిలిచి కక్ష్యలు (*Orbits*) కలవని, పరమాణువు ఒక చిత్రమైన కట్టము (*Structure*) వంటిదని, దూర్గద్రవ్య, బోర్, అను ప్రముఖ కాన్పటించిన ప్రతిపాదించిన ఈ సూత్ర నిజమయితే పరమాణువాదమును పెంచి, బోర్ స్థిరీకరణను సోపాని బోర్ కల్పించినాడు దాని యాధారము 1910-20 సంవత్సరముల మధ్యముల అనేక ప్రాథికాన్పట, రహస్యాల కన్పటించుటలు బలపడిన బోర్ కల్పించిన పరమాణు కట్టము ముందుండి నిర్దిష్ట విశేషముల దిశాక్రమణతో ప్రత్యేకముగా నిరూపించగలిగినది కావు ఇందుకు గోచరములు కావు కాని, అంతిమక్రమము దాదాపు, దూర్గద్రవ్య, బోర్ ప్రతిపాదించిన పరమాణు వాదముని శ్రేయస్సుని ప్రోత్సహించుట అని ప్రతి వాదము బలముగా పాగివడి

విజయ బోర్ వాదము ఎంతవరకు సమర్థమయిన అను విషయమును పరిశీలించవలసియున్నది

పరమాణు కట్టములను ఒక్కొక్క పరమాణు లును ఒక్కొక్క నీలిని కల్పించబడిన పరమాణులు (*Atomic molecules*) అన్నింటికంటే బలమైన తక్కువ గల ఉపబిందు, హీలియము, పరమాణు పరమాణులలో

ఒకటి, రెండు, ఎలక్ట్రానులు మూలమే ఉండి, అది ఒకటి, రెండు, కక్ష్యలలో (*Orbits*) లిరుగు చుండును పరమాణువుల బలమైన తెలియబడిన కక్ష్యలసంఖ్య తెలుగును అందుచేత పరమాణు కట్టముల నిర్మాణము చిత్రమైనది కావలయును కలిగి చిట్టగా ఉండును

అదేవిధ కట్టములందరి ఎలక్ట్రాను ఒక విధ ముగా ప్రవర్తించునని యూహించి దానినిపట్టి ఉప బిందు కక్ష్యల (*Spectrum*) లోని వివిధంబులయొక్క తరంగతల కొలతలను (*Wave lengths*) బోర్, తక్కువగట్టి చూపెను ఈ కల్పించిన కొలతలు ప్రత్యేకముగా ప్రయోగముల మూలమున కనిపెట్టిన కొలతలను సరిపోయినవి ఇట్లే హీలియము కక్ష్య మాలకునకు ఉపపత్తి (*Explanation*) బోర్ చే కల్పించబడినది కాని పరమాణువులు బలమైన కొలతలతో కక్ష్యలలకు సమపత్తి సంబంధముగా కాన్పటించినవి అందుచేత బోర్ విధానములో విశేష ఒక సూక్ష్మమైన సుప్తపక్షమిది

మరియు, కేంద్రము చుట్టు లిరుగు ఎలక్ట్రానుల వేగము (*Velocity*) గాని, కక్ష్యలలో ఎలక్ట్రానుల ప్రవహించుచున్న స్థానము (*Positions*) గాని బోర్ విధానము వలన తెల్పబడిన తెలియబడినవి కలగలేదు హైడ్రోజను కక్ష్య మాలకులవలన ఉపపత్తి గణితములో ఎక్కడము ఈ ఎలక్ట్రానుల స్థితి, గతి, ఉపయోగించవలసిన అంశము కలగలేదు ఇది చాలా దిశల విషయము కక్ష్యలలో ఎలక్ట్రానులు నిలచుగానే లిరుగుచున్నట్లు, బాటి స్థితి, గతి, తెలియబడుతుంది అని సరిగ్గానే తెలుసుకుట దిశలగానా అందుచేత ఎలక్ట్రానుల కక్ష్యలలో లిరుగుచున్నట్లును ఈ సూక్ష్మములు అను సంబంధములను వివరించుచున్నట్లును ప్రత్యేకములు చేత బోర్ స్థిరీకరణములో లోటు కల్గినది, అందు చేతనే బలమైన పరమాణువులయొక్క కక్ష్యలలలకు సరిపెట్టిన ఉపపత్తి బోర్ చేసినది తక్కువగాను (*Positives*) అట్లే వివిధరీతి బోర్ ప్రయోగముల హైడ్రోజను అను చుట్టును కాన్పటించెను.

11. (2) హైజన్ బర్న్ క్వాంటమ్ మెకానిక్స్
Heisenberg's Quantum Mechanics

ఉపశబ్దాలను పరమాణు పరమాణులను విశ-
దించి, ప్రయోగములచేత ప్రత్యక్షముగా తెలిసికో-
గలిగిన పాటుగలిగి, ఒక సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించి-
నదితో అన్ని పరమాణు వ్యవహారాలను పూర్వమే తమ
వత్తి పట్టునది హైజన్ బర్న్ అప్రొచాసునదివాడు
వ్యవహారాలలోని రంగులయొక్క రంగులకు కొంత
(*Wavelengths*) రంగులయొక్క ధాతు తీవ్రతలు
(*intensity of colours*) ప్రయోగములచే తెలిసి-
కోగల ప్రత్యక్ష విషయములు గనుక, వీటి సహాయ-
గించి దృష్టిపై మెకానిక్స్ అను నూతన సిద్ధాంత-
మును 1926 లో, కల్పించివాడు మేట్రిక్స్ మెకా-
నిక్స్ (*Matrix mechanics*) అను నూతన శాస్త్ర-
విధానమును ఈ సిద్ధాంతమును దుపయోగించివాడు
పరమాణువుల వ్యవహారాలను సమగ్రము అవడం
వివరించి చూపివాడు ఇంకను నూతన విషయములను,
గణితముచే నిరూపించివాడు అది ప్రయోగములచే
ప్రత్యక్షము చేయబడినది బోర్ సిద్ధాంతము కంటే
హైజన్ బర్న్ సిద్ధాంతము సర్వాత్మికా మేల్దేవనది,
ఇప్పుడైతే దీనినిబట్టి సప్రాచారము కంటే వర్ధిల్లి-
నాదనీ బలమునది పెద్దపట్టునదివచ్చినది

అనిశ్చయత్వ సూత్రము

(*Principle of Uncertainty*)

హైజన్ బర్న్ సిద్ధాంతాంతర్యాత్మకమే, మూలా-
ధార మొదల అనిశ్చయత్వ సూత్రమునుగలది కొంత
తెలిసికోవలసియున్నది

వ్యవహారములో, నిర్ణయ తీరికముతో, అనేక-
ముగా బండ్లు, యంత్రములు మొదలగునవి పోవలెను
గతిశాస్త్రములో శాస్త్రీయమయ్యాయి ఈ యంత్ర-
ముల ఒకటి ఎన్నో పానులు, మనుషులు ఉండును
అట్టి వానిని గతిశాస్త్రమువలెయొగవలెను
మృత్యుతో ఒకప్పుడే చాచారమును తన తెలిసికో-
వచ్చును. శిలపట్టును మండి పెకలుకు 100 అనుగుల
తేగముతో పైకి విసిరుగా ఒక రాతిని విసిరేసితో
శిష్టి పెకలుల తరువార అది 150 అనుగుల ఎత్తున కెగిరి
తగునది, అక్కడనుండి తిరిగి శిష్టి పెకలులలో శిల
మొదల, పెకలుకు 100 అనుగుల తేగ

ముతో, పడునది, తక్కు గతిశాస్త్రములేక
కట్టుమయ్యాయి అవగా ఒక కొలమందు
గల స్థితి—(*position*)—శిల మట్టును, గతి
(*velocity*) పెకలుకు 100 అనుగుల, తెలిసికో-
మరియొక కొలమందు—శిష్టి పెకలుల తరువారి,
చాచియొక్క స్థితి—150 అనుగుల ఎత్తు, గతి—
కూర్పును (ఏమంటే అంతవరకే పల్లి ఆగిపోయినది
కనుక) తెల్లించ గలముయ్యాయి ఈ విధానము
పాతము గతి శాస్త్రమును మహిమగించుచున్నాను
ఇట్లే, పరమాణువులలో గల ఎలక్ట్రానుల యొక్క
చలనమును గతి శాస్త్రములో శాస్త్రీయమైనది
బోర్ భావించివాడు తెల్లము కట్టివాడు బోర్
విధానము సంపూర్ణధృతియులే నీయ లేదు ఇది ఎందు-
చేత, అని విచారణలు జరిగినవి కాని ధృతియుగా
1927 లో మాక్స్ బుద్దెర్ల ఖంపెయలకు పరమాణువుల
యందు మూలమును గతిశాస్త్రము సరిగా వర్తించలేక
అని హైజన్ బర్న్ తన సిద్ధాంతకేరణుల తెల్లించి
చూపించివాడు మరియొక పరమాణువులయొక్క స్థితి
గతి, గంభీర మదా వికలమందు విశ్చిరముగా
తెలిసికోమటను కలుగలేదు, ఈ గంభీరత ఒకచాని
వికలముగా కొలిచినతో, ఈ కొలమందు యనుక్రియ-
తలన పరమాణువు గతి మారునది, కనబోవునది,
అందుచేత గంభీరచాని కొలన వికలముగా ఉండవది
స్పష్టపరచివాడు కెంత కొలతో సంభవించు
కేవాను—అవగా అనిశ్చయత్వమును, నిరూపించి-
వాడు ఈ విధానము అనిశ్చయత్వసూత్రముని
(*Principle of Uncertainty or Principle of Indeterminacy*) కేద
ఈఅనిశ్చయత్వముయొక్క
పరమాణును అతి మాక్స్ బుద్దెర్ల పరమాణువులయొక్క
ప్రవృత్తిపరమాణులతో బోర్లతీగింపక తప్పుచున్నది
అందుచేత, పరమాణువుల గణితమును దీనిని విలన
వివర్ధమున్నది వ్యవహారముందు తలపించు పెద్ద
ప్రవృత్తిఖంపెయలయెడ అనిశ్చయత్వ పరమాణులవలన
విలనలేదు అందుచేత మూలప్రపంచమును (*macro-
cosm*) నిశ్చయముగా ఉపయోగవత్ గతి శాస్త్రము
మాక్స్ బుద్దెర్లపంచమును, (*microcosm*) నిశ్చయముగా
ఉపయోగవచ్చును.

క్రొలు—తరంగము ఎక్కువతరంగములతో సమాన
యగు కొంతదూరము లెక్కుగలది మాపేవాడు బలకే
ఎలక్ట్రోమగ్న తరంగములకంటే ప్రకృతియందు వని
ప్రత్యక్షముగా ప్రయోగములచేత నిరూపించినవానిని
శీట్రాగ్ల ఉపాధి విజయని క్షరవచనము 1937 లో
చాదివన గర్భర అనువాదిత్వము ఎలక్ట్రోమగ్నతాంతరి
కరణ ప్రకృతియందు వచ్చుచు ప్రయోగములముగా
నిరూపించినవానిని శీట్రాగ్ల యల్లప్రాంతమును
గుఱువు చేసినాడు

శీట్రాగ్ల అత్యల్పతరంగములకు భౌతిక భౌతిక
యను శాస్త్రములకు బోధించి భౌతికశాస్త్రములకు
అవలంబించును ముఖ్యము పెట్టివాడు కణము
(particle) తరంగము (wave) గెయూ అని
వాగ్ధములని, ఏదో ఒకప్పుడు ఒకసారి కణము
వలెను మరియు కణాని తరంగమువలెను ప్రకృతియందు
యవ్వచ్చుచు, శీట్రాగ్ల నిరూపించినవాడు ఈమూలము
వచ్చుచు, కణము, తరంగమునీకాదా అప్పుడలసి
వచ్చుచు అందుచేత దీనికి కణ-తరంగము
(wave Particle or weavicle) అనిపెట్టి కణ
ము, తరంగమును చేరుచేయు సామీపికములగు
యవ్వచ్చుచు కణము, కణ-తరంగమును నిరూపక
వచ్చుచు కణ-తరంగములనున్నది కాని అట్టి ఒకటి
ఉన్నది అని, అది వాస్తవమైనది, చెప్పకపోవు
అది అనివర్తనములైన వింతవస్తువు.

ప్రాచీనజనపరమార్థము కణమునకు అట్టి
వస్తువు, కణము మరియు, కణ-తరంగములనున్నది
అనవచ్చు సునియమనగతములందు అట్లు స్వందిం
యవచ్చును తరంగములనున్నదను స్వందిం
చుచున్నది, అనవచ్చుచో తెలియదు ఇది ఒక
నిరూపములగు వస్తువు

ఈ విషయములను వచ్చుచు వాదనము చేసికొని
వరమాలా వనూరా శాస్త్రవాదిని ప్రాచీనగద భావిం
చినాడు. ప్రాచీనము వరమాలాపుత్రుని నీటినిందువు
వలెనని భావింపి, సందేహము గలతరంగములను
నీటినిందువు స్వందించుచు కలిగి తరంగములనున్న
సమానరణము (Wave-equation) ను బోధించి ఒక
సమానరణమును స్పష్టించినాడు. అట్టి సమానరణము
ప్రాచీనభౌతిక, గణితముల చేత వరమాలాపుత్రులెక్కు
వస్తువులలోని వివిధ విషయములకు సరియైన వివృతిని

కనిపెట్టివాడు ఈ గణిత మార్గములను చేసే మేకా
నిక్స్ (Wave-Mechanics) అని పేరు మరియు
భౌతికశాస్త్రముల ఇది తరగము కనిపెట్టుచు
ఉపపత్తి చేసి విషయములను వివరించుచు చేసే మేకా
నిక్స్ ఉపపత్తిని కల్పించి నిగత అభివృద్ధి
మాత్రమునుకాదు చేసే మేకానిక్స్ తో నిర్వచించ
వచ్చును అందుచేత ప్రాచీనగద సిద్ధాంతము సర్వ
సముచిత నిర్వచించబడినది అగాక, దీని చేత
వివాదము మోచినప్పుడు సరిపెట్టినచో చాల ముఖ
మైనది కూడా

కనుక ప్రత్యక్షము ప్రయోగమును ప్రాచీనగద
సిద్ధాంతము, ఆప్రత్యక్షము ప్రయోగముగాక
ప్రాచీనగద సిద్ధాంతము — గెయూకాదా—ఒక
సత్యమును నిరూపించుచున్నది ఈ గెయూకాదము
అను పర్యవసానము కనుగొనబడిన వస్తువునీకది
వివిధ ప్రయోగములలో కూడ సిద్ధాంతములకు పర్యవ
సానము చేసిన చేతులమును నీటినిందు ఇది ఒక
సమీపికము

మరియు, ఈ ప్రాచీనగద సిద్ధాంత ముంబోక
నిరూపించు, వింతవిషయములను క్షాంతి తరంగ
ములు (light waves) అకావము (space) వందు,
కల్పితరంగములు (Sound waves) గానియుండు
అధారములను కణ-తరంగములనున్నదే వస్తువు
తరంగములు ఒక వింత అకావములను అధారము
యవ్వచ్చుచు ప్రాచీనగద గణితములకు తెలియు
యవ్వచ్చుచు మన తెలిసిన అకావములు (ordinary
space) పాతము, సజ్జము, ఎత్తు అను మూడు నిరూ
పకముల (Co-ordinate) మూలములను తెలిసికొని
యవ్వచ్చును కణతరంగములందును గన్పించుచు
మరి అకావములను నిరూపకములు కూడిన కంటే
ఎక్కువగా ఉండును ప్రాచీనముల కణ-తరంగములను
మాత్రము నిరూపించుచు, నీటియనుచుండు అను
ఉండును ఇట్లే బలమైనవికలిగి కొంత వరమాలాపుత్రు
లోని అకావములెక్కు నిరూపకముల సందర్భములను
యండును కూడినట్టి కావము నిరూపకములగు
అకావములతో నిరూపించబడినది

ఈ వింత అకావములందు తరంగములు మనకు
తెలిసిన తరంగములకుంటే వచ్చుచున్నది ఈ వింత
తరంగములను, సంభావ్యతరంగములు (Probabilities

వారాం) అని చెప్పకయ్యకు ఈ విషయము అనియు
అప్పుడముల, గణితముయముల అట్టి కేరంకములను
భావించి కలుగుతున్నట్లు వాటితో చేసిన గణితము
లను ప్రతినిధివిషయమునకు పుష్కలముగా కలుపుచు
కొని అట్టివారిని వాస్తవిక (results)
వినియున్నాము అనుచు చెప్పక తప్పదు

[illegible]

శిక్షాప్రతినిధులను అన్నియు ప్రాణము
లేని పర్యాయంతో చేసిన పరిశోధనలవలన గ్రహించి
నవన అప్రతిభాప్రకటనతో ప్రాణము వర్ణింపబడు
గ్రహించిన అవేదము ప్రాణము ప్రతిష్ఠింపబడి అన్నియు
అత్యున్నత సంబంధించి గుండుగుండు అందుచేత

[illegible][illegible]

మా సంక్రాంతి

కర్మవియమై ల్య నిశ్వాసధామ్య
శకల సకల జలధరాల శతసమాప్త
కోటి తారకాంశికాంతి వాటి చాటి
కాంతి సంకాంతి చిటి శీతంరే ఉదయ

కాంతి ప్రసాదీని కాశ్యప నిలయ
 గేహాని ప్రకుంకుమంబు పెల్లించి, నిద్ర
 లాంతకారీకాలవత్సమ్ము శీత
 సాంధ్యతలు మరాళింపు వైశ్యావరాజ.

శ్రీ వోలేటి పార్వతీశం

ఈ యుచున్న సీతాంధ్ర స్వాంతర్మిక నీల
గలవరాగకాంతికల వృత్తాంతిరేఖ
విరిసినది కల్పరేఖ కావించులోన
బరువుగా నిశ్చలించు మాపాదు గుడిచి!

మాకు సంక్రాంతి లేదు! చీకాకు చింత
నంతరించి, మాయెడక పంజ్వల నమాగా
నీలిహాత్రహామిమ్ము త్రవ్వించు మాకు
త్రోపుమల యాది నిత్య మృత్యువృత్తము.

సాహిత్యము:

మఱొకపదకవి - వంగలసీనయ్య

శ్రీ తిమ్మావట్లల కోదండరామయ్య

ఆంధ్రసాహిత్యజగితీసున దక్షిణదేశాంధ్ర సాహిత్యము ఒక మధురాధ్యాయము 'గీతి సాహితీ' మూసానబాటులు తెల్లబువ్వలై యాడించినది యాద్రక్షణిలును రఘుపాళనాయక రసితీక్షణుని యాపదయున ప్రోత్సహి యాంధ్రకవిత్వాలకు తంబాట్రయన గ్రాంధ్యైత్వ ప్రబంధమగుమమల ప్రపంచి నది తి న్న ము ము లు లు ప్రోత్సహి సారథియ ము ప్రాశస్త్యాదు వానికి వర్ణనలయ నును మొదలు ప్రతి పద్యమునందు జను తిప్పితి గలుగం కెప్పుడేర్పినది చేమతూర కలంకము దక్షిణదేశాంధ్ర సాహిత్యకవార్యున గవిత్వ కల్ప రాధికమామనండి ప్రోత్సహి మధురస్వరము తెలుగు వారికి వాడు ప్రబోధకావ్యాప్తయినది

గీతిసాహితీ రక్షణలనే తలపెనగరము రక్షితి విశి మనయంకగా తంబాట్రరాంధ్రనాయక రాజ్యమునకు శాసనబుట్టువు మధుర మైమాది రాజాలతోడను, విజయనగర దక్షిణపులతోగను విరంతుర యుద్ధము లందు మునిగిరిలు ముంచినది చేమతూర కాంతి లేదు అందుచే తంబాట్రయనందవర మధురలో సంగీత సాహిత్యములు వెంటనే యోగ్యుత్తి గాంచి లేదు

తిరుమలనాయకుని తొలయన మధుర బలవంకమై ముగ్ధిక్తిమై విజయనగర దక్షిణపుల యాధిపత్యమును గూడ పోక్కురించి కర్ణిండ్లది అప్పటినుండి మధుర డంగీత సాహిత్యకళలకు విల మయినది తంజనగర దక్షిణపులలె తిరుమలనాయకుని తనరాజ్యంలో డండ్రిపుత్రాంధ్ర తిరుగళవులను, రిద్దాంసులను కేర్చి యాడించివాడు దక్షిణదేశమును, సత్యభామా సాహిత్యనము అను తెలుగుప్రబంధములను రచించి తిరుమలనాయకుని ముహూర్తమున ముద్దాళగిరికి గృహి యుచ్చిన రామేశ్వరంధి తిరుమలనాయకునివలన రాజ సహృదయము పడెనీవాడు వాటికలది మధురనాయక కావాలను సాహిత్యబోధకులు, కవిరావిశోధకులు ఒక మధురనిగ్రేష యియినది

తిరుమలనాయకుని మమభవయన విజయరంగ నొక్కచాళుని తొలము మధురాంధ్ర సాహిత్య మునకు ఒకమేలి పూలకాద! అతని తొలయన సంగీత సాహిత్యకళలు చాలగా నభివృద్ధిగాంచినది విజయ రంగ నొక్కచాళుని రాజ్యములో మధురరాజ్య సువర్ణ కాల రిక్తులు కలిగినది యుద్ధములవలన చేకరాంతి లేకపోయినది చేకరములో కరత్ర, అంటు వ్యాధులు తెలకేగినది తొలి విజయరంగ నొక్క చాళుని సీతామహిమయనకు మంగమ్మగారును, వానిద క్రింద దళివాలుగను, బ్రధానామాత్యుడుగను మించిన వరసప్రయోగిని చాళిదక్షిణమునకును వా చిక్కులు పోలగిపోయి చేకరములో కాంతి చేరవచ్చి నుగ్ధిక్తి మయినది విజయరంగ నొక్కచాళును రాజ్య మునకు వచ్చునప్పటికి చేకరము ప్రకాశమై యెరకు విద్యాబోధిలో బ్రోధువుయ్యుట కతకాళియ కలిగినది, అతడు స్వయముగా శ్రీరంగమాతేశ్వర్యము, మాఘ మాహేశ్వర్యము నను గ్రంథములను తెలుగుదనములో రచించివాడు ఆయనరాజధానిలో గవులు, గాయకులు సేవకు లుండెడి ఆయన పొందుకులలోగొండలు తెలుగులో గ్రంథములు విరచించివాడు వారిలో సమఖము కేంకలు కృష్ణవృనాయకుడు ప్రముఖుడు అతడు వైదినిధారతము, సారంగధర వర్ణితము నను వదన రాజ్యములను, ఆనార్యాసంగ్రంధవము, రాధి రాసాంధ్యవమున ప్రబంధములను విరచించి వాడు అతని స్నేహితుడు శేషులు వెంకటదేవ రాజకాళికాం విజయమును రచించి విజయరంగ నొక్కచాళుని ముగ్ధులలో బాళరైవ వంగల సీత యా మా య్యున కంగీత మిచ్చివాడు వెంకటాది కృష్ణయ్యి మాంతి ముగ్ధియను, భానుమద్విజయము అను తెలుగు ప్రబంధములను, వేదాంతపారసంగ్రహమును తెలుగు వదనగ్రంథమును రచించివాడు ఇతడు విజయరంగ నొక్క చాళుని దళివాయనలో బాళరైవ సాంబయ మాత్యుత్తికి దగ్గుల బంధువు. వృంగార రాధామధ కను, కాధి రాసాంధ్య క మ క మ ప్రబంధములను

రచించి నొక్కనాగుని కొయ్యలో నున్నర రాజా
స్థావరములోనుండి మేనల్లుడైన యంగటవారికి మేనల్లుడు
వరిపండ్ల ముప్పకొనికలి విజయవంక నొక్కనాగుని
కొరిగిపై నుండవలసిగాయమును ప్రబంధమును రచించి
క్రీరంగరాజుపూర్వము కంకిత మిచ్చినాడు మిగతించి
వరియము, కొద్దికయింబోర్లమును నవరంగు
తెలుగు ప్రబంధములకు, భాగవత రామాయణకవచ
ములకు రచించిన మించు క్రియించిగలిగి విజయ
రంగ నొక్కనాగుని యాస్థానములో రానినమ్మ
నము పొందినాడు పెద్దలూడి యెచ్చయగి యాత
లవశ్యానయరంజన మను క్రియమును రచించినాడు.
అకాలముననే తిరుమలకది చిత్రమాట సూర
కృష్ణమును తెలుగు నాటకమును రచించి క్రొత్తవారి
ద్రోహము నాడు కృష్ణరామాయణ రామాయణ కవచ
మును, క్రిందతిరామభద్రకవి హోలాపర్వరాచకృష్ణ
మును రచించింది

విజయరంగ నొక్కనాగుని కొయ్యను
తెలుగు పాహిత్యమును చూడఁగలముల కల్పకృత్తి
గాంచింది అతనికొయ్యను ప్రబంధం లోకముల
రచించబడినప్పటికిని ప్రధానముగా తెలుగు కవచ
వాక్యము మరల కొయ్యనునే ప్రారంభముయందని
మనము తలపడియున్నది అతని రాజాస్థానములో
తెలుగుకవచముననే యెక్కువ రాజాధరణము కలిగి
నట్లు తెలియుచున్నది

కవచ వాక్యములనుకొని కొక 'నున్నర' కవచ
పాహిత్యమునకు సూర బహుగము యయ్యిరినట్లు
క్రొత్తగా తెలియకచ్చిన విషయము పదపాహిత్య
చక్రకర్త శ్రీమయ్యకునుగల తిరుమలేంద్రునిదిచ్చింది

అనున్నర తిరుమలేంద్రుడు
మంచిబహుమాన మొసగి
యొకట గూర్చుకొను మని
యొద్దిక బిమ్మకొనే
యెనుగో రెండు వేలపదము
లెందు కొమ్మకగ
కనుగునొక మచ్చ పొందిక
సంబోధించుచుండగాక | తేమకు |

అతనిపై రెండువేల పదముల విరచించినాడు.
శ్రీకృష్ణారాకతో ముగిసిన పదపాహిత్యమునకు
ప్రచార మిచ్చివయనది ముగిసిన పదపదములకు
ముగిసినరంగ ప్రబంధం నొకపాహిత్య
పాహిత్య రసజ్ఞుడయిన విజయరంగ నొక్కనాగును
పదపాహిత్యములోని బాగురగ్గమును జరిగి నూచి
నాడు అతని రాజాస్థానము కవచ కవిత్వ రంగస్థల
మయనది పదకవితా చట్టరక్రమ లెంపూ యిది
రాజాస్థానము నలంకరించి వారి పదపదములే
రాజాస్థానము రచకృత్తులు ముందుండి

మొదటి - అది

పల్లవి
కవితా పద రామరా - నే
శిల మించెడి విశవ మాలనరా
అనుపల్లవి
కవితా సురవాజు మిఠమరా - నే
లైదుపుడింటి చేరుగా

108

చరణములు

కవితా కల్పి మనము జీరకవరా - నే
వాక్యకర్త కలెపు దిగవరా
మమకు కొది తెలుగు దియ్యమరా - నమ్మ
మంటిపాటికి వోరు ముయ్యమరా

108

అట్లు వారి చదు అదమమరా - నా
పెట్ట గొలుకు బట్టి గడమమరా
బెట్టగించిన కవిత గోపరా - నా
మొద్దిలి వొక్కట భక్తురాలమరా

108

పంచాక్షరీ జగలంబురా - మా
పంబులు నే వివరాలమరా
కొండపు కగల నుండించరా - మొ
మొదులు దురాక్షసరులు - ప్రాంతమరా

108

మొదులు మొదులు నమ్మ శేర్మమరా - నీ
నామము వోడ భూతి సూర్యమరా
నేమిలు వోడభక్తి నేమమరా - పో
రా మహ్మదు రంగ మల్లాడమరా

108

మరుట విధానితే, మెడకు దురాక్షసరులు
వాల్చి వాల్చుకుల కట్టిన కట్టకల్లె లూ పదవు
పాడి యాభియంబుయందగా రసపాదకన్యము కంకణ

* పాదము విజయరాఘవకవచములకొరక -
వికృత క్రొత్తపదము.

రచిని బంధరమట యితికేయి! కాదు కాని
యంతటి రచనారవళ్యము గలిగించిన యా పదమును
రచించిన పదరయిత యెడకో తెలిసికొనుట కది
చారికి ననుయము కాదు ననుచితమును కాదు పయ
పదమును పొడి యిదియయినయెడగా చాచినచాదు
పలువురుందురు! చారిలో శాక్త్యునును నా పదరచ
యిత యెడకో తెలిసికొనుటకు బ్రయత్నించి
యందుదు. అది చారి పది కాదు పదిశోధనల పది
యిది

‘మన్నాదు రంగ’ని మనకునుగో కన్న పయ
పదిను ‘మధుర’లో బలపిన దనుట మధురంబ్ర
పాపాత్మ్యమున కొక ప్రకీర్తి! విజయరంగ శాక్త్యు
వాధుని మంగులలో శాక్త్యును, ‘శేషమ సంకటపతి
రచించిన తారాళాంక విజయమునకు గృహితయు
నను ‘పంగల సీయ్య’ యీ పదమునకు రచయిత
యనుట ప్రాప్తిగా చిలియవచ్చిన విషయము! ఈ పద
మొక్కటి కాదు ‘మన్నాదు రంగ’ మనకునుగో
పతి పక్షిక పదముల విరచించినాడు అవి ‘మన్నాదు
రంగని పదములు! అతడు శ్రీరంగయోగిని శ్రీరంగ
వాధవాధుని భక్తుడు రంగవాధవాధుని ‘మన్నాదు
రంగ’ యిది ‘శేరు ఈ పద్యము జూతును

‘శ్రీరంగపతి పదాంబుజ
చారంగచ్చిత్రి! చిత్ర హరి జమంత
కాల! కది మంతాల!
క్షీరాంధ్రనిధి గగ్గర! సీతయధర! ”

కొలంక విజయము తృప్తియ - 1 వ
ఇతడు మన్నాదురంగని పదములను రచించినటు
‘శేషమ సంకటపతి రచించిన తారాళాంక’లోని
యీ క్రింది పద్యములకు చిలియవచ్చుచున్నది

‘శ్రీ మన్నుదు రంగాధిప
వాహంతే గణకల్పకా మురతులిక
రామానుజ విజయంక గ
విమధుర పమాదహావ వేంకటపతిశ్రీన్ ”
మధ్యంతరములు.

‘శ్రీ మన్నుదు రంగాధిప
రామానుజ నులగతాంక రచనాంబుజ
శూహుల మలయాళుల
సీమాతర కుళిరంబుడ! సీత మధ్యంతర ”

పదచూపాధ్యయము 1 వ.

పంగల సీతయామాత్యుడు ‘భువ వయితేయ
కనుసీయ గ్రామ మార్చునా బహువిధ వివాహం భవాన
సమాన తాళమాన నానా మాన తాన వితాన భంగి
తరంగిత సంగిత వివాహివాదయందు’, ‘చివా వివాద
వివాద భూలోక వారధుడు’ ‘పరప పద పద్య
గద్య రచనాశాస్త్రము’

ఇతడు గొప్ప గాయకుడు, ఈ పద్యములు
చూతుడు

‘తాళి చూచులు గావగర్వమున
పాళి చూచులు పండుగ ప్య రా
కాళా ప్రక్రియగా దురంగకమై
యోష్యంబు వానక తృప్తా
పాపంకాదులు మ ద్ద్య గాయకులు
శోడా నీడు రాంతేకర
సీతచలంకృత! పంగలా క్షయములే!
సీతా! కవిగ్రాహణి!”

లింగ 87

‘పంగలమల మంధహారాళి జనియించి
కన్నుల కామోదగిను నింది
యందెందె పళలకలాభాగ్నినీయై నింది
జై వాత్సర్యప్రకీర్తి గాంచి
కామనీ ప్రజ్ఞానగోరవంబు జనించి
సలికింబు కవిసమాదరణ నింది
యైత్తున గానామృతములు సలికింబి
యిదిమలంబుల గర్వ మపహరించి
యితియిత బహుభాగ్యుని సలికింబి
ధాత్రి రామానుజ మహావిద్యుత్ భువన
కలసి శుభలయ వికసనకళ ధరించి
సీత భువమంతు పరవ్యుత్థానము

కొలంక విజయము లింగ 88.

‘కల్పక సమదాన కళా
కల్పక విజహితేద్య! కాంచనవద్య!
కల్పక సత్త్విని విమతా
కల్పక! సత్త్విని ముగ్ధ! గాయకత్వా!”

లింగ 148

ఇతని తమ్ముడు వేంకట పెరుమాళ్లు అతడును
గొప్పగాయకుడు పంగళికానిధి ఈ పద్యములు
చూతుడు—

"మృత పటిమార్పణీ వికటి ఘన పృథ
 కశ్యపదే ప్రదే మధర
 ఘటముల గుమ్మరించి రవ
 ఘమ్యుల రాట్లభి జంక్ర గాత్రముల
 పలుకుతి వినిష్క శేయును
 కలఁపటలిక పరిలంబులేనీ శం
 కట పెరుమాళ్ళ పీఠము జగముకు దా
 పరవత్స పేర్చుడక"

పీఠక ర్తి

ఇళయ పిరుమాళ్ళు రామని
 ఇలయకా భ కయలంబునీతి శంకటపెరుమాళ్ళ
 పరిలంబి నీకకానిధి
 విలసిలేమతి గొంజ పీఠవిభును ఇలయకా "

పీఠక ర్తి

పంజర యజ్ఞరహస్యలత విజయరంగ హృత్
 నాథుని మంగళులలో నొకకును, తారాకాంక్ష
 విజయకృతి పరియమను కంకలపీఠయ్య గొప్ప
 గాఢభవనియు, పతిమ మహ్నయ రంగని పదమలను
 విరచించెదనియు, ఇలియమన్నది కేసరికవర్చ
 ననులో కేసరికవర్చరాలనూరా యన్న పదమ
 ఘనం పీఠయ్య యిదివానిచే రచించినపదవిష్టు
 శేర్మపదవిష్టుది అది యెల్ల శేరియను
 బహుళం కంకల పీఠయ్య యిదివాని పారపాటుగా
 ఘనం పీఠయ్య యిది శేర్మపదవి యిందును
 పంజరయ్యయలలో తారకానియందు పీఠ ఘనభంకు
 సర్వజ్ఞభయందు అది యున్నదికదా! పీఠఘన
 వింకు అన్న పదమే ఘనం పీఠయ్య యని శేర్మ
 పదవిష్టుయిదును

మదరాసు పాఠశాలిధిక త్త ప్రక భాండా గార
 ములో కృంగారపదవిధము లనేకములు కలవు
 తొడియియెల్ల చెదరలు చెదరలుగా పలుప్రతుల
 యందు గానకన్యయన్నది ఒక ప్రతీయందు గాన
 కన్యికే నుతకప్రతీయందు గానకన్యయం
 దును కొన్ని ప్రతులయందు గ్రంథపదములును లభిం
 చుచుండును నానియెల్ల నొకక్రమములో సమజాత్య
 కొనుట పరిశోధించి కర్తవ్యము ప్రాచ్యులిధికత్త ప్రక
 భాండా గారములో వివిధప్రతులయందు చెదరలు
 చెదరలుగా మండిత మన్నది రంగని పదమలయెల్ల
 నొకటొక పీఠరచి యిందు ప్రకటించుచున్నాడను

కంగంజీవరూపయ్య పదమలయెల్ల నొకటొక పద
 మాత్రమయి యానా ప్రతీకృతములోని యుత్తరము.

పున్నాగవరాలి - ఆది

పల్లవి
 తావయ్యనో రేక శే - రాకరేనో యంచాక
 అనుపల్లవి
 నానేళక చెల్లించెను-న్నది రంగనాడు | తా|
 చరణములు

పన్నంటి యిటురాక - యెన్నున్నెవ పరాక
 కన్నులో వివగ మున్నొక గా మన్నది మరుకాక
 కన్న కన్నుగారిని శేకశాంటిని
 కన్నులొని కనరెల్లను గంటిని
 అన్నిటివన్ని పీకన్ను చేరె చెరి
 యున్నదా నానర - అన్ని దీర్చుటకు | తా||
 తెలిసేదే విజయ-విజయ వింటిగా నాన
 తెలియెంతైన పలుచూలు - శేవలెటే నూలు
 నిలువరాని కలుపున గనుపొక్కిరి
 చెలులెంచువతో బలిపాలిరి
 చెలులెంచువకల-విలిచి మదిని కల
 కలక దీర్చుకో-కలె నీవేళ
 చైవము పగదాణ - నాచైవ - చదులేదాణ
 యెత్తే శేరిమటుమాణ - తానేదికదాణ
 పూవులోని యూరక నెల పట్టుతి
 పొందినవృత్త తెలియక నేన పట్టుతి
 యానల నానల-పెలుల చాతుర
 పోన చెలుకుక-రాన గ్రమ్మన | తా||
 మలొక ప్రతిలో నీ గ్రంది పదిములు కాన
 కన్యయన్నది

నాటికురంత రాగం - ఆది తాళం

పల్లవి
 భాతని వోరలిండ్లను బుట్టుట పగ
 చాచిరైక కొల గానవృత్తి
 అనుపల్లవి
 శేరు బాదీ మ-న్నది రంగని
 పెండ్లికేయం ఒక్కటితో తెలియను | భాతి|
 చరణములు
 కలిదండ్లల మునుకుల కొన్నాళ్ళు
 కలికాదుకు కొన్నాళ్ళు

మధ్యరంజనం విధించు
 కోవలె పంచది యది కొన్నాళ్లు
 ఆలయ ప్రాంతములి గాని విరివిలి
 మాతగా విధిమాతగా

||ధాని||

మగగాలేది సోకక కొన్నాళ్లు
 మరియొక కర్మమ కొన్నాళ్లు
 సగరివారము లేని

||ధాని||

విశ్రుతి విన్నానములే కొన్నాళ్లు
 పొగరు తమక మువది గాయలున్నుల
 పొలిత తువ బానిసైతిని
 మాపుమతోది తోచక కొన్నాళ్లు
 ఆమధిక మెలుగక కొన్నాళ్లు
 కవనక గా రతికలి మాధుర్యంబు
 సభయిలలేది విది కొన్నాళ్లు
 ఆపురపురా ఆదేశక ము - పగటిదిన్య
 అలసితి మతి సాలసితి

||ధాని||

యెరికల కాంబోది పదం

పల్లవి
 నిన్నవ ఘంటా - ఒకరినైనా కా
 నిందింప కలమేది

అనుపల్లవి
 సన్నవ కలయుకె
 యొన్నెనా గాని
 మన్నురు రంగ నీ కన్నులు
 మంచివాడెపు పొన్ను ముద్దు
 చరణములు
 తొలకెనె యెటుకంటివాడవది

తెలియకె కలచి యుండి
 తెలుపుతా యిది యేటి చిన్నలు
 అలవాటికలపుణ మిగులసోలపులు
 తెలుసుమి కవలంబుగాక
 అలిగి విడవాని వినియెల్లడు
 కలుగుగా నీరు వాస్తవము
 ఘంటా మించి కలియగలమున

నిన్నవ

పల్లవి మొగదాని కలకైతన గాని
 పన్నురాదమహాని
 చెల్లతో నికమాత కల్ల గాదు నేటి
 కల్లను బలుల కల్లను

యెల్లకాలము మరలు క
 నిన్నుల వింతల కెన్నులేకను
 కల్లగా కలచికచ్చివ ల
 కల్లమలు చులకనగాక విలులకు నిన్నవ
 కలకాలము వట్టి అవకాల లోను
 గా భువిని బుట్టి
 పలుమారు విధియాలి పలుకరించి తేనాలి
 అలసితి మిగుల సాలసితి
 యలకు ముగవలు మరుల తొనై
 మెలగియుండుట పలువినిని మా
 క్రెలుకు ప్రాని ధాత యెటు దం
 ధవల పొందరింప తేనెను నిన్నవ

సంగీత సర్వస్వసార సంగ్రహము అను గ్రంథము
 మూల మున్నురు రంగనిపదములు కొన్ని ముద్రింప
 బడినది ఆ గ్రంథము క్రీ. శ. 1908 లో చెన్నపట్టణ
 మువ ముద్రింపబడినది అందు ముఖ్యక్రమము
 నిట్లున్నది

“సంగీత విద్య సర్వస్వసారసార కళాసర్వకళం
 బుననను సర్వగీత కర్తవ్యద్యతేక ముఖ్యునియమలం
 గుచ్చబడిన సంగీత సర్వస్వసార సంగ్రహమును గాన
 కాస్త్రము ఇయ్యది సంగీత విద్యాకులెలల
 పెక్కింద్రు విద్యాంసులలే బుద్ధిమంజరి
 టి తెంగలరాణాణాడు అండ్ పబ్లికారిలే
 కన్యకాయ మరహరి ముద్రణాలయమున సర్వకళల
 మహాసారముగా ముద్రించి ప్రచురింపబడినది
 చెన్నపట్టణము 1908 ఈ గ్రంథము ధర
 12 అణాలు”

పయ్యగ్రంథమునందు పారంగలీటి పదముల,
 కన్నారంగని పదములు మొదలకు నికరపదముల
 తోకాటు మున్నురు రంగని పదములను ముద్రింప
 బడినది పయ్యగ్రంథములో ముద్రితములై ప్రాచ్య
 విభిత్తు ప్రకృత భాండగారమునందలి ప్రాతప్రతు
 లలో గానరాని మున్నురు రంగని పదము లిక్రింప
 నొసగి బహుమన్నది

నీలంబరిరాగము - త్రిపుటకాళము
 పల్లవి
 మగవాడు కలచితి ముఖము

అనువల్లది
మగువలే మగవారి మాతల
మరిగి తరిగిన శీమి పులమహ్మయితి చులకనయ్య
చదగిములు

ఓకలదెల్లది శీర్షివ - శింత
పొందర్యవతినివ
జాకనవలగా చక్క శీమి - యా
పులమి పల్లె కెల్లగా
అకట! నివంత జంతపు - వా
యినిది నవవశి కలు

చరియవేళ నది యొక్క శీమి || మగ ||
పల్లె! పూయపు వెలులు లేరా-వా
గల్గి నీవలె తిరిగరా

పల్లెవా యిది నీరు మాన చే || మగ ||
పూయపు వామి నయ్య
శీశంత చేదిన నీవల్ల
చానిపై తిమి నిలవలేవు
నీశవల మదివాచుకోవు-చని
చానివలె శీ శ్రమల కెంద్రపు
చాన! విను మహ్మయి రంగ
కారికో కలవినది

యెత్తునైన తెలుగు శీర్షివైన || మగ ||

శీకరాభరణము - త్రిపుటతాళము

ఓల్లది
వాడవకో మన శీశకో
వనితకో యావట్టి - వాడల పోపో శీ
అనువల్లది
వామివా శీ మ-హ్మయిరంగని చెరిమి
మావచది మ-హ్మయి శీవల-యెత్తు శీటి దిట శీ
చరణములు || వాడె ||

శివరువా దనుకొంటివా - చాని పొలవవ
శీటివలరా - యిటివా - యిటిమాట
యిమహ్మయి పల్లె కెల్లగా - చానిపై చాని
యానమి మిరి గంటివా - చదివేలైన
వివన యింతట తెలివ వలరా
తమ నిలుంగని శివమ గలరా || వాడె ||

తెలిసి చాని యెక్కడ - చాని శీ మనకు
తిరిగి గలరా మహ్మయ - యెత్తు దింతగ

వలచినదే తక్కువ - పోపోయినదే
వాడె శీ యెక్కడ - రాగ రాగ
వలచినదే పొందరా మాతము
చదివేలైన శీమి శీర్షివ || వాడె ||

తిరిగి తిరిగి యెట్టి - యాడి పొడి
తిరివరా వాటిశ - వేళగమి
తిరిగి పై పోటిశ - వా డివల
శీరించినది మాటిశ - మహ్మయి రంగని
యెట్టి తిరిగి చెరిమి శీవల
యెత్తు పోటల శ్రవ్య వామర || వాడె ||

దర్పార్య రాగము - ఆది తాళము

పల్లది
మగవా చని యావదది శీవలవడి
మనకు నిలువ వళిమా - యెత్తునమ

అనువల్లది
పగలు శీయమ మహ్మయి రంగ శీ
వరామామామిది న శ్మవ శీల
శీవపులు తిగుపులు వా వివ ద్రవలు
శీరాళావములు ఓల్లగా గాని
చరణములు

మంచి వయసు దొరక దనుచు బలిశీ -
మాటల శీమి మోసమా
కలయదనుమ వంటి దింతె తిమిగలు
కలిగిడ పంటి శీవమా -
యిందు నిలువారి శీర్షిరా దను -
కెల్ల శీకరి శీవమా
పొంది పొంది దొరకరాని నంగరి
పొంగి శీమి మిరి దోసమా || వాడె ||

అడిగెల్ల వరచివలలు బూటక -
మమరికలకు తా వచ్చువా
యానుగాని వానిచేత దొరకె -
శీవలైన మనవిచ్చువా
మావలేక యెదులు మామిళివగా త -
చ్చువా శీరమి వాచ్చువా
యావదోవ చరియవలెను గురునిల్ల
లావనలమకు వచ్చువా || మగ ||

మాన మందియెత్తు శీర్షివైన -
మది కళగము మదివా

బ్రహ్మ మహాకవచ కలత్ర బాచిత -
 వర్తమానులకు బాచితా
 శ్రీమహా వరాహాచారి నమః -
 నమః లలిత కవయితా
 కామ తాతే చరిత్రకర సుఖ సేం -
 దరిత్ర పరిత్రయనా

[మగ]

పంగల సీమయ్యకు రామానుజుకావలంబ
 పుకా అలకు రామానుజుకవిత్ర మను ప్రబంధమును
 సూక్ష్మ రచించినాడు 'రామానుజ దివ్యవర్ణిత్ర
 ప్రబంధసాహితీ మహాకావల్య సంకీర్తన విశేషంబు
 శేంకట వగాధీశ్వరుని 'సరియ్య, 'రామానుజ విని
 యాంక గనీ మధుర స. మోచనాన శేంకటవర్ణిత
 యరియ్య, 'రామానుజ సూక్ష్మాంక రచనా మధుర
 పరియ్య వరియ్య రాధాకాంక్ష విజయమున శ్రీకృష్ణ
 బసినాడు, బ్రహ్మ భాగవతాగ్రసరు వెయిది యతిదు
 మన్నాడు రంగుని శ్రీకృష్ణగారవదములను ముగ్ధి నేం
 కాక భక్తిశ్రయ పదరచనలను సూక్ష్మ గావించి
 యున్నాడు ప్రావర్ణిభిర బ్రహ్మ భాగవతాగారల
 లోని ప్రభులూ సజ్జి పదలూ కావలయున్నది
 చూడుడు

సీలాంబురి - ఆది

పల్లవి

నిమ సేవిం చిం - కమల తత్త్వరిరి
 గవజ్జలకు శ్రీరంగా రంగ

అనుపల్లవి

పదు నీ సన్నిధికి రక్షించుక
 మనువయ్య శ్రీరంగా

చరణములు

కరణాగ్రహవలం - గదలూకునివా
 పటి మనుష్య శ్రీరంగా రంగ
 అరవియసము వియ-పరినింపక మన
 విరహాంపద శ్రీరంగా రంగ
 బహుని నేణోక-తపముని మోలుగన
 అవరాధిని శ్రీరంగా రంగ
 రవలంధివన - మనీకుడ పానిని
 కృపణియని శ్రీరంగా రంగ
 మన్నురు రంగ ప్రపన్న తత్త్వల ప్ర
 పన్న వరద శ్రీరంగా కలం

తెన్నటికిని నమ-మన్నింజెడ వా
 పన్న వరద శ్రీరంగా
 మహా శ్రీరంగా రవదము

శ్రీరవిందం - చావుతారం

పల్లవి

పలంక వేయిరా - పాని శ్రీ విజయగా
 వలకు నిలవలేదురా

అనుపల్లవి

నిలవరాని శ్రీమ - శ్రీకంఠో వర్తన
 విశేష దివ్యశ్రీరంగా - రంగళా ||

పలుక

చరణములు

తెలుపుమోల నీమ - నిగిందిచా విరళ
 తెలుపుమన్నుడు శ్రీ-శ్రీకంఠో తెలివేరిచా
 నిలవలెనుశ్రీశ్రీ - అది యేమనిన
 వీరిగ జూచెత్త - తెన్నడులేని
 అలగలేయ శ్రీరగాదురా - శ్రీటి
 గ్గూ యాంకా నిదుర రాదురా-కలంబ
 నిలమికు మను దీక్షిం విరి..
 వీరిమలకు గొని నమ మనము తెదరగ
 అదిమ వదన శ్రీయ దొడగనారంగళా పలుక

పరిమళించుమంది - పన్నురు గంగము
 నెంతవయన నేన - తెన్ను బూయవచ్చితే
 కరములు శ్రీశ్రీశ్రీ - మరి నీ-ంఠో
 కరకరిని జూచెత్త - నీ తెన్ను
 కలుమిర వన్ను శ్రీరంగా-పానిగ
 కానింది మోది గ్రోలరా - నీశ్రీ
 మదియ మనీమనీ చాల ప్రబలమ
 మదిది కిమిలం కల పదును పలు..

మరును నిమ శ్రీ నేపకేవలం రంగళా పలుక
 తీరుగా శాసనంబ శ్రీ-కృపాని తిలకము నీ మదుకు
 నిద్రలోనే మోలు వోర నేనెత్త-నీలో నీస
 మోలుక శ్రీశ్రీ - చాపై లేని
 శ్రీర మోలువాను యొందినో లేక శ్రీ
 శ్రీర వాను బోగా - మన్నిందినో - శ్రీ
 మాద నిమ సమరతి నేకయం ప
 ముయ్యువను నిమ గాని యెలలను
 చేర వనినది యెత్తెడ ముందిరిచా - రంగళా

[పలుక]

ఇవ్వజివలకు నవలభ్యము లయిన మహ్మదు
రంగుని పదములు తొమ్మిది యందు ప్రకటించబడి
వని ఈ పదములకు విరచించిన కంఠల సీసయ్య
శ్రీ ౧706 మొదలు 1783 వఱకు మధురకంఠ రాజధా
నిగా భావ్యమవలయును విజయనగర చోళ
రాధుని మంత్రులలో శాకకు అంట నీ పదములు
శ్రీ ౧706-1783 సంవత్సరముల నడిమి కాలమున
రచియింపబడిన ట్టుపాఠములు యివలనకనుకాదు
ఈ పదముల యుత్పత్తి కలకత్తా ప్రయ్యక్తు ననుబాది
పారంగమీనీతి బూర్వము మధురలో నిలవిన పద
పాఠాంత్యపల్లవి జరిగిన ట్టుయినది

మదరాసు ప్రాద్యుత్థిని శ్రు పక భాంజాగార
ములో మహ్మదు రంగుని పదములలో కాటు ఆ కాల
మునకే వలవిన విజయనగర చోళ రాధుని మీది
పదములు కొన్ని యుత్పత్తులు లభించుచున్నవి విజయ
నగర చోళ రాధుని యాస్థానమున నానాముఖుల సంఘీర్ణ
విద్యా విశారదులయిన పదవిధా పట్టాధ్యక్షు లనేకు
లుండి కనుట నిర్విభాదము రచ్చ శ్రీభక్తునియొక శూ
నుభారాని మీద నెత్తడో యెరివి యాస్థానములోని
కవిశ్రేయ దా పదములను విరచించి యుండును
మహ్మదు రంగుని పదములకు విరచించిన కంఠల సీస
మాన్యునితని శూన్యానిలోని వాణీ కనుక విజయనగ
ర చోళ రాధుని మీది పదములకు గూడ మదరాసు
మీది యాదరముచే పతవి కొనికొని వాణీ రచించి
యుండునని తెలయుట కనుండునను యింక పదకొం
దును అది యెవ్వ రచితములుగా విరచింపబడుచాక
నీ నిర్ణయము సమచిత నుని యంగీకరింప నలయు.
విజయనగర చోళ రాధుని మీది పదము నీ దినవ
ప్రకటించుటకు చుట్టినది—

పానేరి - అది

పల్లవి

ఏరా నీ కాగియ - నేరా నీకాగి

అనుపల్లవి

నేలునీయ నేరుగారు - యెవ్వరు
విజయనగర చోళ రాధు ధూమాల

చరణములు

పార కొనిలయ తొనవీయ
వలక తెచ్చురలు పై దాం

మానుకు వినికూపుల నేయ - నీ

మనకు చాతురా విటరాణ
విట్ట రేయ విట్టల లైట
గెనరు మోట వాణివల
వట్ట కాడ! మలచితి విట్టల - నీవు
వగలు నీకురా యిట్టల

విరా!

విరా!

విటలకయ్యెనెదమ మోట
విజయనగర చోళ కవీర!
చాతుర మోట నేరితి వార! నీ
చావును కాదెరా హంకిర!

విరా!

నేదారగూళ

పల్లవి

అతివరేక విలక సంపద పనియేమి
అనతీయరహిమ

అనుపల్లవి

అకురు దారంగ - కృష్ణ సుమనీశంకరా
నితరం గుహంధ్ర - విజయనగర చోళ కంధ్ర!

చరణములు

అలకాదు గెప్పక మాటలు యేమి
అతివరే! నూడి యుండువురా నానామి
లలన యింటికి పోకరావ యేమి
రక్షిల చేసేవు రారా నానామి

అతివర!

అదిగో! మాకు నీ మోవికై గాటు
అదిగాక కట్టన చాది కలగేటు
పదిరక యురకున అల్లుల పోటు
కాగాయె యిది నీకు యేమి నెరదేటు

అతివర!

ఎవ్వరై తెట్టిన మందురా నీకు
యింత నేసితి నే యిందు - నిండుకు
రావశ్రేణుర విజయ - రంగ చోళ కంధ్ర
కనుగిది సంపద పనియేమి నానామి

అతివర!

రాగం? తాళం?

పల్లవి

నీ మీద కలవది గెంత యెవ్వరెరా
అనుపల్లవి
రామమనోహర! విజయ-రంగచోళ రాధసరేంద్ర!

చరణములు

సదయుడ! నీవు పన్ను సరకుల కమ్మనిద
హృదయో! పోకయిడి కడరెరా

మహాకవచార! మహాద్వివి హరిశ్చక్ర
మహామందిరము - పదమయ్యారా! || పదవి ||

అనుభవ సీమ వ-పల్లవి హరిశ్చక్ర
తమవల్ల పులకరిం-లమరినా
మహా సీమహామ - మహామహి వంతరా
మహా సీమ హరిశ్చక్ర - లిమమహిచిరా || పదవి ||

వింతరకులవల్ల - విజయరంగ హరిశ్చక్ర
కంకుళినిగూర్చి - కలయకల
చింతరెల్ల దీని - తెలుపుచా నామనకు
సంతరి మహాపంద - జంధి లేరిరా || పదవి ||

యెరికలకాంధోధి వదం

పల్లవి
ఎటువలె కలంబేన - పి ధామ సీ
మహాకల కలంబేన

అనుపల్లవి
విటరామదైవ మా విజయరంగ హరిశ్చక్ర
దరణములు || ఎటు ||

వదరాశి నటియించి - భారము కనుంచి
వదము లభిరయంకువా - వాని నె
మృదివెరిసి నెప్పించువా - నామందర
వదిరియెప్పించు వరిశి - విది యేటి యాదశి
హృదయకు దిప్పిట-మహా సీమహా || యెటు ||

కదితాను రచించించి - కల్పక పాపించి
హాపునగా విదిసింకువా - వానిలేక
అపురారా! యిదిసింకువా - మానెంగట
సపుట నెఱయించేది - చాలన యా చిప్ప
లుచిరా! చెల్లవా చామ-వవరస రసిమదె || ఎటు ||

విక్రమగుణలగుణ - వింతరకుల గుణ
వక్రమద్విక వీణవా - వానిరకుల
హరిశ్చక్ర చిరువీణవా - యానానక
విక్రమి నిమగ్న - మెప్పుకొనే వేమ
చక్రమి పరి యుగళి-వసంధాన || యెటు ||

యెరికల కాంధోధి - యుపే తాళం

పల్లవి
తరుణిలో మహాశక్తి యా పదితల
విరుదురా సీమ వల్ల

అనుపల్లవి
అరుదా - మహా హరిశ్చక్ర -
అరదా యెట్లా సమరకుల
దురుదు అలమక లంబిని - తెలియ || తరు ||

దరణములు
అదివి భుజముల కిరము -
సదియించి తిరుమలకొని

పదమవల్ల సమరకుల -
పాపని యెంతో విదిచితే
అరదా విరు విరుకుమి మది -
సది మహా హరిశ్చక్ర
పదివి హరిశ్చక్ర చాచి -
యెరుదు గమించి పపుడ || తరు ||

తొడరకలి రికపద్ధతి (1) -
తొడ మా గళరకము
వదిరితో వాని జాలి -
పలుమిలది గాచా
అవరి యెప్పుడు తెలుసు -
సాంస వాల హరిశ్చక్రముల
కడు నేతుకతో తెలియ -
పదక యొసగిన యల్ల || తరు ||

హామ హామ యెద యెదము -
హామ హామ సమ శక్తి
తమకొని మిగత రియ్యక -
సామగతైత్త గమక
కోమరి లయ తప్పనియ్యక -
మహా విమలకులతో
పి మహా హరిశ్చక్ర యమరు -
సవరతి సమ కలిసి పపుడ || తరు ||

యెరికలకాంధోధి వదం

పల్లవి
అవధుగా నే నేయ - మహారామ లిప్పియ
అవధారములై తోచెనా
అనుపల్లవి
విపుల పద్ధతిహరిశ్చక్ర - విజయరంగ హరిశ్చక్ర
వింతలాను మది - వివరా హరిశ్చక్ర పాపి ||

దరణములు
విలుపులపద్ధతి హరిశ్చక్ర - విలువరించితి గాని
విలువక లేమని - పలుకరించితి
కలమకు మెనింద - పలువరించితి గాని
పలుకెంపు లేమని - పరికిరా చాగాయ || తరు ||

పదిది కాలంక చెచ్చి - పయిది గచ్చితి గాని
పపుట మహామహి - పలుకరించితి
మహామహి మరది చే - కొని విసరితి గాని
పదిమెటు లేమని - పరికిరా చాగాయ || తరు ||

తెలుపుగా కృంగార - వీణయిన వంటి గాని
తెలువాచా రతి - కంకిరి వంటి
లలితు దైవజ్ఞి - రంగుల పంటి గాని
యల కృష్ణమూర్తి కని - పరికిరా చాగాయ || తరు ||

విజయరంగ హరిశ్చక్రముల మహామహి
మహా పయ పదములో కుదిరణముకొని కిరంగులకు

శేక్ష్మవగుట మహర్షి రంగుని వదలుట రచించిన తంబు నీవయ్యెయి యా పదములను సూచరచించెనుటకు ప్రభుత్వము యాధారముగచేయుచు
 పరపర్యంత్యుని విజయరంగ నాళ్లవాగుని పితామహులయన మంగవగు సూచరచించెనెట్లొక గవ్వ పోనాయి ఇతడు విజయరంగ నాళ్లవాగుని సూచరచించు సూచి మండిపాడు ఇతడు అఖండమేధావారి పోనాయిగా మాత్రమే కాక ప్రధానాధ్యక్షుడుగా సూచి మండి పోనెడిపాలనను పతి పనులకల్లోత బరిసిన యితడు తెలుగు వియోగిరాజ్యమును గొప్ప భూభుక్తు అతేక యుద్ధములు చేసి జయించిపాడు లేకొరవ్వములు కలిగినవృత్తు వానికే ప్రతికేయించేసి నేకములు కాపాడిపాడు తోయనను సూచిన కళ అతేకములు కలవు ఇతని దాని పదములే ప్రాచ్యునిభక్త భక్తక భాండగారములొని ప్రతులలో గానబడుచున్నది—

పూరి రాంగ - అదికాళం

ఒగువల్ల తెలిసె లేకరా - కోకోరి జాగ

పోనాయి పరపరతరా - చాతలరాతి పి యెఱి

చరణములు

విన్న చానితలు - కొన్న పగల్గెనేను

విన్న చిలుక తాళి - మొన్న యెచ్చి మువ

గన్న పరపాన మన్న || ఒగు ||

రాక మేటరా ప - రాక చానికె పరిగా

కోకె దిచ్చితే

లేక నే సంతాక || ఒగు ||

తరున విప్రుక పన్ను - తరున మాన మెరి యొక

తరున పొయ్యి లొంగు నీ - పరిపాటి మొవ్వరు

పరస పోనాయి పరస || ఒగు ||

విజయరంగ నాళ్లవాగుని తండ్రి రంగవృత్తు

మధ్య విరవ్యవాంతుడు అతడు క్రీ. శ. 1683

మొదలు 1699 వరకు రాజ్యపాలనను గావించి

పాడు అతని మాది పదములు రెండువలెను

అనుచున్నది. కర్త మొవ్వతో తెలియరాదు

సుంబారవం - త్రిపుట

పల్లది

తలమగొన్న వానువను - మల్లయల్లసితే

తల్లిడుమండి నీ మంచె

అతా వ్యాధిపమునందలి చారిత్రకవిషయములు 1945 వ సంవత్సరమున భారతిలో ప్రచురితమై తేలగవరావుగారు రచించినాడుగదా తెలుగు వాణ్యకారాణా అనువాదమునుండి గ్రహించబడినది.

అనువదలి

చెలువరంగ రమ్మరి - చేరదీసిన నే ప్తము

చరణములు

తలక ! విన్నట్లీరేయ - నీతంబి పరకులతోను

చెలియ దిచ్చిరి యెంత - నీయరాననుట ఆ

పరిసన మొనుగీ - చలుమాటచూచి చూచి

తలకంబుగొని చూచెనా యనిన మాట || తల ||

రతికేళి ననసిన

చూచి నిదుర చెప్పుని

అరిక యూరికి పోయెనన్న

నని పండుకు ఆ

పత్రో దిన్నవలేది

తేగ ను పన్ను కాగిరించి

అరివయ్యే కా విప్పుని నో

రాడక నే మారకున్నది || తల ||

తెదరకపోక ముద్దరంగ

ప్రాణేళయని యువరతుల

మదనకేళిని సూచిన

మరక గమక ఆ

ముదిరినట్టి పాడిన

పదములు తెలుసుకొంటే

కదిసిన రూప మెల్ల

కన్నుల గట్టిపట్టున్నది || తల ||

చిలవారి - చాపు

చాణచాణ పన్నులకు - జాణరాతి నీ

తెలు చానితో జగ - చాల కోప మేమయ్యె

యెచ్చుకములాపరాప - యెక తేల నే నీవు

పచ్చితే నే మారి గంటికి - పదితేలపంచెములు

మొక్కరి తమము బూది - మోహంబు కౌరవని

చెక్కిటనుంచి నీ గోరుబాచి-చిట్టము కల్లవాడు

యెందులతో నన్ను సూచి - యెచ్చుచాటయ్యూచి

కలసి తెలుపి వచ్చేదాక - తెలియరా ముద్దరంగ

ప్రబంధకవన పాహిత్యములు మాత్రమే కాక

పదపాహిత్యములు కూడ ముందుగా చాలగా విశిష్టమై

తెందిన పదముల పదరచనములు ప్రబలప్రమా

ములు ! ఆంధ్రపాహిత్యచరిత్రములో పక్షిల లేకాం

ధ్రపాహిత్యమును సూర్వి విస్తార పరిశ్రమను జరుగ

తేడు. తంజావూరాంధ్రపాహిత్యమును సూర్వి మాత్ర

మిడితల కొంత విస్తారముగానే పరిశ్రమను జరుగుట

సంభవించినది కాని ముందు, పునఃప్రకటనము

రాజాస్థానముల నెంతో పాహిత్యమును సూర్విని విశర

ములు లేనిది పక్షిలలేకాంధ్ర పాహిత్యచరిత్రము నను

గ్రహణకారములు అనుభూతాంధ్ర పాహిత్యములో

తేరదగిన పదపాహిత్య వ్యవహారములు చెందుటయే

యా వ్యాధిపోవ్వకము.

సంకల్ప సిద్ధుడు

★

శ్రీమంతుల శ్రీరామకృష్ణ

కేరళ రాష్ట్రమునగిరి తెలిసిన వాళ్ళంతా ఆయన నుండి చిత్రంగా ముట్టాడుతారు. 'అయ్యగోవిందయ్య, లక్ష్మణగారి, బ్రహ్మి అలావులగానే పరాగం? అని కొందరు, 'లక్ష్మణగారి, అయితే ఎక్కణ్ణింది కచ్చిందివంకా? పట్టిలను పట్టిం పెంచి కాగట్టు వాళ్ళు చేసిన కొని సంపాదించినవేదమా? అని కొందరు, 'సంకల్ప సిద్ధుడంటే ఆయనేవండీ? శిష్యులనులా? ఒక మాదు తనలో కాదు నిశ్చయం చేసుకొన్నాడు తన చేతిమీదుగా ఒక లక్షలరూపాయల సంపాదించాలని, అంతే అంతవరకూ మనిషి పట్టి పట్టు వివేకలేదు...' 'వివేకం, సంపాదించాలయ్య, కాని ఏం ఫలితం? దబ్బుడి వానం ధర్మం అని లేదు కదా, ఎవరి చేతిలో కాగట్టువా కొట్టలేక, పట్టి నిర్బంధ భయమంటే' అని కొందరు ఇలా బ్రహ్మి స్వప్నంగా అవకాశంయ్యా, లాభాపేక్షల కేరళరాష్ట్రంపై ఎవరో తవ్వగి ఉన్నట్లే ముట్టాడుతారు.

ఇందుకు కారణమిది... అని అలాగి ఉన్న ప్రధానంగా ఒక్కటే కనిపిస్తుంది కేరళ రాష్ట్రం లంటిరు మనిషి, కొడుకులూ మామళ్ళీ కాదు, తిదితర సమీప బంధువులు మాదా లేని మనిషి అతనికా ప్ర దబ్బు చేకూరిన తరవాత, మారపు బంధువులు కొందరు అతనితోడి తమ బాంధవ్యాన్ని భ్రష్టపర్చి రింప తియకొని మాతాకులయైన ఇక, ఇటువంటి ఇరవై పరచుకొని, కేరళరాష్ట్రం దగ్గర లక్ష రూపాయలున్నవంటి అతని, ఏదో ప్రియముయ అస్త్రగాని, ఏలంటిగోడో మాతాత్మగా అప్రయత్నంగా కచ్చికుటకంటికి కాక, కేవలం సాంప్రదించి ఒక్కొక్క రూపాయ చొప్పున పెంచిన ఆస్తా? ఇక తవ్వగింలాంటి కాగేం బాగా పడుతు కొన్న వాదా? మొదట కొన్నాళ్ళు సంస్కృతం చదివి, తరవాత ఇంగ్లీషు అరంభించి, నాలుగువర అంటే ఇప్పుటి మానవ ఫలముతో చదువు చాలించినవాడు. ఇది అలాగని లభ్యులతోగలగా సమాజముయ మేధా సంపద వివేకంగా కలవాడేమో అంటే అది

లేదు ఇన్ని సంవత్సరాలూగా కడుమన్న పట్టి లెక్కలు ఈ సరికి మరొకరియితే కంటక: రాకట కింది, అయిదు కందంకే చెయ్యగి అక్కర్లే. పట్టి కట్ట దానికి మాదా అరగంటిపు పలక మీద లెక్క చేస్తాడు ఒకమాదు కచ్చివ పెంకొన్ని కాగిరియిన వేసుకొని దాన్ని చూచుకుంటా మళ్ళీ పలక మీద చేసి రెండు పెంకొలూ సరిపోలే అప్పుడు తప్పి పట్టి వాడు రెండు మాదూ ఒకే కంక తప్పి చేసి ఉండ వచ్చువనే అనుమానం ఆయనకు కలగదు.

అవరీలగా ఎంతెంతటి లెక్కలూ నోటికి చేయగలిగిన వాళ్ళు, అవర్గంగా గంటల తరబడి ఉపవర్గనింప గలిగిన వాళ్ళూ, అజ్ఞానాన్నియిన పక కాంబి చేయగలిగినవాళ్ళు, అరిలోక రమణీయముయ కనిర్వం బ్రాహ్మ గలిగిన వాళ్ళు... ఎందరో మంది తమకు కేరళరాష్ట్రం యెవల గలిగిన తవ్వగి చాలా ధర్మమయవడనే వచ్చుకొనేవారు.

నిజం చెప్పకదూ, నామయిన నామా ఒకప్పు డిలాగే ఉండేది. వాళ్ళ లక్ష రూపాయలంటేవా, ఎన్నో గొప్ప పనులు చేసే వాణ్ణి ఏమిటో అనివాళ్ళ నిర్మయం లేదనుకొంటే కేరళరాష్ట్రం అంత దబ్బును ధర్మంగా సంపాదించినవీ తెలిసి లేదులే, ఇక ఉన్న దబ్బును లోకోపకారం నిమిత్తం కాకపోతే మాత్రం అప్పుడం తన ఆనందం కొసం అయినా భర్తప్పై చొరకలేదు గనక, అది కలిగి ఉండడానికి అతనికి అర్హతలేదు. అంతే కాదు, ఈ మాత్రం దబ్బుంటేవా, వాళ్ళ ఉచిరింగా అక్కర లేదు ప్రస్తుతం కొంత పెట్టుబడి ఉండ ఇయ్యి మాదా? ప్రస్తుతం ఏమో మాదా లేక పోయిందని వల్ల అవసరమృకం పెట్టుకోవాలా? తరవాత అజ్ఞా పెరియతో సహా అసలు వ్యవస్థ తీర్చివేయమో? వర్తి గారవం మీద కేరళరాష్ట్రం అంతపాటి వచ్చుకొం ఉంటే మరిక కాగేంకే దిమిటి... వాని పెళ్ళి అయి, పెళ్ళాం ఏమిటా ఉంటేమాత్రం

మించి పోయిందేమిటి? కాదు నన్ను పెంచుకో
రామా? ఎవరో కన్ను తెరచి పసి నోవను పెంచు
కొని వాడికి బదులు పెట్టించితి, ఒకప్పుడు ఆ దత్త
పుత్రుడు! చదువన్న భోవయ్యను చేసి ఇవ్వతే
గ్రామస్థుల ముందు ఆ తరవాత వాడికి పెట్టి చేసి,
తీరానేస్తే దంపతుల ముగ్ధ ప్రేమానురాగాలు
లోపించవచ్చును పోనీ, దంపతులు పాపరాగం
గానే ఉన్నా వాళ్ళను పిల్లలు కలగక పోవచ్చును
ఇంత పెంచుకోవచ్చు ప్రయోజనమూ పోవుంది
వంటి నిలవకపోతే వాళ్ళూ మర్యాద త్రుతయేకాని,
ఇన్ని పట్టుపడారి అటువంటి చిన్నతరే కం
మీలండా నన్నే దత్త చేసుకొంటే—మీరికం
దెప్పావే, పెట్టినా పెట్టి, పెట్టినా పెట్టి చొప్పున
కాలగిరివాచనాలనే చివరికి వాడంటి ప్రమాదమిది
కెచ్చి పెట్టేస్తే, అది, అదిసంగం ఉంచుకొ
ఉంచుకో, మహారాజులుఉంటుంది కాని, ఈ యిది
కామదానా కలిగి ఎలాగో? అంతర కాన్డలు
కలగారిగాని, అలాఅలా నిర్దేశించుకొని పోతేనా
తప్పింపు చిలవలా పలకలానేసింది

ఇదంతా నెక ఎవ్వడో కాన్డలుగారిని సూర్య
సరిగా తెలియవచ్చి సంగతి ఇప్పుడుమాత్రం
వాడు అయిన తలయకొంటే తప్పకకలగారుగాని,
అదోకమాదిరి కానితోనూవిన ఉన్నేమోకానం కలయ
తుంది లేదు నీలో ఇంతా అంతర్యామినిగా అప్పటి
తూర్పుభావమేఉంది, వాని! కొత్తరంగ పూర్వ
పూర్తి అంటే మరిచివ్వలేకగాని, వా దప్పిలో
కలిగినదాన్నివేరేరకాదు తెలియలేనుకొంటు
న్నాను

అయిన అటుఇటు పూర్తికాని, ఇదుపులో,
ఎలాగో అతికష్టమైన గతర్పమెంటులో పాతిక
యోజాయిల తీరించిన సుహృద్గతి సహించిందాడు
లందరూ పుయ్యకోపోకవేయూ, యధార్థంగా
మనస్సుకు ముడిగా పోవడమూ వారంగా
మాత్రమే ఉద్యోగంపోయిందట కాదు స్వయంగా
లందరూ పుయ్యకోలేదాదు తనకే అధికారం
సహజాయలా మామూలు ఏంచూడగలకుం? కొత్త
సహారం, అందులో ఒకచిన్నపిల్ల—పిల్ల
ఉద్యోగం ఉన్న కొద్ది సంతకర్పరాల అతిగా మ

దిరేతు. అటువంటి రోజుల్లో ఉద్యోగం పోక
దంతో, మునిగి ఒక నిల్వే పట్టుదం వచ్చింది ఎంత
మాతమునా సంతకర్పరాల సంతకర్పరాల మా
రయేను కొనుక్కున తక్కువ సరిమాన పెట్టినాడు
దస్తావేజులు రావేవాడు; వాతకాల మానవాడు
స్వయంగా తనకు విశేషం నమ్రం లేకపోయినాను,
ఇలా, ఒకటిమిటి, రాత్రి నిద్రములు అలా ఏదో పని
చేస్తూనే ఉండేవాడు

అయిన భార్యకూడా అమ్మనిధారా కలిసి
వచ్చిన మనిగే అదివ పొందిక జగత్ప్రసిద్ధి చెందినది
ఆ పొందికని తరే మాట్లాడి వెళ్ళులంటే, కేవలం
ప్రాణం నిలవకే ఉండడాని! తనకే కనిపిస్తే అదో
రాష్ట్ర మాత్రమే తీసుకొంటూ, చిరునవ్వుతోనీ కున్నే
తప్ప బట్ట కనబడవంత తరహా ఉపయోగిస్తూ, పి
యితరభిన్న పెట్టడండా నిద్రయినకొద్ది గంటలు
మినహా ఏదో కృత్యమో కనమో కలిపివేస్తే పని
చేస్తూ ఉండవలె అయిన కేవలం పెంచు పట్టుకొని,
యోజనారాని! పక్క లేదు అదివ ఇంత కేవలం! అది
వంటల లక్ష్యంగా నిర్దేశంగా ఏకకాల మదునా
లేదు అంతేగాని, ఇద్దరూ అంత పసి చేసేవాడు

ఏటేటాధిపతియే పరిగారాని భూమిని అమ్మ
గావచ్చిన కొద్దిపాటి మాత్రమంతో వడ్డీవ్యాపారం
అరంభించాడు వందా యేదైవాకాదు ఒకటి
రెండు అయినా పడి వడ్డీవేస్తేవాడు ఇక్కడ
మయలే, ఎంతో జీవించి ఇచ్చేవాడో, తమాల వెయ్యి
దంతోనూ అంత కట్టుదిట్టంగా ఉండేవాడు
అందరూ అమ్మి కావచ్చాను పెట్టేవాళ్ళో 'అమ్మ
వేదో తెలియక యిద్దరిని పుయ్యకొన్నాను, ఇ
మరెవ్వడూ ప్రాణంపోయినా అతనిదగ్గర అమ్మ తీసు
కొని రావడావలనకావేవాళ్ళే కాని మళ్ళీ అదనం
కలిగి అతని దగ్గరకి పులివచ్చును అతను పోతే సంగతు
లన్నీ మరిచిపోయి ఉంటాడనే తమకు కామనమ్మం
యోతో వారు, అతనూ నిజంగానే మరిచిపోయి
నట్లే ఉండేవాడు వాళ్ళిద్దం ఏమాట అనుకొనీ,
మటులేం మనదానదకీ కొనేయో? మనదాన్ని మన
ప్రధానం! ఇదీ అతని తలెత్తం

భార్య! జన్మచేసినప్పుడు అయిన దప్పిచ్చి
నెవ్వరి రేయిస్తాననే అన్నాడు, ఆ యెదుకొం ఉచి
తంగా వచ్చే మందుతప్ప, తనకు వండినాడ సుఖా

ఉన్నంతవఱకు ఒకదమ్మిదీ అయినా ఖమ్మపెట్టినయ్య లేదు. ఆమె పోయిన తరువాత, అప్పటికే పన్నెండేళ్ల పిల్ల కూతురి పెళ్లి చేసేడు. తరువాత నాలుగయిన కృలో తురప్పకు వకాత్తు, ఆమెకు నైవేళం ప్రాశస్త్య అనంతా కంకరకాస్తులు ముసలివాడిచ్చి పెళ్లిచేసిన కమ్మర్తి ఫలితము అంటూ కొందరు అయినా వాళ్ళి అపరాధ విషయమిటుటో కావలెనే కదూ, తనంటే కిక్కి పిచో అలా అంటారంతే

కూతురు తిరిగి వచ్చిన తరువాత ఒక ఏడాది పాటు బాగానే ఉంది తన క్షితి తగినట్టుగా లర వాత కావలెనాత్రే జర్మనంది ఒక వారంలోకాలు పాటు ఆలోచించి, ఇక చానికి వివాహ శీతంలో మరేమీ అవలంబం లేదు, ఎప్పుటి కయినా ఆ ముట్టకం చూడకొనలసినదే కదా అని, చెప్పిచ్చి తగిన పెళ్లివచ్చితో కలిసి పంపాడు ఆ పెళ్లిదం కూతురు ఎవరితోనో లేచిపోయింది, యాత్ర అప్పుడి కేవలం ఒక ముఠ అనీ, తెలిసింది కేవలం, చాని మొనరితోపాటు అదీ పోయిందనేను కొంటా నిగ్గాడు కంకరకాస్తులు

ఇప్పుడు బాగా పెళ్లివాడయి పోవడంచేత ఎక్కడికి కనలలేకు ఎప్పుడూ ఇంట్లోనే ఉంటాడు, ఉంటాడంటే దురిత గొళ్లు గియ్యకొంటూ కూర్చుంటాడా? పెరట్లో అమ్మిరకాల రాయనలరూ పందిస్తాడు. తనకు ఎక్కువయినది అయ్యేస్తాడు, ఓటకగా నియ్యపుగింజలు ఒక్కొక్కటే ఏరుకొని, కంజుకొని, భోంలేస్తాడు, ఒక్కొక్కటే రెండవ పూట పిచో ఒక పంతురి కొద్దిగా ముక్క కాన కావలెనే.

ఇప్పుడు మువవటి ఆ కమలాలు చేసుకొనే ఓటకా, బ్లావకా క్లి తగిలించడం, కేవలం బంగారం కొని వస్తువులమీద లేపు దమ్ము ఇవ్వడం మానుకొన్నాడు అతని దగ్గర దమ్ము తీసుకొని పెళ్లిక వ్రలివాళ్ళు అంటూ ఉంటాడు. ఇంత

ముసలివాడనేమిట. వా అన్నవా నైవేళా లేకుండా ఎందుకంత దమ్ము కమ్మర్తి చెప్పా? అని కాని, ఆ కమ్మర్తితల్లి, తమకు ఆమూత్రం అప్పు ఇయ్య గలపాటి దమ్ము చేరిందనీ, అతడు అందిరిలాగే పామా వ్యయము చేరితం గడిసి ఉంటే, అందరికంటే నది ద్రుతుగానే ఉండువని గ్రహించను

అతని శీలిత వికరాలు తెలుసుకొన్న తరువాత అతన్ని చూసి ఎలా తున్నవపడం? మర్రి వా శీలిత మంతా నెవటనుండీ బ్రతికేదాని? పాపకాంక్షకాస్తూ, అతని శీలితం వంటిది ముప్పుటికే కాకకూరలేదు వాకేకాదు, చాలామంది అలా ఉంటుందను కొంటాను

అదనిలో వట్టిన తేజము ఎవరికి లభ్యంకా నుండా పోకున్నదే అనుకొంటే ఎంత పలికినా, అతని దమ్ము ఎవరికి కాకుండా పోకున్నదే అను కొన్నా అంతే ఎంత అయితే తేజ పట్టులాది తేజము సదుభయకాదు. తేజవీగలవన్నీ కలిసి వస్త కంటే ఎక్కువ కష్టపడ్డాడుగాని తక్కువ పడలేదు వానిని సంపాదించడాని అటువంటి కంకర కాస్తులు చూసి తున్నవపడం చేసి? ఇంత అతని అన్నంతా మహాఉంటే ఒకటిన్నర లక్షలు ఆ మూత్రం మొత్తాన్ని అవలిలగా ఏమీ లక్ష్యంలే నుండా ఖమ్మపెట్టి ప్రేమంతులున్న మన వాళ్ళకు వారిక జగత్తులో అతన్ని సరించి అంతగా అనుకోడం సర్వంకాదు కాని, ధీమాగర్వంలో నిశీ ప్రయము ఉన్న అమాల్మయమున ఖనిజాల సరించి కలగని అలాచన తేజమును చూసి సరికట్లా కలనకుంది ఎలా దీన్ని సంపాదించడమా? వీరిలో ఏ మూత్రం తేజ ఉంటుందా? అని

లోతులు, వాలోపాటు ఎవరెవరుకొన్నా వరే కంకరకాస్తులుగానే మూత్రం సంకల్ప సిద్ధము. ఆ కన్నీ లేచిపోతే అయన ఇవాళున్న బ్రతికే లేక పోయేవాడు

యజుఃఫలము

భావముచేరి సంస్కృతమునకు అంద్రీకరణము

శ్రీ ములుసు వేంకటేశ్వరులు

[భావముచేరి సంస్కృతములో నిరుపదిమూడు నాటకములు వ్రాసినాడని యందు "కిరణావళి" "మకుటతాడితకము" "శివాత్మరాఘవము" మున్నగునవి కలవని (౧) ఆర్. వి. కృష్ణమూచారిగారు వ్రాసిరి. ఇటీవలనే రాజరైవ్య శివరామకాళిదాసశాస్త్రి గారు "యజుఃఫల"మను ఈనాటకమును సంపాదించి ప్రకటించి యది భావముచేరికృతమే యని నిరూపించియున్నారు. ఈ యధిప్రాయమును విమర్శ కాగ్రేసరులగు డాక్టరు. పున లేకర్, ప్రాచీనరు సిన్హా మున్నగువారు విపుల విమర్శతో దీనిని బలపఱచియున్నారు. ఈ విషయములెల్ల ప్రత్యేకచ్యానమున నిరూపితమగును. ఇంతవలె కీ నాటకమేభావలోనికి ననువదించబడలేదు ఈ తెలుగునాట యే ప్రపథమ భాషాంతరీకరణము]

ఇందలిపాత్రలు

మూత్రధారుడు	దేశభంజకు	నటి	
సుమంత్రుడు	[రాజా]	విజయ	
కొంచుకీయఁడు	విశ్వామిత్రుడు	చేటి	
విమానమండు	వశిష్టాదుడు	మంథర	
చిత్రశకుండు	రామండు	కావల్య మమి తైత్తియ	
చిత్రవంశుడు	భరతుడు		
	అశ్వమండు		
	శత్రుఘ్నుడు		
రావణండు	మహా రులు	రావణులు	
మాళవమండు			
భీష్మమండు	జవమండు		
దంతిలుండు			
గోపమండు	వరకురామండు	మధురీక సమరీక శ్రుష్టుతిక చంద్రదికళ	
చేతలు		నీర	
గంధర్వులు		మాంధరి	
రాక్షసులు		అగ్రీష్టక ప్రతిగిరి	

(వాంద్యంతమున మూత్రధారుడు ప్రవేశించును)

మూత్ర
"శ్రీరామండు కృపాశుతా భరత
సుమంత్రులారా కామదండా
రామశ్రీ కంఠింతుల ప్రతిభుడున్
శత్రుఘ్ను నిరుండు ని
శూర ప్రాభవ మూని చంద్ర కృత
యజ్ఞ రాత, కొదవదల
శూ దూశండు ప్రసన్నమూర్తి
నిరదోత్పాదండు మి మూముతన్."

(రేవంక వారి) ఆర్యా! ఒకపాటి యిటు

రమ్మ
నటి (రేవంక) ఆర్యభద్రా! వచ్చిని
విని యి!

మూత్ర ఆర్యా! ఈ సభాసదులు మనము
ప్రయోగించు నాటకము చూచ గోరుచున్నారని నీర
సంతోషము కొలుకై వసంతముతుల్యుడగునీ నొక
పాట పాడుము.

నటి నరే (పాడును)

పాట

“కొండెత్తుచేర నింక గోమంబు లొలకే
మంచాలంబు లేద తియ్య మామిడికా మగంభములే
రంజకంబు లిట్టి తోట రక్తి తెంచుచుండెగన్
సంజతేళ మర్త్యులొ సరహుడు నత్తులన్”

మాత్రీ : తాగు తాగు నీ పాటలవల నందఱు
సంతోషించుచున్నాడు
(తేరలో) “ఏమి! అందఱు సంతోషించు
చున్నాడు గదా!”

మాత్రీ (నిసి) ఓహో!

“పులిజన శోకకంఠం భూరిభంకు
తనర, జుక్కతనాద సత్కృతములను
కాదు తెల్లర సంతోషమనీ యిట్టి
కీట మనుండుకుడు విచ్చేత, వదలతాంగి!”
(విచ్చేయుకుడు)
ఇది పూవక

వ్ర ప మం క ము

(ప్రవేశము : నుమొత్తుడు)

నుమం ఏమి! అందఱు సంతోషించు
చున్నారా?

“బాగులు తుప్పలైరి మఱి

బ్రాహ్మణు లెల్ల రభిషిక్తాత్మరి
పూర్వ ముఖాద్రి చేరిరి, మందంబున
క్రోధితులగుంకపుత్ర సదా
చారులు నుక్రమకతులు సంతాను
లంబిరి తృప్తి సర్వక
తృప్తరవరంబునన్, చలన
కామ్యము తీరనిచార లేరికన్

కంచు! (ప్రవేశించి) అమాత్య! పురజను
లను బావననుచు సంతానములను సర్వజనములను
సర్వవంధాపరిత్యక్తుల జొరంబులు నుని నీకు మహా
రాజాజ్ఞయైనది ఏయొక్కదెను నెట్టికోరిక జూరినను
దీనినా యంచరాదని మఱి మఱి శిక్షిస్తానీర్తి
నుమం మహారాజామనసు తెలిసి శే శే
సర్వము జొరనించితిని.

కంచు నుంచిది నుమంత్రా! నుంచిది
“బసవలియాంశరహ్యుడయిం
బు తెలిసి యిహత్యైవుంకవుతు కుభంబులే
చావరిన పర్యసంగతి
గదా నవనకుంబు బరమకోర్కూనంబున్”

మఱియు, తెల్లరతల్ల రెడ లేటలు శేతుచార
బుజులవై బల్లరయెన్నును బారివారి తెల్లర నిడియెత్తు
మని రాజాజ్ఞ

నుమం. బట్ట తెత రున్నాకు?

“దొంగలు లేరు రాజ్యమున

దుప్పులు నేడను లమ్మవారం
నాన్యంక గోరువారు మగం
చానెనువారును దూర్జితాన రె
న్నుం గనరాదు మందున కలంక,
నిత్యానుబంధుడొ పృథ్విం
దొంగవలం నువారెవల నంది
గడించెను నదీయుక్తన్”

నిమా (ప్రవేశించి) మహారాజాగారి పుత్ర
కా పిష్టిఫల నిష్కర్షణమేదని ఇచ్చాకు శేను
మోదకములు మెట్టుటలో బావకరములై శేను
క్రమ దయమాన లేదు ఇటుకలెత్తి యిట్లములు కాలు
గైవదా శే నవతీరకున ననుమోదకస్థిరి నగుదును
వాకంబిదిపులు ధోజనయచేసి తుప్పలలనాశే
యిట్లకర్మ సఫలము కాదు

నుమం ఓయీ! నుండరా! నీకు నుజ
వ్రమ చారికంతే లభించినదా?

నిమా ఏమి! శేను మత్తరమును దినన
త్రాగిన ముట్లను బంగారము (దయమగుటకు) శేను
రాగా ననుకుంటేవా శోమిటి నమోంజీవా?
కంచు ఓ మహారాజువా! మఱి నీకేది
దీయను?

నిమా మోదక ధోజనము
కంచు నీ నన్ని మోదకములు తినగలవు?

నిమా మహారథుడగు మహారా వేంకటాచరి
శ్రీకుటుంబంబున బంధగంధో యిన్ని

కంచు పదివేలమంది శ్రీకుటుంబంబున బంధగం
గలవా శే మహారథుడు

నిమా శేను పదివేల మోదకములను దినగల
మహారథుడను

కంచు ఏమి? ఒక్కదివలనను నీవు పదివేల
మోదకములు తినగలవా?

నిమా ఏమి? ఒక్కదివలనమో మహారథుడు
పదివేలమంది శ్రీకుటుంబంబున బంధగలవా?

కంచు పదివేలమందిలో గొంతమంది దనితో
పుదురు కొంతమంది పావోదరులు, కొంతమంది
తెల్లచెడలగుదును, కొంతమంది కేరలుచొత్తులు, చిరిది
మహారథుడు రక్షించును

నిమా శేనుకు గొప్ప మోదకములను (నుం
గును కొన్నిటిని తెచ్చగొట్టుదును కొన్నిటిని తిను
గొట్టుదును, కొన్నిటిని దయతో రక్షించును

నుమం బ్రాత్రవాక్య! వైశంపయను “ఈ
వాదమున శాస్త్రానినను దివిలోనెదు! శేను కా
పని చేసికొని మహారాజా పర్యవసరింప శేనుడును
(నుండు యాచి) ఓహో! సవరిజనులై మహారాజుల
కయ్యచున్నాడు.

కందు 'నేను వాడని పోతును. (విష్కృ) మించును)

విదూ 'నేను తివగా మిగిలిన దాదకములను వాచుకొనుట పోదును. (విష్కృ)మించును)

మమం అహ! మహారాజా వార్యవశేషంలైన శంకర సుదీక్షావృత్తికి శాస్త్రమహ్నుడు! నిర్వియు రాజవార్యముల విర్యహించుచున్నను వారెను నిర్విక్రమమగుగతే యుండును

"సవనశతంబు లొక్కయొక జలమును, జూచుకొనున్ సన్మత్యముల నిధియు లొక్కచక్క, నీ నీలల నుక్కడనించు శొక్కుటకా మిథులగ దిమ్మశొక్కుటను మిథుల, శొక్కుడ చేటకల, ని ప్లవిరళ తార్యధారమున సంపదకు ముఖ మెంతయేనియో"

"తరుణ కణమున్న పట్టు సతతంబు శాపవృత్తి నీవ్వయ్యవార్యులలో పరిణతి సంపదన కణము పొందును నేనను రాజవంశమున

పరవరచంద్రుడై ను వివిధన్ గలన జనమలో రవంతయేన్

గురితమకుంక బోరు, వివేకవర్ణ కలాపము లొక్క చేర్చితిన్ "

(సవరివారముగా రాజా ప్రవేశించును)

రాజా "నిత్యరము మింతయేనియు గురించి లేదు, సమస్త మావత్తలో నిత్య కయ్యార్ సంతవల

విక్రమి గాంచెడి, అశక్తివర్ణుడు కృపలక గాంచువాడును

కుజాధరతన విలసింపు వారణన్ గడులు బావువారును

కలయ్యురికా గనువారు లేరిటన్ "

"కాలభర్తయు గురియు చేతులు బెట్టుకు తురిరాధులు లేక సమీపింపిర కృషి

ఫల మనంత మెందుల అంభువులుగ కలితి వై వాన మాల్యంబు కలంగుటన్ "

"నేన మనీషుడై, నిత్యరము బ్రుగిరి, భూప్రభవ ముఖా పాదగులేరి నీవ్వయ్యవారివ

మందుల బోలె, శక్తి రె యొద్ది మనంబులన్ నలచి రెల్లర కయ్యది చేటకల, మనం

నేన యువర్షగా కలయె నివృత్తు నేను మహావార్యుడు "

"ప్రకటించి విరమణ భూ ప్రకటించి కరణగోరు దీమం వాస్తవో తేవిమల బూతల లల చే నిధి కంకశతంబు నిచ్చును వావన్ "

"పుక జవనంబుచేత సంభ్రామయ్యె మవ్యవార్య మహిత సమస్తావ్య ఫలము, ఇంతకంటే మవ్యవార్యవార్యంబు లేదు శోభించు కంతున్ లేదు తేట "

మమం (సమీపించి) మహారాజా! జయము ప్రజల వారింక యొగ్య లాభ్యల గాంచి యాత్మభారంబు వారికి ననుభవే పటం

మృతవర్ణారంబు పొలిపొయిమగదా! కృపాలంబున కంకశి వైకాన్ గదన్ "

రాజా గమంత్రా! నిజమే నిత్య కలకే సవార్యజవనుల భవభూచిత్తల గాంచివును

గమం మహారాజా! కాంచిరిని రాజా క్రోధియులను గోపిత్యంబు వానములచే

సంకోచమైయు గమం మహారాజా! సంకోచమిట్టిని రాజా కారాగృహమున లలవారి కెల్లర ని

నిత్యము గమం మహారాజా!

"పురపరిపాలనంబున పరణిజనుల రాజ్య నిత్య పాతించి రాతలంగ

సర్వసౌఖ్యము లంది యొప్పార జనుల బట్ట లెవ్వగు? చుభానంబు లెవన్? "

రాజా "భార్యపుణ్యంబుక రాజ్యధూమ పరమ విప్లవంబయ్యె, రింతటి విప్లవధూమ

సర్వసౌఖ్యంబు లంది యొప్పార జనుల కప్పుడైతి వా జోగంబైన రెన్? "

మమం "రాజనింహంబై నిత్య రాజ్య చేల దుష్కృతం బోపరింపగా జొదిగుగెదమ? "

మూర్ఖుడు నిత్య KX వాన కోరింక వారి కడముకయ్యై తమనుతలం "

"ఇంతకు పులైన నను లెవ్వర తే రిగ మంప బోరు భూ కాంతున్? బద్ధమోక్షియు కల్గు

ప్రకంసయి లేదు మహా వా కంకయు, పృథ్వీకృణవరింబున

వొక్కడ పిద, కాని నీ కంకయు తేనీకంటి కల యార్గ!

మత్త్రమనంబునంబునన్ "

రాజా కొను నిజమే నిరలంబులును తీర్చ గంటిని కాని, మహియంక పృథ్వీకృణవరింబున వాని

గరిగిన చావిని గడ్డతోచి ముక్తిగను మార్గము
మాత్రము కావరావచ్చును.

మమం ఏమిది ?
రాజా ఏమందువా ? చాత్రినివాడ తెలి
చార్వక భవితో !

“వదినింబోకర తేదామ్రములం,
వంక బాధరాచారముల
తెలుపలన తేర్చుకలెన్ ; కనిగ్గు
వరహామృతమునా నా న్యమం
వద చేహార్చకలెన్ ,—వర్ణునిది
దివ్యాప్రాచీనిగ్గున గాంచి యా
వద ప్రబుష్టు పులిచెంచురెల్లు
తేవన్—తేను పులికలెన్ ”

“రాగనృప వివర్తితార్కర
మహారాజ్యంబు లెనన్ బహు
యోగ మేనుమ హావ త్రోవ గదగా
యోగ్యులకదా ! కాని తే
నింజాలను గర్వబంధమున,
తే దీప్తిప్రకాశంబు నో
దైర్ఘ్యంబు ద్విపర్యవేదన, గలర
మర్కట్యంబు నాశనిధిన్ ”

“వృక్షభరణంబు బంధింబవీతి యుక్తి
రాగహానింబవన్ ద్రవంబాదు దీని,
తాను తెలుకల్లు యుక్తి పర్యాహారా
బధువన్ నిట్లు వాక్తిని ధియించును ”

పరివర్తి (ప్రతీంచి) మహారాజా ! జయము
పుత్రోద్భవమైన దీనివ కావల్యదీని మహారాజాను
హావ తేనుకపదుముచ్చది కాని పెద్దరాకగ గావ
తొలుత తేవన్ సంభాషించ మహారాజాను గోరు
కొన్నది

రాజా వివేచన !
“ఉత్తరవంక ప్రభవయు
నుక్తము పత్నియను నా ముదవరావిత య
మగ్గుక్తము ముదిరి కేరిని
తేలెది నుకేతుకేయ నికర ముందున్ ”

చెటి (ప్రతీంచి) మహారాజా ! జయము
మమితాదీని మహారాజ గర్వదే నికరమయియు
నిద్రామయియు గన్పల్లియనటచే ముందుగా
సంభాషించ గోరుకొన్న దనియు తెల్పమున్నది.

“సర్వంపనా తమరావ ది
నిద్రా మమిత్తమునా పకలంకముల
సర్వభవంపద యామయము
రాకగ మిశ్చింప నన్యాయంబు లింకన్.”
(అంత మంభక, నిద్రామయము ప్రతీశించును)

మంభ మహారాజా ! అభిజ నామహారావ
రయు, రానులలో గదిగ్గుయయ్యి నుగములలో
తేర్చుకయు, కనిగ్గు యయ్యి పగరవయు, మహారాజ
బహుమతయు, అపరీతమనన తేయరాజా మోహ
యను వలదీని తానే ముందు సంభాషించినది దని
నిశ్చయించు మమ్ము

నిద్రా (తనలో) అమ్మా ! భరణం వదనో
వహ్యము ! ఎరి తిన్న పహితము ! (ప్రతీశముగా)
వయ్యా ! ఉత్తీరించితో గదిగ్గు యనదీ యేదు
చేయునో వివదలచితి వని ప్రతిపదన మిమ్ము

రాజా (తనలో)
“తనమతువన్ వర్ణిశ్చము
గదగ బ్రతిపన్న యామ శానింబితో
గదవన్ నింజాకరన్ ది
మేను రానులతోదనుచ మిమ్మంపకలెన్
(ప్రతీశముగా) మంభరా !
“వరమృత్యువృత్తాను పత్యాలవమన
తేవీయలన్ తేదరావ మమ్ము
మత్తులమనాచ సమముగా ముదముతోద
శానింబితం పత్తులవ పరివమనన్ ”

అందుచే సందేహము మర్కటమందిరమువ
వారాగ నిశ్చించుకలెన్ వని వచ్చును
మంభ (తనలో) ఏమి ! మా రాశిని ముందు
గరవించదా ! (ప్రతీశముగా) మహారాజా తెలుపు
ప్రకారము

(ప్రతీశిం, చెటి, మంభక విచ్చియుండును)
రాజా అమాత్య ! నిపుడు వర్ణిరమ్ము తేను
రానుల వర్ణించింకును
మమం చిత్తము (నిద్రామయము)
నిద్రా వయ్యా ! నిపు మత్తులన్ చేతులను
సహనముగా ముద్దింపరాదు ముద్దిరి కేర్చును కొను
వలె—తేయ కొక్కొక్కముది, కొప్పెది, ముద్దిరి
నానిక మమ్ము వలలో పగలె తెల్లయి నావపయెను.
రాజా వయ్యా !

“గదగ ద్రవ్యార్థానుమోక్షములవలన
తేవ తెలుకలెన్ పుత్రులకా లేదు వాన,
ఒక తేదయతేను ముద్దిరి కేర్చుచు
యనితు విచ్చుండే కి దీనిం దెగుతయింబో
నిద్రా (తనలో) ముగ్గురు రానుల తెల్లగ్గు
తుల్యంబ వలెను కొనువలె చిత్తగర్వములెల్లంబు,
నిదులగు సమకావితో తేనువలెయింబో
(ప్రతీశముగా) తేను నీని గదిగ్గువయ్యామిను; నీ
పుత్రులతోమటు సహనముగా తొడిగియువలెను
కానితో నీతో మృతములెను. అత్తుడు పురుషు
ర్వయల రానుల, తేవను లెదరేత్తే కా !

రాజా (పద్య)
 పంచమో యజ్ఞంబుల
 పెంచిన దిల్లంకు ననుమ నీ యాదిదేవో
 వించెదను మారు పట్టి
 కించపడగ నేల పీఠాంత కయిసాగ్రి!

నిరూ: అటునుదు లేదు తిమ్మ నీ మాటలొరి
 తనము తెలిసిపోయెడిదీ (పద్యముగా) కొడు
 గులు పుట్టిపడినవమ్మ యాత్మమారుతో నీ చాళి
 సైతము ముచిలిలిది నూర్చు ది ప్రబించుచున్నాడు
 చూడుము

రాజా ఓహో! సంధ్యా లలము పదిపించిపది,
 కరణమొసంగ వృక్షముల జ
 యుగళ బహులు చేరి తుపెనుకా
 నిగణములకా వర్ణింపని నిం
 పెను వర్ణకళాంబు దివ్యతే,
 భవన పగంబున దివ్యకాండతి
 గ్రమ్మను గాంతిపుంజములే,
 పరగ ప్రకృతున రవిని
 భవ్య ముఖముల భూమణం బవన్
 ముఖయు

హిమగరు తేనెచెంది కనకేం
 నిరవన్ గనుపంతు తటంగా
 నిమల సరోవరపునుద దిప్రతి
 దిక్ర పరివృంతుకు ను
 క్రమ బహురాజ సంయుక్త యధార్థ
 మహానియు లాట ను
 క్రమ దిగురాజా బరగు ద క్త
 దమాన దిధాన కర్మలన్
 (విక్ర)దింతురు)
 ఇది ప్రళయంకము

వివర్ణంభము

(ప్రళయము కొంచులయము)

కొంచు మహారాజా కా ఓ క్షాపించెను
 *ఆ బ్రాహ్మణ్య! ధారాగ్రామక నమ్మ (గ్రీవో
 వ్యాకమున కేని యెట బరిజను తెవ్వలు మండరా
 ది యాక్షానిల్యము * మహారా జునిది విహరమునకు
 కచ్చును, రాలులు మించుదు పరిజను అండరాదని
 యె యానో? ఏలన రహస్యాలాచనము గలచా!
 రాలులతో నూతి రహస్యవిహరము మహా తెవ్వ
 కును తేనియొండలేదీ! కా కేగడక యేల! కత్తువి
 చేయునమ్మ పదిమ చేయుదును.

*రాజుల చేష్ట లన్నియు గరంబు
 పంపం నిసాధి భావది
 (ప్రాకరములో, మునుగ్రంథము గ్రాహ్యము
 లయ్యల కట్టగా వలే

యోజన కంక చేసినను తెలిస్తే
 కల్గిచేయె దోషమా;
 ప్రాకరముల్ కమ్మలను మానకాదె
 ముఖాయ గృహియము

(అంత, చేటికలు ప్రతేశించును)

ఒక చేటిక ఆర్థా! నలుగురు విమూరులను
 నాజును మును బయికలను చేయ నూత్ర మక్కల
 లేకయే తియ్యచేయెచున్నాము
 కొంచు మించిదీ కొది, ముఖియో యాచ్యా
 పనున కేని దూ కొరక తియ్యకొనుదు
 ముఖియో చేటిక ఆర్థా! ఇంకొక యాచ్యా
 నమున నిచ్చిరింగులు నింత పరిమళము కలిగిన పుష్ప
 లభికముగా లభింపవు

కొంచు పన శే నేది చేయలను? ఇపు
 తెవరు నిట మండరాదని మహారాజా
 చేటికలు ఓహో! పవతో తోవుదము
 (విక్ర)దింతురు)

ఇది వివర్ణంభము

ద్వి తి యాం క ము

(మహారాజా పరిజనులతో బ్రతేశించును)

రాజా (కీర్తన) నా పదిచి
 *చేసితి జమ్మముల బునిదినిగ
 విధిక బహుళ ప్రకారమలో,
 దోక్షిగులక బ్రహ్మనముల దుక్కిగ
 నిచ్చితి శ్రాంతికా బ్రహ్మన్,
 పిసముమాది క్షేత్రధియనివ్యాలత
 గకరాత్రి, శే విరా
 యాపముగా జరగరత
 పాల్గొంతియనందున కాంతి సంపదన్ *
 ముఖియు

*కంటిది వాత్సల్యమునకుంటె
 బ్రహ్మము ము కేయంబుగో,
 ముది నలూమియ ము
 మావ్యయకొధనవృత్తిత, శే
 ముది నల్లకర్మ పిడక ను
 రహస్య కళాగములెల్ల పంది, శే
 కొంటి జనానిరాగ విక
 గోరక శేది యొనవు పరిపిన్ *

(అనూచించి)

*రానులను ముత్తరము నూడ రంజలంగ
 శేసి రాజునదానివృత్తి తెలంగ
 రానుచంద్రుని రహస్యంకరత్న సమస్త
 యాతరాభాసిన్ శేయం పంపం *

ఎవరక్షణ ?
(ప్రవేశించి) మహారాజా !
జయము ఏమిట ?
రాజా : విజయ ! అమాత్యు డన నునులైనది
విలువును

ప్రవేశించి. చిత్తము (విచ్చి)మించి నునుం
(నువీతో) మరల ప్రవేశించును
ఆరాగి ! ఇటు ఇటు ఇదిగో మహారాజా
సమీపించును.

నునుం (చేరి) మహారాజా ! అయియు
రాజా అమాత్య ! పూర్వ క్రమం కనుక
కున్నందున

ఇరువురు (కున్నందున)
రాజా విజయ ! నీవు బాహ్యు (పరిజనులను
జూచి) పొందును బోయ విశ్రాంతి పండును
పరిజనులు చిత్తము (విచ్చి)మించును
రాజా అమాత్య ! నామనస్సు చింతాజాగ
రవలక్షణము యిచ్చుచి

నునుం (కవలా)
"ధూరియకేయముగవచ్చును
హారా తర దానా, రిపురేయప్రదు పయ్యున
కారక్షయములై చింతా
కారక్షయములై చింతా
(ప్రకాశముగా) మహారాజా !
నిరసరక్షయముగ వచ్చును

ప్రియ మహాత్ముడవచ్చు గత్తిల్రు తా
నురుతి గాంచు నీవు
కైకీ పయన హారకర్మధర చేతి న
బుద్ధులై పురుష విజయనీయులై
బ్రహ్మ కైకీ పాత్రయై
పరగన్ మానసిక కర్మధారయై
చేతా ! యిట్లు కర్మగంగా !

మరియు
"కృతసంపాదనలు విజయనీ
నిర్మలములై జనరంజనములు విక్రమింపగా
నురుతి నలలుగ గన్పడు
ఇత రెల్లవి రాజుగనవ కేతన బ్రధూ !
లేక

"అధిక క్రమించికి నె
టరగియేయలు కలుగు పటులే నీవున
మరికాలరాజ్య మనియెను
నవిధి క్రమించునందు నది కర్మజాతి ?"

మరియు మహారాజా ! చింతాప్రవేశిత
మహారాజా !
రాజా అందులక నిన్ను పిలిచినది
నునుం పిలిచును

రాజా
"కృత్యము కనయనము
కృత్యములకు నాగ విజయనీ కర్మ
కృత్యములనుచింతి పది
చేకయన దాని రాజ నతగంతు గటా !"

నునుం విద ?
రాజా
"రాజ్యపాలన యొగ్గుండు రామయై యిది
కృత్యమునకారణం దైవ కారణమున
యోగరాజ్యభిక్షయను పతన కేమ
జేయవలచితి మకరంతు కేయనది కటా !"
నునుం కహారాజా ! అది కున్నకము కారు
రాజా ఎట్లు ?
నునుం

"విజయ వయ ప్రవర్తన వివేక
గుణాదిక ప్రాప్తి దైవ రా
మని యుగవచ్చును దేవుడు
మహావీరునిగాగ చేతు పెం
తన గమగించు, కైకీపుడన
ధూరియంబుల చేమయన, నా
కృత్యములను మునఁబడు
గాంధు రామ రిపురేయ

అందుచే నీవు చింతింపవలసివ పని లేదు,
ఇంతకు నుమారు బాపనీకులై కృత్య కార్యార్థములకు
పూర్వమే పిదపగదా యభిక్షయ ఇచ్చితినునీయు
నీ కీ చింత యేల ?

రాజా త్రిత్ర రాజ్యభిక్ష విరాజిత కుతు
విచ్చితినునీ యారా చింతిన నవచ్చి కేయపాయ
నులేమే నామి దొంగిలెదానవచ్చుమకా ! చింత
కర్మగంగా వచ్చును !

"పరగ రాజ్యంకిం జానుపాయమునకు
కాదికర్మయ తోలయకవచ్చును గడ !
పచ్చి ముద్ద కర్మయై కృత్యముగ
ప్రతి పదమట యిది ద్వితీయాభిషేకము
నునుం : నా కేమ యిట్లు ?
రాజా

"పరిజన భృత్యయంత్రజన పారజనంబులు
రానులన్ నిరం
కరమును రామహానము లాచార
రామనిధియ చిత్తుల
కరణి పోవచ్చు, మా భిక్షకు
గాధన గాగన కైయ కై సె
భరితు పోవచ్చు, మియ్యది నునుంక !
తోలంబు మహాత్మ్య కైయమున్
నునుం (కవలా) రాజా ! మహారాజా దూర

వృద్ధి! (పరాకమగా) మహారాజా! అట్లే యొక
 రించెదను. నీవు భర్తయు ముఖమునకునైతే పాతక నీ
 రాకంతయు నివారించి బనిలేదు! (మొదట యాచి)
 మహారాజా! ముత్యుడు రాణులను బరిచయపరచుటగా
 నిలువ వచ్చియున్నాడు.

రాజా మందిరి. నీవు బల్లెరమ్మ నే కన్ను
 దేహాత్రిమీరుబానియ

మమం: చిక్కును (విక్కు)చింతించు
 రాజా రాణులు ముత్యుడు సవరిచారముగా
 వచ్చియున్నాడు. నీ నీగిస్తావచ్చువమున నూర్చుండి
 వారి కందినను రక్షించెదను (నిరూపించి) ముందు
 రానియ్య

అమోగినను క్రియంబు, మునుముందు
 వచ్చివ లక్ష్య, చివరకొ
 కానిముచిరి కొడిచి ముగియలరా
 లలితాంగి, నా యొందెలో? (?)
 దానిలు ముగియల పతిక
 తినుభిరమున గెదవే క్రమా
 ద్విగమమున దరించుచు యోమ
 నుచేత యొవర్చు భర్తయే? "

తనువారి ముగిరి
 "ప్రతి నియమానికి పరమతంద్ర
 కృతాంగి, ముఖాంబుజ ప్రభా
 వితక పరాంగి, యొత్తము చివర
 వతిమన, పోట గట్టిగా
 నరిక యొటంగియున్ బయక,
 వర్ణవిహారితి శీత, కాంతి
 వర, బహు బృహదాంతక, కుర్చీప్రద
 యోమ వశించ వైలక్షిణి "

ఇక గ్రేయ అమె
 అకమల వసుంధా ముగ్ధమున
 గవ్వను భాజినిలించు ముక్కున
 యొగమున మెలంకుచుక నను
 సమంచిత భంగిరబాదు మార్చుచు
 యను, కడ నున్న లక్ష్యమున
 కాద్యుతి జూడదు కా పరమ్యులన్,
 సమమమ్యుగంధ ములలకిం
 పోక చిరిగిన దాకమున "

చిరిలో
 "దొరిమచేచి రామజననియను
 విలసయ్యుర లక్షికాంగి విక్రమతయ సంచ
 కరిత సగర్వయు ననుకొ
 పరాకాష్ఠియై నిర్వికల్పమృత్యు యొనన్ "

రాని
 "దురియిన రోమములు ముందునన్ గోచరు
 సర్వమిత్త ముగ్ధత యోపశ్రియగను

అత్యంతానునాదిగి యభిరహంబు
 బా యొదించి బయంచిన కాశి యోమె "

కృతయ
 "వికార్యంబు కెయింకని
 యా రాంతి ముగ్ధతయెంకె యొనను గోచర
 తే రాని విక్రమానియ
 నా కన్నులు కాని యొనను నాకు గానెన్, "

వివర
 "కామె రోమము పరిగియించరాని
 దళును కౌర్వప్రయంతిల యొననైత,
 తలప ధంబానుబద్ధకృతంబురి
 ప్రియమృత్యు ప్రసాదించిన్ద్ర నూర్చు "

(అంత నుత్యురు రాణులు పరిచయలలిత బ్రత
 కంబురు)
 అందలు మహారాజా! జయము
 రాజా రాణులన్ సాగ్గతము రంతు ఈ
 ముగియలిత కలాతలమున నూర్చుండెను
 అందలు (నూర్చుండెను)
 రాజా పరిచయలరా! నిర్మల పోయి విక్ర
 మంబురను

వరి (విక్ర)చిక్కు మహారాజా! (విక్కు)
 వింబురు)
 రాజా ఆహా! క్రీష్ణతాల మధ్యాక్షు సమయ
 మునైక నీశితలావాగ్ధున పెటు లున్నకా యోమను

అధికనమ్మగంబులై దిగువంబుల నీవల
 నూర్చుచున్నెను,
 ప్రదిమలరాని రాజలదరంబుల హంబు
 కృతమంబరా
 పదిది జూయ, గోతు లిట
 రాచవకాళుల జంక్రందియ, జా
 ఎత్తల గలజీవకొ లిట
 చారనీలున్ ముఖైత్తి తుండగన్ "

కామ ఈ యొక్కావకనము యోచితవారి కైల్ల
 రి! ముఖాకామె రాని, నా! నీవల కిచ్చు ముఖ
 మిచ్చుట లేదు
 రాజా విక్రమ గాంబు వసునరించెన్
 ముఖమై దుఃఖమురాని కంబునను

అచ్చిటన్ స్వామమునం
 పక్షము కేదని, రాని మతి నీరున నా
 పక్షము రావున గాంబు
 యొక్క గ ముఖాకామెరిత విచ్చు వరలవిన్ "

కృత అర్చ్యురా! ఈ రాంబున ఈ మేము
 చేయవలయు నని నీకోరిక ?

కృత (కేవల) ఈమె ముంబుల కలాత్తరముల
 వర నుంచును
 రాజా ఈ యొక్కావరమోయతం చిలకెన

తేయుటకే శేను మిమ్ములకు నిలువవలసింది. ఈయెట్లు
నిజమ జల్లుగా నూర్చుండి సరసముగా ముటాడు
కొందను

రాములు, సంకోచము
రాక నిర్జల మనసయినవారు చేసిరి. పదు
మై సంవత్సరములు కచ్చివది

శ్రీ శ్రీ మ.
రాక అందలంక నజాకయం లగుకీడుకే
కాన (తనలో) రాముడే సరస్వనజాకరుడు,

రాజ్యయోగ్యుడు
శ్రీ శ్రీ నిర్మలమహాపతి చిహ్నుకవి కాదు
గాదా!

రాక నిజమే కాని:
"సరస్వనమయే గ్రీయన్
కీర్తివలంకేము నీరీతియం బొకప్పుట
త్యగిణీగౌరవంబునకు వారయి
బుక్కున కట్టికొని నిజన్
మనలము మి త్రిమిశ్రయము
శ్రీనివాసయనుగాక విచ్చిరిన్
నిలలున శ్రీనివాస నివాసమనో
చరికించి యుచిన్ "

ఇంతకు నీరలో నిచ్చియు గలవు చేసిరి
లోపము లేదు
అందుచే నందియందును వాకు సమానశ్రేణు
గలడు

కాన: (తనలో) వాడ నిశ్చయరామునిమ్మనే
యిట్లుకట్టెను
మది జల్లుకమయ సమనరించియే వాడేమి
కేవలము

శ్రీ శ్రీ వాని నజాగ్రహించిపై శ్రువ్యకేమ
రాక నజాగ్రహించి చిహ్నుకే

కాన: (తనలో) రాముడే
శ్రీ శ్రీ అవసరమైనప్పుడు చెప్పెదను

రాక అందలంక వాదాంభోగమున కర్తవ్య
మది వాయవ్యపుటలో శ్రీమతేంద్రియది

శ్రీనివాసకే రాకలయను నది మనువు చెప్పినాడు
కాన (సంకోచమున చిహ్నుక) మహారాజా

వాదాంభోగములో రాజ్యమే శ్రీమయ
రాక లరారవిషయమంద మనువు ప్రమాణము

రాజ్యార్థ విషయమున వానిష్టము ప్రమాణమిందు
శ్రీ శ్రీ వానిష్ట మేమిందున?

కాన (తనలో) రామునికే రాజ్య మిచ్చుని
రాక వానిష్టమున విల్లు గలదు

"ధనకేవలకాదో నిలువకాయము
ప్రత్యయ వంతు" కలన్ ;

నలమల శ్రీమతేంద్రియ గయకేదన
తెచ్చికోయ సరస్వతా,
యినువకు శ్రువ్యవాదాకే యా
నరుకొన్నప్పుడే, కయోగం
యన నది కాదు, రాజ్యమున బొందక
వర్తకు యోగ్యుడైయు "

శ్రీ శ్రీ యోగ్యుడే ప్రతి ప్రయమని దుప్పిది శ్రీమ
ముగా నందును కిదని మనకువచ్చి యోగ్యునిగా
కొనువచ్చే మితియొకది కయోగ్యముగా కొనుచు

రాక (తనలో) ఏదో వ్యాజయన వాకొరి
కను విరుద్ధభావమున కైకొని కార్యశ్రీ సందు
దును (ప్రకాశముగా) మహాయలు వలనరు
యోగ్యుడే రాజ్యమును వాయన భాగములు చేసి

యోగ్యుడై కిదని కిదొక్కొక్క భాగ మిచ్చెదను,
కాన (తనలో) రాజ్యమంతయు రామునికే
యిచ్చెదను

శ్రీ శ్రీ ఇదియు వానిష్టమునకు యగువాడేమి?
ఇట్టి యోగ్యుడవనమునకు (బ్రహ్మ లేమిది) ఏక
రాజ్యమే కాని యోగ్యునిభాగము నది! రాకు

రాక మితి రాజ్యమే యెకేంద్రియమన?

కాన (తనలో) రామునికే
శ్రీ శ్రీ యోగ్యుడయవకు

రాక (తనలో) ఇట్టి సరస్వ ముటాడు
దును (ప్రకాశముగా గ్రహించి) మన వివాద
కారమున శేను నీ కిచ్చిన వ్యాజయముట జుచ్చి
యొక్కదా!

శ్రీ శ్రీ అంతయు జుచ్చి యున్నది
రాక కావున భరతుడే రాజ్య వాయవ్యము

శ్రీ శ్రీ ఏ శ్రీ ప్రత్యవని రాజ్యలభము కలిగిన
సంకోచంపెదన్

కాన (తనలో) ఈ మది కలవారక సమ్య
కము (మాధ్వియును)

మది మహారాజా! రక్షింపుము కానల
మాధ్వినిది

(రాక మైమనో విమనమి శ్రీయే ప్రకృ
రికే నుండి జలము కచ్చి ముఖముపై జల్లును నుమిత
కాదేమిటలు రాయయంతును)

మది: నది తేలుకొన్నది (కానలకు స్పృహ
కయ్యును)

రాక: నది! ఏల మాధ్వినిది?

కాన మధ్వాన్నాశే యెటకు వచ్చిరిది
ఎంతవచ్చు కలిగినది.

రాక: (తనలో) రాకే దుఃఖకారము కాక
లము నాది బోధపడినది

మితి: మహారాజా! వివార కారమున
కేవల ప్రతిష్ఠ సమనరించి భరతుడు రాజగును. శ్రీనివా

దినములకు రాముడు రాజునకు చారిత్రులను కలిగి
సగము రాజ్యమును దిగిన

రాజు : నీకొడుగుల నేమిచేయుచున్నావు ?

కుమార్తె : నాకు నా కొడుగులకు నేమియు
నక్కఱలేదు

“క్రీ.రామదండ్రు చాత్రుల రక్షణంపయ
రాజ్యమేయమనంతరముగా మోత
నేను లక్ష్మణునితో నిత్యము ప్రయోగం
నీవేలయనునందుకు నీ కృప
భరతాక్షులములు పరిపూర్ణములు
దొందుచుందును నాచేనందు అనుచు
రాజ్యమున్నను బరరాధయేయను
సర్వజనాలకు మహాభాగం నొసలు,
నది నొసంగనిదివరకు నీకుల ! నీ
నదితి, నేనొక్క మనసగ్గము నదియు
నభిమను నెంచునా మహాభిమను
పరమరాధియు, యదియే నీవభిమము ”

రాజు : నీకే ! అహ ! నుదితాక్షులము
ననుచు నాద్యరాక్షసులను నిత్యంబాచరియములు
గదా !

రాజు (తనలో) ఇంతమాత్రమున నాను సంహిత
కుమారీను (ప్రకాశముగా) నాపత్నియెందు
మహాభిమను !

రాజు తిరుగుచులు కొనుగట్టుకు నయ్యనట
ఇట్టియోమే పుత్తులే ప్రాప్తికొనవచ్చును లు
పుత్తులు చాత్రులను

కుమారులు నాకు గావలసినది

“మానిది నాకు మానసపు

మానిది నాకు ప్రసంగంబున

మానిది నాకు నిత్యము

మంజులవాక్యములకాదురా

భావన గాదునట్టియను

నామ సమత్వంబులే భరత

మానిత నీ ప్రణయము

మానిది నిక్కంబు గూతవాక్యము

రాజు ఇంతకు రాజ్యయోగ్యులైనా

నీకే ! నాకును పాదంబులకు నామక రాజ్య

రాజు : సంహితమును సంహితము

నును నామకమున నెట్లుగో నీకేయియున్న

పరిపరి

రాజు : నివాసాచారమున నే నేనినప్రతిష్ఠ గలి

యేను ?

నీకే ! కృపగియు

రాజు : ప్రతిష్ఠాపని పాతక మునీయే సంప్ర

చాయము.

నీకే ! భవాద్యులకు రాజ్యమును ప్రతిష్ఠాపని
యంతయు రాజులకు

నిలక

“ప్రతిక యాచేక్షితం యువ
పద్ధతిలో నది కన్న, లేక యా
ప్రతిక పద్ధతిలోగోయ
పాదాచరియట కన్న, యాది నీ
గతులను రెండిటిన్ ప్రతిక
గాంచని యట్లులు మానస భరతం
గలి యగు నీకు, నీవి కధి

నీకే ! నీవి, తలంపు సర్వమున ”

రాజు (తనలో) అయ్యో ! నీకునుపాటు సంభ
విండునా !

రాజు : నున్నా

నీకే !

“ప్రతిక పాదాచరియమున ప్రతిక నీవు
చాట జాతులకొని పార్వత్యముగాదు,
ప్రతిక కన్నులకులకు లభయమును
నాచేయటమే మహాభాగ ! నీకు ”
మనయు

“కుమారావల రాముడే నుగళంబు
పాలనాద్యంబు కలిమిపెట్టినది నరక
భవనసంరక్షణకాదు నె యతరింప
విన్నగినిది నిఖ్యులకులకు ”

ఒక కౌరవము విచారించునట్లుగా నాచేనా
ద్యము నీ నేనెందరూ నన్ను సంహిత పెట్టుట
నాకుమానునీ రాజ్యమును నిక్షాము
పరిపరి రాముని రాజ్యమును నేయుటకులకు
నేను ప్రసన్నులనును భరతుని రాజ్యమున
నెంతయో రాముని నిక్షాము నాచేనీయే

రాజు భరతునును సుగళంబును, రాజ్య

య్యకునా !

నీకే ! నామకాదు !

“అనుగళంబునంబు నేనునును నుగళి
నలుల నుగళులకు నేను కొటిరెట్లు
భావనము రాత్రి నెందు నీవెందునీ
నాని యది యెంత మధ్యమునా నామకము ?”

నేయే ?

“భరతును నుగళి యగు రాజు
క్రమము రామును రాజు దను నరక రా
జ్యమును నీకే నుగళా
భరతును నీవి నీవి కన్న మునుకు కలకే ?”

రాజు సంహితమును సంహితము

నును అహ ! సమత్వము నీకేయి మహా

భావయ నీతియు.

రాజా : మీకుమీద గర్హించినదే కాని యిప్పుడ
పట్టి నురియ్యవు
రైలే ఆర్యులైతే! ప్రణయ పయనమున నైవ
నిర్యాసముగా నేను కర్మము చేపట్టెను అదియే
మీకు గర్హము అయ్యెను ముత్యమును బాం
కను, అదియే యిప్పుడే పట్టి నిలవ
అనుచురితరును మరిగెను నట్టియేను
మిథుకు వచ్చియెను పశుబలము కల్పింపిడి,
చానిమార్చి నిశ్చలము తనరై నైది
అశనిగూడెను బ్రహ్మయ నది నిజయ్యును "

రాజా (తనలో) అధిక ప్రసంగముతలన ముతే
యొక ధీతి కలలుచున్నది తోనది సాధనములో గోపిం
యన ద్విగమముగా కాంచించున కావున నిక చాని
కలక నలకు (ప్రకాశముగా)

"ప్రాప్త కాలమునకు రాజ్యమాలకు నేను
కురుగనంతును నైవ ముగ్ధును, మిథుకు
నిలకలి కాళిం జొనర్చును నిశ్చయముగ
పర్యవహింపింతుల గాగ పర్యవసర "

రైలే ఆర్యులైతే! ఇప్పుడు మన మనశా
పట్టి బలగలము మన మున్నె రప్పక యొనరిం
తిము

కాన మహారాజా! పాయితరక క్రిమల క్రిగన
మహానుభవ కలలుచున్న శ్రీకృష్ణ పరు చాను పయస్కరింప
వచ్చియుండును చానిది సంభావించు నే నేని వచ్చె
నాను

మమి మహానుభవము ముత్యులకు కల్లులకు
పాయితరము వచ్చి పయస్కరింతును నాని!
శ్రీకృష్ణ, కవిత్వ భేదము లేదు

రైలే బాను నేనును బోయినవైచును
రాజా మించిది

రాజులు (రాజునకు పయస్కరించి విచ్చి)
మించును)

రాజా :

"మమిమి గలంను మానవము
మోదమునందెను వీరి కర్మక
బతులకు సంపద కౌక్కులు దిరి,
క రిలు కన్నులు మోర బాళిలో,
బాదవును కల్లుకు కాళిగమును
మహాత్మీ రక్తి, కవిత్వ కీర్త్యులయో,
మనము విచ్చియును; కలంను
మాటికి దుఃఖము నాను మించిలో "

"మహా భార్యకృష్ణము పరినకు
పహా మోళాళవహాను గాదు మరికంపం గా
పహా మానవలోగంబయి
పహారాగము భావ పరిచి బట్టి పరావృత్త. "

ఎవరక్కడ?
ప్రతీహిత (ప్రవేశించి) మహారాజా! బయలు
విషయము
రాజా విజయ! కుసుమకుమారి నిలువును.
ప్రతీ (విచ్చి) విచ్చి విచ్చి కుసుమకుమారి! (ప్ర
వేశించి) ఆరాగ! ఇటు ఇటు.
కుసుమ మహారాజా! బయలు
రాజా అమాత్య! సాగ్రహితము రమ్మ
కుసుమకుమారి విజయ! నీవు బయలు క్రిగి భార్యుం
కుసుమ

ప్రతీ చిత్తము (విచ్చి) విచ్చి విచ్చి
కుసుమ : విషయము
రాజా నీ విచ్చి విచ్చి మహారాజా
విచ్చి (ప్రవేశించి) తెలిసికొంటిది
కుసుమ : ఎవర?

రాజా రైలే రైలే రైలే రైలే రైలే రైలే
నది చా ప్రతిభ యెప్పుడు చాను నులక క్రిమలకు రాజ్య
మొనక పర్యవసర, వచ్చియును చా ముని! చానిది
విచ్చి విచ్చి నది ఇక, ముచ్చి రైలే రైలే రైలే రైలే
చేచానుగ్ధుల గోరకొచ్చి రైలే మహారాజాకు పర
మార్కరైలే రైలే రైలే రైలే
కుసుమ : బాను కాని,

"భావిన మోళుము గోర మోళుములో
భావించి కాగోలన
మించిన మోరకొచ్చి వచ్చియును భావన
కేంద్రమున కష్టమున,
చేచాను క్రిమల లోకమునందు, తనన
బంధుల పదా రైలే రైలే,
చేతుల కెప్పుడొచ్చును చాటి బనిలో
విచ్చియును పట్టి బనిలో
అందుచే

"భుక్తులు పయస్కరింప కుసుమకుమారి
బయ్యితి మోరకొచ్చిలో
గాత్రము రైలే కేయలు గాని
మహానుభవ మోరకొచ్చి
మాత్రము కేయలంకుమారి మాత్రము
కల్లుగ నీవు రాజ్యమొ
పుచ్చును, కేంద్రమునందు ముచ్చును
నిలబ యెప్పుడు కేంద్రము

కనుక, నీవు రాజ్యప్రదాన చింతన విచ్చును,
బాను! బానును నీవు సంకోచముగా సంపద
య్యును బాను తెల్లను సంకోచించును. ఇక నీ కేయ
కేయలును?

రాజా : నీ విచ్చి పదే యాలోచించుచున్న
కుసుమ కవిత్వ భగవాను విచ్చి విచ్చి విచ్చి
రాజా నుచ్చుగము నేనును కేయలించి
కుసుమ : ఇచ్చి, అనుచును.

“వదనులై నేర్పిరి ని
 నేకమునన నభివిష్ట లెల్ల న
 కాన్దరణులునన వినిరి
 యానవసుంది మౌగిలబ్ధి. ౦
 నేరిత కన్యకప్రభులను
 విష్ణుం గాంచిరి నీది రాజసి
 కాన్దుల కానబాదిక ని
 కాలల నేసి యెనగ్గించెదన్ ”

విమా (పశ్చిమ (బలేంబి) ఓయూ!
 వయ్యూ! ప్రతిహేయ నమ్మిరి నీకాగా వారితో
 బోరాడి నీకాగ్రియనిశ్చయం చెప్పటలై యిల
 వచ్చివదిరి

రాజా విడిచియెళ్ళి
 విమా రాయనకు రాజ్యాధికారమునది
 కానల్య కానల్య మొనకముల పెట్టివది నీసంఘి
 యంతయు నీమి నీవించుటలై వచ్చుటలన కా
 బొవయ్యారయ మొనకలయ నావచ్చియొనవి
 రాజా ప్రతిదివను నీవు మొనకయిరే లిందు
 పురే రాయకు రాజై వను భరతుకు రాజై వను నీకు
 మొనకములకు మాత్రము లోటు లేదు చింతింపకును
 విమా ఏల చింతించెదన్ కి రాయకు రాజై
 వతో కానల్యలేనివనుమొనకయలచే నమ్మి (నీతిని
 నేయున భరతుకు రాజైవతో కి నేయి బహుళక
 మొనకములచే నమ్మి యంతయు నీయున
 నునుం వదివచ్చగవారులతో నేనురి రితి
 వించును

విమా (చాంతికముగా) అనాకా! నే
 నేయెవ రేర్పిన వానయనుకు బోవించును నీ కా
 సంగతి తెలియదు (రాజతో) నేనుమొనకయలతో
 యంతోపించునంతకును అధికవిధి ప్రారంభించరా
 దని వదివచ్చునీ కెప్పుడును
 రాజా భావానలు నయమారులు వన వదివు
 లతో ప్రియమే కాదు పెరిచిచ్చిప్రకారము చేయు
 వంటి నది నీవించెదరును

విమా (అవచారింబి) వయ్యూనకు మోగ
 కలిగింతును అంతకుంచి నాకవియను తెలియకు
 కదా! (ప్రకాశముగా) కాదు నీయింతి నివయను
 నీవు చెప్పలే నే నకుగను ఇతరు నాక తెలివది
 భరతున వయవంకిరాబులను నా తెలికాదు రాయన
 కయ్యవను నే నంతిఃపురమున రానులకు బయట
 భుక్తులకు బోరాటము కలిగింతును లేనితో
 (నామోదవేళకు నేయును నవి యంచలను భయ
 పెట్టెదను

రాజా అనాకా! నే కన్యవది భావనలతో
 వచ్చిరము

నునుం చిత్తము (విక్రమింతును)
 విమా ఈ కవట వదిలికును బోయినాడు.
 రాజా (లేనలో) వనలు ముగిసెటలై కలహ
 నియును ఆ కలహాఢుల పెలుంగును ఈ మూర్తుకు
 మోగ కలిగియునేమో యని కంక కలుగుచున్నది
 కానిమ్మ (ప్రకాశముగా) కాన! నుండరా!
 విమా కథాప్రదంశకమున రాజ్యవాణి విచారము
 కలిగినది. ఈ మాట యెవ్వరెయి నిజము!

అధిక విష్ణువరమైత యా వ్యవస్థ
 నేమి? నువ్వయరచేతెన్ను లినుదియ
 పుచ్చు లేవో వదివోనపురస్థులు బది
 ఇందు సత్యంబు కలదియి యెంచకయ్యె!

విమా విరక్త మాకాశ్రయం నేన వచ్చుగాక!
 (లేరలో)
 “కేళిక్రమిం బయించి, మురింపును
 ప్రాప్తి, వలించి వీరరాజు”
 చెక్కును రావణాసుకులు కాంతి
 గడించెయను భంగమంత వి
 ద్యుక్త పరాక్రమ ప్రకృతి కాదు
 చక్రత్రయ విన్ను, ా వీలన్
 వక్రకలికా విరూపుం బయల వచ్చు
 ఇదింపుకు నామోహున”

రాజా (విడి) ఓహో! ప్రధానాదుల దీను
 నబ్ధి న్యవసరమే నమ్మిరి నుండరా! నీవుకోయి
 నా వదివెనుగా నావదితో వేసి మాట వింటిను
 యంతి తెలివినదని చెప్పెను
 విమా రాజా! నీను విక్రమ వారిలో నేనే
 రామవే నవకాని యా రావణాకు నమ్మి (వింగి
 నేయలకు

రాజా సరే నేనే నైవమ (లేనలో)
 “ఒక కంక విష్ణుక్రేం లెం
 కొక టుమ్మలెంబు వద్యు, ఒక టుమ్మలె నా
 కటా కొనకులు లేదున్,
 వికలర వచ్చిదికయె లిచ్చి నేయ వివసులన్ ”
 అహా!

“నవలలు బనించినాను వర
 మాట లంటయను వాగ్ధితి చెందిది
 క్రితి కట్టిన విరోధులను
 దివ్యలయించును లేక వచ్చిరి
 నుకు లలికాంతిరే కలవ
 మాటలిన వయ్యును వచ్చునైతి నే,
 సతి బలవంతు యెచ్చులె
 పో! యెరు లింక కేరణ్య మొనక ”
 (విక్రమింతును) ఇది విస్తరియంకము.

కవిసన్మానము

శ్రీ జనమంచి రామకృష్ణ

తారానింగ (త్రాసుకునే బల్ల మంగు పెట్టు) పది పిథిలో వచ్చే పోయె జవాన్ని చూస్తూ ముత్రులారా, నేను ముసలం ఈ చేక ఎంగులో ఈ జీవితం జరిగి మధురంగా తోస్తుంది స్వస్థానాన చూశావావరితది ఎంత పరిశ్రమైన వామం ఎంత లీయనిది చంద్రకళ, చంద్రకళ వా పచ్చమ సుందర్ని నుండి ముద్దులంగా నువ్వొకం గా గీత ముద్దు (తెలుపు దివ్యమ)

తారానింగ తారానింగ, తారానింగ, దిన్నా

తారా అనేదిబట్టి ఏది చేయలు గాలి ఏగ్రేస్తూ తప్పయిందో వస్తున్నావు తారానింగ ఈ చేక ఇంత త్వరగా గాగిరాయి ఆర్తకాళి మరీ గొప్పలు చేయిస్తా

తారా మేల్చేలో కవిత్వపు కట్టుల రేసి పోలే పుట్టుకున్నావే ఇంచాకా గొప్పలు తోలించు తెలివో జర్నాకు గొట్టిలో పంజాకం నుకు పచ్చనిబద్ధ నేస్తాంటే ఒక్కో ఒక్కటి, ఆనీ? కునేతుకుగాని పిల్ల! పెరి రం పుగ్గామం? అంటూంటే విన్నాను ఇది నిజమేనంటావా?

తారా నిజమేనా

తార! ఆమె అందంకాబని వర్తిస్తూ ఎక్కడలే కక్కుని ఇంచెన సొంతైన కవిత్వం చెప్పాడో అతిది తానెదిచ్చి చెల్లిచేస్తానంటావా?

తారా తాని, ఇంకో మరకుంది తారానింగ

తార ఇంకో మరక

తారా టాను, మారాని ప్రమయం అయే లోతుగా గీతాన్ని పూర్తి చెయ్యాలి

తారా ఒక్కో ఇంకోవా, తప్పకందామ ఇంకో ఒక్కోటపేరు కాకు తీయవే నాలకు పంపిస్తా అడుగుతగా గీతాన్ని ప్రావీణ్యం తారానింగ, ఒక్కోటా మారానిది ఒక్కోటా, చక్కతారా

గొప్పలు తయారు చేసి ఇచ్చాను అటుకంటవ్వకు ఈ గీతం ప్రాణదం ఎంత నీళ్లు ఇచ్చావో సరే తాని ఒక్కో గీతం ప్రావీణ్యం సరిపోతుందా, తారానే ఇంకో గీతాని? సంబంధించిన మరకులేమన్నా ఉన్నాయో?

తారా కంపాలి వజ్రైతూరానిది పొడిగి ఎంత బాగా వావానా అధరణాన్ని చేస్తాడో ఆమె ప్రయోగానే, తారాలో ఆమె పరిశ్రమాన్ని ఇదిబట్టి పొందికగా ప్రాయోగి

తారా ఒక్కో, గొప్పలనిందినో గొట్టి చుట్టూరా ఆమెలా పుట్టుక అమర్చివట్టు అంతేకా అరే తారానింగ, గొప్పలనింది అవ్వవే వివిటి, కవిత్వం ఉన్నది? ప్రావీణ్యమేమన్నా ఉంది

తారా ఎరేకాని, తారానింగ, ఆ తయార్చి నుట్టుకు దక్కని వస్తువే? ప్రాయోగి

తారా చెప్ప ఇచ్చింది తెచ్చిపెట్టావే మరీ నాకు కలం పట్టుకు రాదు గొప్పలనింది చుట్టుకుంటావా, నీ ఇద్దం వచ్చివరకు నుకుతుగా వజ్రైతూరంగా గాత్రాన్ని

తారా తారానింగ, ఎంతకంత తెంగపో తావు నేనున్నామగా

తార వజ్రైతూరని? ప్రాయోగి చేయవే!

తారా ఒక్కో దీవారం ప్రాణదం తంకు వాగ్విదలెయ్యిందేమి నీగేయాన్ని చూసి, ప్రజలతో, అలా, చంద్రకళ, తప్పకందా తారానింగనే ప్రేమిస్తుంది అని తుర్లొకపాటి

తారా సరే, ఇదిగో ఇంకో వాగ్విదలెయ్యింది ఆలోచించాలి ఉండు ఆలోచిస్తాను. ఇదిగో, ఆమె దీవం, నేను మిదిత అని ఆమెతో చెప్తాను తారానింగ, నాకు మరీపోతుంది తారానింగ నీకు దీవాన్ని పడుగవ్వమంటూ వచ్చేస్తున్నాయి నేను దీవాన్ని ఆమె నాచుట్టూ నిలిచే మిదిత తారానింగ.

మొదట ఎల్లా చెప్పిన తారాసింగ్ ? (తంపు పెట్టుచు)

తారా ఎవరు వారు ?

ఫరీద్ (అతుగుల పెట్టుచు) దూరా న్నుంచే నేను, ఫరీదుని

తారా ఓహో ఛో ఫరీదుగారా రండి, రండి, దయచేయండి, ఏమిటి తేగ్ ఇలా దయచేయరు

ఫరీద్ ఏమందుండి ? ఇంతదూరం తచ్చాకు కదా అని ఓహూలు చూసిపోవామని (లోపలనుండి తూలుంది) అరే, ఎవరండి అలా తూలుకున్నాడు ? ఏం పాపం, తంజో కాపలేదా ? ఏమిటి అయిన బాధ ?

తారా ఎవరగూ అతణ్ణి తాతచ్చాయి ఈ పక్కకొట్టలో కొట్టెలు చేసి అయ్యుతాడు

ఫరీద్ నీ నెరకులెండి టౌండ్ తాం ఎందు కండి అయిన ఫుటీకొడులు తంజోయి చేసికో కొట్టు కుంటాడు ? ఫుటీకొడులు గంతు చేతులూ పైకెక్కి రాగం తీస్తున్నాడు కొద్దిగా మరి చెడిందా ? పాపం, చివ్వురావేసింది

తారా (పత్తుకూ) అబ్బే అతడు కదితా వానినిలో తుక నేర్చుకుంటున్నాడు

ఫరీద్ ఏమిటేమిటి ? కొట్టెలయ్యుకునేవాని, కదితావ్వుదయకు ? తారాసింగ్ ! చంద్రకలి కలిచేతుకునే నేర్చుకో, నిజంగా కదిత్యం అల్లగం దంటావా ? (దూరావ్వుంచి) అయ్యుచ్చా, ఏమిటా గోం నేను కదిత్యం ఆ లో చివ్వు ప్పుట్లు తెలి యియ్యా ఎవరి ? ఓహో దూరా ? ఫరీదుగారూ ! ఎంతకొలానీ చుక్కో కదిలించారు నాయకుగారూ, ఎక్కడో తిమ్మ చివ్వులికొట్టి దెబ్బ చిచ్చారు తారే (పాపము) "లోప దుర్గతిలకే దీప దీపావు "

ఫరీద్ తారాసింగ్, తమ తమనచేసి కొట్టెలో తుంటుంది మును కి కదిత్యం (పత్తు) టౌండ్ తాం, నీలో ఓదియం తూట్టాడు చామని కచ్చాను ఏమిటి, అది నిజమేనా అఖిరి కుతే చుడుగార చంద్రకలి

తారా టౌండ్ తాం, ఏం నీకు, ఆ ఓల్లమొక కచ్చుపడిందా ? ఈ కొండయ్య మళ్ళా మొద ట్లు కదిత్యం

ఫరీద్ మిలేదమగాని? తనవదం రాత్రి గదా మరతెందుకొయ తాకురి తనకులం తచ్చు నది, తండ్రి కంక గర్వం అనుకున్నాడు

తారా టౌండ్ తాం అను చంద్రకలి తాను దివ్యానుంది తదుత్తం పరస్పరి

ఫరీద్ టౌండ్ తారాసింగ్, చంద్రకలి పామా మ్మగలం కొడు నాపాట ప్రాసితే నీం తుమి ఎంత తుచ్చుకుంటావు ?

తారా ఎంతోనా, గంతు దీవారాలు

ఫరీద్ గండా ? ఒకటయ్యా, నేనుగారి చంద్రకలి సంతోషించావా, నా దెబ్బంకా దీప

తారా పలేలే

తారే (దూరావ్వుంచి) తారాసింగ్, తారా సింగ్, చామ కదిత్యం రావడం లేదు ఒక పాపం వచ్చింది రెండోది ఎలాగ ?

ఫరీద్ కేరీండా ? దురుగ్గా మహాగా ఉండాలా ? లేదోలే, బలంకా ఉండాలా ?

తార తారాసింగ్ రెండోది దరణం ఎలాగ ?

ఫరీద్ తారాసింగ్, దీక్షి ఇక్కణ్ణిచి లేక కొడిలేనే తాం, నాకు భావాల రాత్రి ఆ మురం మామ పైగా గడ్డంలా వడ్డం ప్రాయాదాని ? పాపానీస్తున్నాడు

తారా ఫరీదుగారూ ! వాని మొకు ఎక్కడ తూర్పువారి ఉంకో చెప్పండి.

ఫరీద్ ఎక్కడో అక్కడ, తాస్తే తెచ్చగా ఉండాలి ఇక్కడ ముగ్గులో పరువులా రాసి నులా లేనే ఎలాగ కదిత్యం ప్రాయాదం ?

తారా పాని అక్కడ తూర్పుండి !

ఫరీద్ (దూరావ్వుంచి) ఆ అయ్యయ్య, తాస్తే వానుంది, తారాసింగ్, ఇదిగో ఇవ్వులే చెప్తున్నాను ఎవరొచ్చిరావరే, నా దిగ్గరణ్ణిరాసి మొట్ట నా ముగ్గు ఉంక, తాస్తే నా గడక ఓచ్చికో లేదు అంత ముకురం మైంది తాస్తే కనుకుంటు దివ్యానుంకే, ముకురం చిత్తుకుంటుంది పాప మొహం కదిల్లే చాలా ఓ వారంకరతా మరి చెడి వచ్చిపోతాను

తారా : పలేకయ్యో బాబూ .

ఫణి : ఐతే మరి శేవ కవిత్వంలోకి దిగి
పోతాను.

(తలెత్తి చప్పుతు కల్యాణ అమల చప్పుడు)

అచ్చులూపుడు • (కర్తరి చప్పుడు చేసుకుంటూ
మూర్ఖులందరే) తారాసింగ్ మనవాడు మొత్తాని
కూతురికి పెళ్ళి కలపెట్టాడే చంద్రకళ, చంద్రకళ,
తారాచలం పెళ్ళి చేసుకోతగ్గ పొందవలసింది

తారా అతే, అచ్చులూపుడు, ఆ కర్తరిని ఇటు
అటు తిప్పుకు వా కంట్లో నుచ్చుకోగలడు

అచ్చుల వా కంతా స్వప్నంలా ఉంది చిచ్చు
వచ్చు శేవ పెళ్ళిలో గదిపెట్టు మేళం ముందు
గంతవాడే. ఇప్పుడు నిద్రగా గంతాలని ఉంది
తారాసింగ్ ఇదిగో శేవ ముంత మూసా ఇచ్చేస్తు
న్నాడే ఆమెనే శేవ పెట్టాడానంటే ఈ మంగలి
వృత్తి మా శాపమన్నాంటే. అను, (కర్తరి చప్పుడు)
వా పద్ధం శేవ ప్రావీణ్యం అప్పుడు శేవ తెల్ల
కూంటే, వుత్తర కలం చుట్టకు గజగదా ద్రావీయారి

భావని (మూర్ఖులందరి) గాడిదా, బుద్ధి
లేదు, ఈ లోపలరా, చుట్టూన్నావు తారాసింగ్
తారాసింగ్, మంగలి అచ్చులూపుడు లోపలున్నాడా!

అచ్చుల తారాసింగ్, ఎవరా శేవ తనది?
ఓదో, అగత, అంతా గడ్డం చేస్తూ చేస్తూ వచ్చేవా
ననుకుంటాను

భావని (కోపంగా) తారాసింగ్, వాడు
లోపల ఉన్నాడా? మాకు, గడ్డం నిండా ఎట్లా
వాట్లు పెట్టాడో? నా ఓ చంప అట్లానే ఉంటేనే
చంద్రకళ నుట నిద్రగానే పరుగుతాడు ఏదీ
వాడు? కలిసింకటే ఏం చేస్తాడో మాకు

తారా కొంచెం కొంతించారి యువకవి
గాయా! ఆ కవిత్వమే వా ఆ నిద్రగా మిమ్మల్ని
నగం నగం గడ్డంచేస్తూ, కదిలేవాడా! అచ్చుల
చూపుచు పద్ధం ద్రావీ శోరణలో ఉన్నాడు అంటే.

భావ పద్ధతూ, ఏమిటి? వా కృషిని
బుద్ధి రానుకీ వ్రస పొడిస్తాను

ఫణి (మూర్ఖులందరి) తారాసింగ్ ఆ
యువకవిగాంచి అతనికి నడు చేయ్యమను కవిత్వం
అలా చిట్టచూపు నది తెలియదా? పాడుగొడవ

భావ • అచ్చులూపుడు, ఇంకాకటిమంది ఓ ముట
కోడం నింపకుంటాంటే చుట్టూ ముగ్ధుని తల్లింది

కాని, ఆ ముట కాస్తా ఈ పాడు గొడవలో మట్టి
మాంటుకుంటుంది.

అచ్చుల (గడ్డి గా) అ యాగ యువకవి
గాయా, మరోమూ, ఆ గండ్లో వెంక నీపిస్తాను
తెండి ఇప్పుడు కాదు చాలా కవిత్వం తొందరలో
ఉన్నాడు నయచేయండి

తారా యువకవిగాయా, మరేమిటిగారి సంగతి
నిన్నారా? ఒక పద్ధం చంద్రకళవివాద బ్రాహ్మణ,
చంద్రకళ మీ తలకాన్ని కొంతమంతం చేస్తుంది

భావ ఏమిటి, ఒక్క పద్ధం ద్రావీ చాలా!
ఇచ్చుతాడు? అంతాకటి

తారా మా పద్ధం చక్కని వస్త్రానిలో
అచ్చుల ఉందారి

భావ వా ప్రాత అంత బాగా ఉందికే!
తారా శేవన్నాడుగా? ఏమిటి తెలవ?
భావ ద్రావీండుకు ఎంత ప్రయత్నంలావు?
తారా ఎంతోవా, ఒక దీవారం

భావ అచ్చుల అంత ఇచ్చుకోలేవయ్యా
తారా మీరే అలాగంటే ఎట్లా? ఉర్లు
వైవ పద్ధాని! అంత మెత్తమైనా పచ్చింకకపోతే
బావుంటుంది

భావ పతే, ఇదిగో
ఫణి అచ్చులూపుడు, కాస్తావత తల్లింది
కాని ప్రాస వివరమంటే కళాశిక్ష పడదా
ఆ వస్త్రానిది చెక్, తేక్, గక్క, బహు, యి
ప్రాసలంటే చాలాగా, అదే తేక్పోతే పాడు
వ్వనికే, ప్రాధాన్యం ఇచ్చాడు కాని అర్థాని
కాదుగా బాగుంది

భావ (మూర్ఖులందరి) - ఏయ్, అత్తని
పాడుబా, వాగవి మంచిభావంకోసం శలవేస్తూన్న
నకుయారి! ఎందుకా గాడ్డభవ్యంకో అతాస్తా?!

లోపల అలాంటియోలేరా?
ఫణి ముగ్ధుల అలాంటియోడం వాడు
చేతకాదు

అచ్చుల (ఓమాలమంది) ఏ, ఏ, నిక్కంబాగా
ఉండలేరా, భావకవిగాయా ముగ్ధుల అచ్చులే
వా పద్ధం భూవైచేతకాదు. కలకా వసుకుంటే
కాస్త మాట్లాడకండా ఉండలేరా?

కాక (పిమ్మలవారి) మీ కంట ముట్టాడు
కావారి ఉంటే, మరంగారంటే ముట్టాడుకొంటే
కాదు.

ఫరీద్ (మీరే మాలా మాలా వరసవి)
కాలాలా (అని మామరాం తీసి) కొయలగా గొంతు
లోక కొల్లలు లేకపోయి,

లేద ఇలా మొదలైతే ఎలావుంటుందో
కాక ఆ వచ్చింది, వచ్చింది, అమ్మయ్య
(రాగంతో) కాదుతీ కాంతి లోగొన్న కో
లమ్మ, గళము సరిచేసి డేలి డేలా పాడుతున్న

ఫరీద్ (కోపంతో) ఏమిటంటున్నావు కాక
వచ్చింది? ఉహూ, నేనుమాత్రం పెద్దకొను మొదట
నాకొచ్చిందాకాకం, కోరిక నా మనస్సుకే వంటి
తట్టింది

భాక అమ్మయ్య, ఇందాకటికంటే అంత
దాగా నాతో పట్టేను బాకకంరాక గొంతు కొల్ల
మన్నాను

(రాగంతో) కోకలా, కోకలా, మాయలే,
మాయలే

ఫరీద్ (చీకామతో కోపంగా) అంత
కొంకలు నా ఎంగిలి తింటారే మీకు బుర్రెల్లేవో?

తా ఏమిటిది ఫరీద్? కవులూ, ప్రయోగాలూ,
మీరూ, ఆలా చెప్పేందుకుంటే దెలూ? ఈ గొంతుంది
కోయన ప్రపంచానికి మీరు, భూమిపైకోయన
అమ్మకొన్ని చిలుకుతున్నాను తప్ప చెప్పరాకకో
కండి

అప్పుల అంతా వివంది వివంద నా గాయం
భాగ్యచాయాంది వివంది

ఫరీద్ వివంద, వివంద, వివంద ఈ కోకలగురించి
మొట్టమొదట ఇలా? అలా? లేదా?

అప్పు తారాసింగ్, నేను మర్చిపోకమొంద
నాగయం చెప్పేస్తాను ద్వంద్వగా వ్రాయేయ నామి!
(పొడుగు) కోకాతేకుల ముదకమునాకా,

కొమ్మలవీరవ ఆకాశంలో
కోకలాగము చేయవదేమి

ఫరీద్ (అప్యంగా వచ్చి) అప్పులనామి, ఏలే,
నీ ముమ్మడి కోకలే పట్టిందిమ్మతులు ఇవ్వాకొన్నా
ఈ ప్రపంచంలో ఏమికోసమే దొరికిన అరుగుతున్నా

యమమన్నాను అభిరే భావాలనుగా దొంగిలి
స్తన్నాను ఇంతకొంద నామికోసం

అప్పుల ఏమిటంటున్నావు? కోకలా? కొను
నాకో మొదటమొదట ముమ్మడి తట్టింది ఎంతకొంద
నామి కోకల! కోకల!

ఫరీద్ నేనూ, పెట్టమొదట అనుకుంటే నీకు
అందంటూ కనిపెట్టివచ్చి

కాక (నవ్వుతూ) పేద ఏమి? యే, ఫరీదు!
ఫరీద్ కొను పట్టి, పెట్ట కలిస్తే ఏమిటండి
నేనే కనిపెట్టాను

భాక మీ వివరికొనా నాది

తారా కవులారా, మీరందరూ ఒక ఒక్క
అరించి ఈ విధంగా తీర్చాడి కాంతిపాప తేస్తు
న్నాడె ఇందాకా ఒక్కటే వివా, ప్రతి వసం,
వచ్చేల కొగిరితలో ధూళికిందింది లేమా? అందరూ
క్షేమ రావలె క్షేమ పడులెరి తప్పించలేమా?

అప్పుల భాగా వెన్నాడు తారాసింగ్ కోకల
అమ్మతులు నా స్వంభం కాదు కావట్టి, మిగతావారు
వసుకోవారికి ఎటువంటి అభ్యంతరం పెట్టను

ఫరీద్ నేనుమాత్రం పెద్దకొను ఇదిగో,
ఇప్పుడే చెప్పేస్తున్నాను కోకలని ఎక్కడూ కని
ర్పించలే నాదానికే నీయలేదు మీ కందరికీ తెలుసు
న్నట్లే ప్రపంచీకోమంబు పొంద బోకండి.

అప్పు తారాసింగ్, ఇప్పుడూ నా తనవు
తీరటా కనిపించవం లేదు ఈ విషయంలో నీకు
ప్రశ్నయం లేదు కావట్టి, నవ్వు ఎలాగో, అలాగ,
ఇదమొట్టి అని పరిష్కారం తెలుస్తో

కాక కొను, అప్పులనామి వెన్నంది గొంతు
తారాసింగ్, నవ్వు చెప్పేయన్నా

భాక నాకు ఇప్పుడు

ఫరీద్ సరే, అందరికీ ఇప్పుడైతే నాకూ
ఇప్పుడు

తారా కవులారా, ఇందులో నేను పరి
ష్కారం చెయ్యకండినే నేనుండి? మీరంతా మీ మీ
గళాలు ఎట్లా వ్రాసినా సరే, అదిమాత్రం అమర
కాన్ని పొందాలి. పరిమళి భరితంగా ఉందాని
మీ ఇష్టమొచ్చినట్టి పట్టేమి నాపండి, నామి

నియమ, పాపరాలు, ఆలోచనమాత్రం వదిలే
అంపి ఏం? తీరించా తగవు?

ఫీట్ ఏమిటి? ఆలోచన ఎవ్వరం వాడు
జూపిస్తా? ఇతే చాలా కష్టమే!

వృత్తం ఏ

‘(తరాసింగ్) ఇదిలోనే కవులంతా జూని
గానాలు తీర్చి ఇయ్యాలిందలో మునిగి రేలుకూం
ట) (త)

అప్పు (అప్పుడుగా) బహుమిది, వలపుని,
తరాసింగ్ కాగితం కలం తెచ్చుకో అప్పుడు,
భాగాలు బలపాతాలో పడిపోతున్నాయి ఒక్క
నిమిషం కాలయాపన అయిందా భావాల బారీ
పాతాళంలో ఇరుక్కుపోతాయి

తాం అప్పలపాపి, చేప నివృత్తిచూర్తి,
తానీ తెచ్చు

అప్పు (పాడుతూ)
(ప్రణవ కూరిక నిడుదులో విడిచినట్టి
విడుదలకమ్మ పోయి, నీ వదులొమ్మ
అప్పు కాదు, కాదు

‘కళ కాకరం, ఇంప్రెకళి’ వో, ఏ
మర్చిపోయాను

తాత (అతి పొందడంగా) అద్భుతము ధీరా,
ధీరీ, విషయ, గతేళం నూని కాగిపోతున్నాయి నా
మెదడు ఈ అలోచనలతో మురిగిపోతుంది తారా
సింగ్, కలం తెచ్చుకున్నావా? ఏమిటాప్రాస? కే
కళ లో

అప్పు తరాసింగ్, వచ్చింది, బాబ్బాయి,
ఒక్కపాటి రావు?

తారా అప్పులపాపి, నాకేం నాణసు
చేతులు చేపు? ఇక్కడ తారాపాపి (చాచానా,
అక్కడకొచ్చి నీకు చాచానా, కాబట్టివుండు

భావి (మారంగా పాడుతూ)

చిరుకోపాయనువాడె

చిరుకోలు కూర్చుంటా

ఫీట్ తారాసింగ్, బాక్సంతా పొంగిం,

వా, బాబు, చూసిం

అప్పుల (పాడుతూ) ‘ప్రత్యక్షం సంబలండు
పొందియిక్కు’ బ్రాహ్మణ తారాసింగ్

ఫీట్ (‘మీరే మూలమూల’ తరపని లాగా
అంటూ పాడుతూ)

కంకిరేతా తో

కనితా పాడుకోలో

భాత (పాడుతూ) చిరుకోపాయనువాడె,

చిరుకోలు కూర్చుంటా,

చిరు చిరుకోలగాన

చేకూరిపోతివా?

తాత (పాడుతూ)

కాంతిలోకమకనగాన

గళముకొత్తి, కళకళాణి

లేచుకోచ్చివాను

తాత (వచ్చుతూ) నానివ పనికంటే
కనితాల్లోలు తగిలి నాకు ముచ్చెరుకులూ పోవు
న్నాయి ఒక్క తరవాత ఒక్క అప్పులపాపి!
ఏదీ నీ నయం తెచ్చు

అప్పు (పాడుతూ)

కళల కాకరమైన క ముడికళిక

(ప్రణయ కూరిక చివర

(ప్రణవం తెచ్చావాల

(ప్రణయలో, ప్రణయనీ గళమేలే, ప్రణయనీ,

తాతా కేంద్ర, ఎంత బావుందవర్యా, ఈ
పద్యం వాడై లేవా?

ఫీట్ బావుందా, హా, నాకంతా ప్రణ
ముకుగా ఉంది

అప్పుల ఏమిటంటున్నావు? నా గ్రీడ్
పొయిలూ?

తారా తాబట్టియి, ఏదీ కేమటూ నూత
నెత్తు, ఎటువంటి సువాసనప్రవాహంలేని పక్షాగిల
కొట్టిని తియ్యడంతో నూచుకు?

తాత (పాడుతూ)

వలలు లేయనుమాలల మరచిపోయి,

కోతలో నానిపోగిన నీవే భాతి

నుండై చుడబా వాడు కొండే ఫీట్!

తాతా కేంద్ర, తారాపాపి, కేంద్ర యువకని,
ఏదీ నీ చెంతవరకు వచ్చింది తెచ్చు నుని చూసే
వాడు

భాత అవతరతమ, అమితవసు
 ప్రణయినిమన సిద్ధియను,
 ప్రేమకళాభాసలో
 వర్ణితకావ్యమలో
 దీనిమన, దీనిమన

తారా ఇదే కవిత్వం, రహస్యంగా ఉండే
 భాత అతిశయక కవిత్వం కాదు?

తారా ఆత్మనిసాయము, నీమన భూమిందా?
 లేక ఇంకా మెరుగుల పెనుకున్నావా? పేదన
 తగ్గట ఆత్మనివాసలతో నిండిఉంటుందనటం
 తాను

ఆత్మని (వనకళాపం మేరే జూని బులాలో
 లూలా లా ఆని పాడి తర్వాత తన గేయం పాపించి
 మెదిలిపోతుంది)

బాలాలోర్మలు లేక వనకళాపం
 బాలాలోర్మలు లేక వనకళాపం
 చంద్రకళా కర్మగ్రహమనలే
 లేకవించితి నీరథాని
 బాలాలోర్మలు లేకవనకళాపం
 బాలాలోర్మలు లేకవనకళాపం

తారానింగ్, మామృతమే మత్స్య పెరి
 నిరవధి? అమృతకృష్ణ జీవించడం నీ మన కవు
 లంతా ఒక్కొక్కసారిని ప్రాంతదానికి ఒక్కొక్క
 వారం తీసుకుంటారు

అప్పు నీయనా, ఎంతగానా ప్రాకారంకీ,
 ఆత్మని సాయముగానూ? నా మంగళకృతి మత్స్య
 ఉంది నీ వనకళాపం పదమ

తారా నిరవధియూ కవుల కవిమనాని
 కవిమనాని? ఒక్కొక్క భాగం ఎత్తిపాడుతుంటే
 ప్రపంచానికి లోమమైపోయా? నిరవధి పదాన్ని
 ప్రాయశఃపాపం నివారించి కాబట్టి, నా కవి
 వనిత పాండిత్యం కంటే పెట్టి తెచ్చివ్వండి

మూతవ దృశ్యం

(కవు లనవరూ తిరిగి తారానింగ్ గది
 వస్తారు)

తార తారానింగ్,

తారా ఎంతో చూడే ఎందుకు నన్నా
 వచ్చావు కావచ్చా?

తార ఏ, ఏ, తెచ్చుకుని నన్నాకు, నీ
 వచ్చిని ఇంకెవరూ లేరువా?

తారా ఎవ్వరూ లేరు

తార (రహస్యంగా) నాకు, నీంగ్, కంప్ర
 కవి నీమ గుర్రేట్లా ఉన్నాను నిరవధి తెచ్చుకు
 అయితేగది గేయమందు నా గేయం దీనిలో
 ఉంది మత్స్య కంకం మెరుగు పెడితేనా కంప్ర
 కవి మరేయంటావు?

తారా ఏదీ, అయితేగది ప్రాంతం ఏదీ
 ఏదీ, ఇంకో దీవారం ఇస్తావా?

తార (అవసరంకో) ఒకటి కాకపోతే రెండు
 తీసుకో నాను, ఆ భావకవి చావకంటే నాంచి
 రమ్యమైనా ఉంచావేమో నీవే నీమ వర్ణితాను
 నన్నా

నిచ్చు (నిరవధిగా) తారా
 నీంగ్

తారా ఎవరూ వార, అమృతసాను?

అప్పు అర, నీకే, ఈ కవయితో నీ
 కవయితో లేకపోతే, అమృత పోగొట్టుకుని తగ్గు
 పువనంతో వరలోకానికి వెళ్తావా?

తారా అప్పు నిరవధి

అప్పు మరేయను పెద్ద రోమల నీవించి
 అంతగా కాకుండా చేయటం వివా ఎందుకో నాకు
 ఆ ఆత్మని సాయము గేయం, మరేయనుగాను మెచ్చు
 పంటానేనా అది అనుమానంగా ఉంది నీగా
 వరక కాపండి మోదాను ఇదిగో, ఈ దీవారం
 తీసుకో కంకం కరనా?

తారా అంతకీకృ, నీమన్నా నీగా మెరుగు
 పెట్టేందుకు మత్స్య నిర్మించగా నిర్మితమయ్య

ఫరీక తారానింగ్,

కావకది తారానింగ్,

తారా సాయము, పోవకదిగానూ, ఇదే
 నిజ ఇవ్వరూ ఒకటే వచ్చారు!

ఫరీక ఏయి, యువకవి, ఎందు కొచ్చావు
 మత్స్య?

కావ మత్స్యయను వచ్చారో నీమ అందుకే
 వచ్చాను.

ఫరీద్ బీ కుమారం: కాది ఎక్కువ యాభిప్రాయం? టిజూటు మిస్ట్రీ టైటికావడా? సింగిల్ టిజూటు రహస్యం కూడాదా?

ధార అంశాన్ని కొందరైన వమిని
 నాకు నేను బాక్రం కదలను నశ్య పరచు రైటి
 ఇక్క

తాళా ఇదీగో, మీ రిద్దరూ అలా పట్టుకొను
కోపం వారలేదు ఇద్దరూ ముగ్ధులై మీ కలి
మిగిలినాకు తెలుసు ఒక్కొక్క దీశారం ఇద్దర
రాలూ మీరూ నేనులకి అర్థమైనది మెరుగుపడ
తాళు

కావలసిన అన్ని అంశాలను క్లుప్తంగా తెలియజేసినట్లుగా ఉన్నట్లుగా భావించబడుతుంది.

ఫరీద్ మన ముస్సులోనిది కాగా కనిపెట్టాడు ఇరిగేషన్లూ, మత్తు కోరిక దీవారాలు మరీ వేయని వదిలొకటూ నిద్రం గా ఉంచుకున్నా

తారా యువకవిగానూ, శేరిలింగంపల్లి రస
స్వామియైనట్లుంటే, మీరు కవులూ మీ ఇద్దరూ
మీలాంటి సాగులే ఒకటే మాన్యుని మళ్ళీ గ్రామ
జానీ! పయ్యిందరామా?

భావ విలే, అత్తగనామలే బాగా వ్రాసా
వింటూరా ?

తండ్రి కోమలి, ఎన్నిమూర్తి వా అంటాను
అందుకే, సల్లిపోతుంది చంద్రకళగా రెంటికీ
అందరం కలిపి చెప్పాము అప్పుడు శేరిలింగంపల్లి
మీ అందరి కలిసికొంటేనే సరి ఫలితం వస్తోందనం

తాళా ముడుగును మునిమాపునుండి కలి
క్రియకు అదనం కైటవసుతున్నాడు అహో, చంద్ర
కళా, చంద్రకళనే ముప్పు ఈ జీవితాల్ని ఒక
రాగంలా విచ్చేసి నీ కరస్పర్శకై తొలకనా లాకు
గున్నాడు

యేమి కారాసింగ్, అప్పుడే మిక్స్ అయి
గలిచినట్లుగా మాటాడకుండా

తారా దేవి నేను కోరినానున్న పాపము
మీది వదిలి గలవలెయ్యను గలవలెయ్యను కలవలె
అపవిత్రమనం చాలా గొప్ప నీ, నీ పాపము
బోయినాను నీ కోరినాను అది. అదే, పండితా!
ఎవరూ వచ్చినీ కలితాద్రీయలు, పిహా, చూసే
రండి, రండి. అప్పులను. తాతగారు, అదే
నానాను. అలా రండి.

தக. (அதிகம்) அது, நீது நா விவதம்
கலி-பி-பி, த-ரா-பி-பி

అప్ప సోదానాథునిపై అంది అనుచేసాఁ
అనుచేసాఁ

ఫరీద్ (కంఠాదుతో) ఈ గొప్పదాని మరీని
బోయివ్వాను తాతామింగ్, నీ దగ్గర కళ్లతోడ
లేదా? నూరునెకలారం

य ० ३ ६ ५ ५ ०

(మలేరుడుగా రింట్ మలేరుడుగా)

కోనూర్, చంద్రకా, ప్రియంవరావిలి వచ్చిన కవి
(పీఠాంశ)

మన దండ్రులక వివాహమిచ్చి పదిని చేసి
 ప్రకటన మారంతా నిజం అయ్యి వారు జరిగి
 పొట్టులో నిమిత్తంలే కనిపిస్తున్నవని కానీ
 వా దండ్రులక అప్పుడే అభయమంది కాబట్టడం
 తెలుసుకుని పిలిచి వివాహం చేయించి

తాం పి నవనీతమందురి, కుండకోజ్జుల
యూపిడి, చంద్రకా, ఇద నీ చరణదాసులం, నీగళా
లంగరగరై విర్పితాశ్చి సేర్పిన క్రేమ ప్రమాన పద్య
మూలం

చంద్ర (అశ్విని ప్రేషించినట్లు లాభంతో)
అశ్వ శ్రమచే ముగిసినవనంలే స్నానములైయున్న
అంగుళిలు కలవాడవు కింహ, నీవా రచయిత
గాకవు రామమూర్తుని ?

తారా రామహనుజులవా, నవ్వుకళా చంద్ర
కళా కుసుమిణీ

చంద్ర తాతయ్య రచించిన దాదా ?

తతి రాణి, నీను తతిబ్బాయిని నయిన
కొండం పాపంకోటి, కాపదాయినింజొచ్చును
కాని గొప్పగొప్ప కథలు

మలే నానా చాలయ్య అయ్య, చంద్ర
 గారి పని బహుశుభాత్మ!

చంద్ర మాతారా, ఈ శయనశాలని పెంచుకు
పొందండి! పుత్రులారేయను మాటలు మరచిపోయి!

తాత (అత్తమ్మం గా)

పేతలుగోయకు మాటల మరీచిహ్నము

శేరిలింగంపల్లి పాఠశాల పిండి కృతి

గుండ్లపాటి వసుదేవం.

பகுதி 5, அத்தியாயம் 1

చంద్ర (పత్తుకుూ) నాన్నగారూ, ఈ
 గేయంలో కొద్దిగా, గేయి, పిండి, అన్నీ తెచ్చి
 పెట్టాడంటి (పత్తుకుంది) ఇదిగో, తాతమ్మాయి,
 మధ్యంత బాగా కొట్టించింది దివ్యివా, కదిదిమాత్రం
 కాలేదు?

కాక (కపటమూ) అయ్యి విలేదనుగాని
చంద్రకా, ఆ పద్ధతి లేదు అన్నట్లుగా
బాగాది.

మనీ తర్వాత కాగితంమీద చంద్రకా
చంద్ర ఈ సంతకం ఎవరిది? అప్పలసామి,
అప్పు లా: నేనే
చంద్ర చదువుకొన్నావా కర్రగూడము
అప్పు కాదు కాదు (కర్రకాగితమైన కామనీ
రకం.

మలే వాళ్ళనుటలు చెందిపెట్టకమ్మా తిరిగి
తర్వాత,
చంద్ర భార్య!

పరిశ్రామమునకు సేవలు చేయుటకు ముగ్ధులైన వా
 లును, నీ ముగ్ధులను
 జనులను నిర్బంధించి వారి
 పరిశ్రామమునకు పంపింప

చంద్ర (శబ్దకూ) అత్తను సాయిబా, నా
 దగ్గరనుండి ఈ నూనెను తీసివేసి?

ఫరీద్ ఉల్-ద్రజ్జా, ఒక్కసారి వాస్తవ
మాను వా గీతా పూలమాల పరిమళింపు చూపాలి
ఫుత్లో నిండి ఉంది

చంద్ర (వల్వేరు) కాగితప్రవృత్తులో అక్షర
సమీక్షించండి

ఫలిక దండ్రకా, ఒక మువవి దునుచేసి,
 నా నోయిన్ని బ్రాహ్మి దునుచుచు బ్రాహ్మ అమృత
 జ్ఞానములొంది గూఢార్థం, గ్రాహ్యం బ్రాహ్మం
 కరపడినది. నిమిరాయ అదే పూర్వాశ్చర్యం
 పంచారత కవిమనంద

చం(డ (చదువుడు) వారో కోర్కెలు చేగవ
చేబ వొడవో
ఫరీద్ వారో కోర్కెలు చేగవచేబవో

చం. బకళ్ళ వర్ణ గణాంకములు

ಸೆಕರಿಂಗ್-ದಿಶಿ ಸ್ವಾಧೀನ

మలే ధీ, శోభనులయ్య ఏమిటా జరస,
ఏమిటా జులదా?

చంద్ర (పత్నికూ) కాన్నగారూ, ఈ ముగ్గువానితో మాత్రం కాకు వివాహం వస్తు బాదూ ఈ ఆఖరి పక్షం ఎవరిది

ಕೃಷಿ ಪಾಠಿ

మలే ఓహో, యువకవిగారా? మీ కవిత్వం అపూర్వవస్తువు మా ఆహ్వానం చదివి కాకు నినిసిక్తుం టుంది. బాగా ప్రాశస్త్యం. బహుళం. కవిత్వం పరిశీలనలో మీరే మా 7000.

శంకర ఉంచెంటి కాన్న గాని మాన
మండా కొండరపడకంటి

భాత (అవేగతో) జీవనవందిరి, స్వామయ
మహిమన్ని జ్యోతిర్యయంచేసిన ఓ చంద్రకళా,
ఈ పరాగీనుడు నీ అధీనుడు తనియింతును తనియిం
తును

దండ నాన్న నాద, కలిగారి పద్యం
మాకారా తగూడేగా గాంచి కొత్త పంథా
చాకాద

మనీ మరీ మంగిరి సత్యే తరించు తల్లి
 గండ్ల కాన్నాగారు కారి
 మనీ సంసారం?

వింధ్య దేశ సుదూర ఆశ్రమము నందు
ఉండి వాని నాహూ !

భావ వినియోగం, అది అద్భుతం మెల్ల
నానావిధ అంక చులకనా త్రోవీరీయమి
విగ్రహితు కన్యకా ల అద్భుతమైన సేవావి
ధానికగా మార్చబడినది నీవు నిరూపిస్తే యా
శ్లీలం శ్రీమద్రామాల విమలమంబూ ప్రవాసలేఖ
యోగినియ కవచియ చంద్రికా

ಕಾರಾ ಶರೀ ಪಾಸಾಯಂ ಪರಿಷಂರಪು

చర్చికి ఎదురీది

తారా ప్రేమగాణిమధు, ప్రేమరాధమధు
తారాసింగ్‌ది

చంద్రకళా, వీ గళాంశరంగై పునీతప వీ
తారల మానవంబుతోబులి .. నా కవిత్వం, నా చురు

నా యత్నము, నా చిరునవ్వులు ఒకటేమిటి? కా
నవ్వునందరి కైతె తాళగల నేర్పరాదు?
గుణే అన్యులు ఏది అతని వ్రాసింది చదు
వయ్యె.

చంద్ర (లాభవతో) ఇంకొకరు చిరునవ్వు
నాచా వివరణ తారాసింగ్ చదువారి

అప్పుల తారాసింగ్ చదువరావట్టు చూట
ఇంకనే నేరీపోయింది

చంద్ర (గారాబంగార) తారాసింగ్, నవ్వు
చదువరావట్టు?

తారా నవ్వునీటిది
ప్రణయ మధురీమాపైకి
పూర్వీకా విశేష
చరణాల ప్రాంత
పరుగు నీటికాదు
కొంకెతన మొనీకేటి
క్రీడలలో మాత్రమే
విశేష క్రీడలయ్యెను
దోహదులాడె
తెరచాటు కళల రై
ధరణి నెలలకొక బాగ

నీ కొరకే నాకే
నీరీ మెండులల నెమరు
మరువనవలసి
మంబులకొనీ
అశలంకయ్యానీ,
అప్పుల ప్రియమీనీ

చంద్ర (తనవయితలో) అయ్యో, ఎంత
చావుంది తారాసింగ్ అవదోయి యాత్రలకీరింతలు

అప్పు తారాసింగ్, అప్పుకంగా వ్రాశా
దోయి ఏమంటావు అర్థమయ్యెను

గుణే తారాసింగ్, చంద్రకళ నేటిమంది
నీది ఇద్దరూ, ఒకే మేళవింపులో మీ శూన్యము
తంతుల మీయించుకుని ప్రేమగానంలో నీదిం
చంద

తారా మిత్రులారా, నాదో మనవి ఇదిగో
ఈ పద్యంతా యెవరిది నానీ మేళకొంది మిత్రు
లారా, ఇంకొక వాచారో కోరుకోంది

అప్పు మీ ప్రేమకుంటే చాలా
తారా నానీకేమి కొరక.

(అదో ఇంకొక చదువరావట్టు
నొకవయితలో)

భారతీయుడు - అశరీరవాణి

శ్రీ బొమ్మకంటి శ్రీనివాసాచార్యులు

భారతీయుడు

నేను మరుగుజ్జునే మొననేమి...నా నీ
తామసాని యంత పాడుగ కి ధరను నేను
ఒక్కనరమును లెప్పుడు నే నున్న నేను
శిర్విగల్ప మా ముత్యాల ఒక్కచేత
నా 'మనోహరి' మనికీ అంత మయినంత
నేనె నాఇంటి పెత్తన ముప్పునవంత

వన్నుగని నత్రుచున్నాటి—వవ్వగండి!
నేను రా రాజ వంశంపు నినువునండి!!

నిజమే! ఇంటను బయటను నిదుర నిదుర
మాతతాయల సంఖ్య దిన్నంటు చుండె
ధర్మచరుడను గడుక, ఈ ధరణి తరణి
నాడును గనుక తురుగాన్నాడు నేను

ఎన్నటికీనీ నేనే
ఇన్నర జాతులకు నెల్ల ఏడుగడనుకా
నున్నానా అవకాశము
మన్నయి పోదా-ఇప్పుడు ప్రమాదపడిన పో!

అశరీరవాణి

ఓయి కుమార! భ్రాంతి విడుమోయి- పురాతన దైత్యవస్థుడి
నీయిపుడున్న దుస్థితి గణించక కన్నులు మూరికోనినీ
లోయి! నిజము చెప్పెద మరొక్క డెవంతును నీవలెగా వివ
త్తోయధి ముగ్గుడో నరకు తోచడునేటి జగత్సృష్టుమైన.

నిన్నటిదాక పెత్తనము నీవయిచేసిన అయ్య కత్తి పె
ద్దవ్వనుగా నిడుక మలచె నన్నయభాష్ట మెరింగి, ఇంతనై
న విన్నను నీవు దిద్దుకొననా తెరగాంసికొమ్ము! ఎవ్వరే
మన్నను ఛాత్రిపై తనకుమాలిన ధర్మములేదు నాయనా!

లేలే ఇంతటనైన విడచికిడిర్విరాజ్యమం దెంత నీ
పాలో అంకయు గెల్పుకన్న విరవింపకా రాదు పోరా ముగ
ఏలా నీ కుడిచేతితో ఎడమ చేయాలాగు పోరాడగా?
నీలో చక్కని పామరవ్వ మనుసంధింపక వలెగా నాయనా!

తాతకును తల్లి మనుమ కీర కను కీర్తి
వ్యవతిథిచే గడించుకోవలెను తండ్రి!
నీకితాళ్లు వ్యవృత్తుని నిన్నుజూచి
ప్రమద వారాళి తేలిపోవలెను తండ్రి!!

అది పూర్వవస్తువునందుండినట్లు సకలభాషా—

గ్రంథానికే పాఠం పఠింపఁ

—(కాంచన. I 8)

3. 'వరాహాధ్యాయ'మునందు, గణపతి

శిష్యుని, మృగము

(వరాహమునందు, సంహిత ప్రకారము వర

భాషా మయమునందు,

గణాధ్యాయమునందు మయమునందు

విశేషమునందు వరభాషా,

సమాధానమునందు వరాహమునందు

మయమునందు మయమునందు

—I 80

8. అద్వైతమునందు మయమునందు

మయమునందు మయమునందు,

అద్వైతమునందు మయమునందు,

మయమునందు మయమునందు,

అద్వైతమునందు మయమునందు,

మయమునందు మయమునందు,

అద్వైతమునందు మయమునందు,

అద్వైతమునందు మయమునందు,

(అద్వైతమునందు మయమునందు)

—I 80.

అద్వైతమునందు మయమునందు

(అద్వైతమునందు)

1. వరాహాధ్యాయమునందు 'వరాహాధ్యాయము' (కాంచన. 1941)

2. అది 'వరాహాధ్యాయము' (కాంచన. 1941)

3. అద్వైతమునందు 'అద్వైతము' (కాంచన. 1941)

4. అద్వైతమునందు 'అద్వైతము' (కాంచన. 1941)

5. అద్వైతమునందు 'అద్వైతము' (కాంచన. 1941)

6. అద్వైతమునందు 'అద్వైతము' (కాంచన. 1941)

7. అద్వైతమునందు 'అద్వైతము' (కాంచన. 1941)

8. అద్వైతమునందు 'అద్వైతము' (కాంచన. 1941)

అఖండయాత్ర

★

శ్రీ వేముల వేంకట అప్పారావు

బడకు బాటుమీదఁ బరమావధిని శేర
బయట పెడలివాడ భయముచీడి—
ఎడను బ్రలఁతేయు సొడలైన, నాచక
యాగున్నలైన నన్ను నాపలేవు!

దినముల్, రేలు నిరంతరాయముగఁ—బ్రీతిన్, దుఃఖమున్, సంశయ
మును, గష్టమును, నష్టమున్ వదలి, 'మున్నుండేమిరా నున్నదో'
యనుభీతిన్ దిగిఁబ్రొక్కి, విఘ్న నముదాయణున్ బ్రతారించి-పో
దును నిన్నొన్నతఁలు నభివృద్ధిలయందున్ గాలిలోఁ దేలుచున్

మోదము భేదమున్ గడచి ముక్కుకు సూటిగ నేక ఛాటిగాఁ
పోదును, లోకమే ముఱచిపోదును, శివనదీనదాల్ వము
ద్రాదులు, నింగిముట్టు శిఖరావళి కల్గిన పర్వతాలా, వ
న్యాదులు నాచయోధమున కడ్డమునిల్చిన రూపుమా పెడన్.

అనుదిన మున్నదీయ నదనాంతర కాంత రసాధి చేవియై,
ననుఁడన బాహుజోలిక ననారతమున్ సుఖనిద్ర పుచ్చు ఖా
ర్యను, దన గర్వ వంజనికులైన సుతాసురులన్ దృఙ్ముతు—నా
చ నను సుదీర్ఘ యోత్రకు విషాదముచూపెడరా ని షాడకుల్!

"ఎచ్చటి శీఁగుచుంటి?" వని, యెవ్వఁడొనన్ గని ప్రశ్నియెనినాఁ
డెచ్చటినుండి వచ్చితినో, యెందుకొ, తాను గ్రహించినన్ గతా—
యెచ్చటిఁకేగఁ గావలెనో యీవరుఁడన్నది యర్థమౌట! ఈ
విచ్చిజగానఁ చూర్తిగ విచేకము చచ్చినదేమి చెప్పమా!

ఆకటి చిచ్చు నాయుడరమందునఁ బుట్టెను, పుట్టెనేనియ
దేకముతో నళభస్మలిఁగి దిన్నగఁజోయి, సుఖాంకుఁలించి, త
ల్లొక గతామృతాంకు పరిలోఁకుఁడనై తనివారఁద్రాచి, స్వ
ల్లోక చరణ సురాంగనలలో నటరాజువమూర్తి వయ్యెదన్!

కోతి విభావ సౌఖ్యమునకున్ దెగనుట్టుచు, దుఃఖమున్నచో
భీతిని జెందుచున్ జటూల భీకరవాత్సల్యము నల్పునని నా
చేతము నేనిచిర్చి మునిచేతును, లోతుంగఁ ద్రవ్యజుట్టి పెన్
గోతులలోనఁ బూడ్చుదను-ఘోర కఠోర కుతూర ధారివై

శీతల కాలమందు పరిచేతులఁ గార్లుఁ దుమారఁఘోర బా
ధారకళములైన తఱి, భార్యఁ బ్రద్రలుపాటు నైపుణ్య భీ
ష్మాకఁ నేళిలందు, వియదంబుకముల్ యుద్ధిపై నటించు న
క్షాతరుణములందు ననికము గమింతుఁ బురోఁబడిగానినై.

నేనన్నాల్లుగ నీ ప్రయాణగత పాడిత్యములన్ నేర్చినా
నో నాశీ తెలియంగరాదు-బుధపండుల్ నేను నాతల్లి గ
ర్భావన్ శరీరవాది యా పృథుల యాత్రన్ శీయచున్నానటం,
ప్రీనాయాత్ర ఆఖండయాత్ర యట! యిస్సీ! మొదల చార్వాక్యమితి

అంతస్తులు

*

శ్రీ వన్యం రంగనారాయణ

1

విశ్వం తన చివ్వువాటి మీదనున్న మంచునాది
చిత్తం రావీరవృత్తు, చానీకా సమాధానం తన కింత
అనుభూతిగానూ, ప్రాప్త్యానందంగానూ ఉంటుంది
దనిగాని ఎన్నడూ వచ్చులేదు

మంచం, తనకన్న గంతకు చివ్వువాడు
జూదాన అయితేనే! ముప్పును ఏకైక చాదాపు
నయ్యిరూపాయల జీతగానైనాను భారతదేశానికి
శ్రేష్ఠ మనిషియగుటన్న ఫిరీ దట్టంలో ముం
దేవాను తనకు కావలసినంత అధికారం ఉంటుంది
దని తన చెప్పకన్నరేవు ఈ ఉత్తరము
కాల్పనం

అప్పుడు అంబి! ఎన్నడూ కలిసిరాదు
మంచంవంటివారిని, అక్షిప్త వసుతుంది తనవంటి
వారికి ఉన్న దరిద్రంతోపాటు మరింత కలిసి
వస్తూఉంటుంది

దీనంతటికి, కారం అంతస్తులు కావాలే
మరేమిటి! మంచం ఉంటున్న అంతస్తులో, ప్రవ
శించటానికిచూచా తనకు అర్హతలేదు, అర్హతగా

అది రీ దరిద్రంతోనే మూతకృపాటు తన
ఇంటిలోనే చేరటానికి నీలరేగబోయింది తనకు జూకు
దని ఇచ్చుకున్న తనకుమీద, తన చివ్వు వాకటా
నికీ విశ్వక కిచ్చలేదు ఇటువంటి సమయంలో
తన చివ్వు వాకించటం, విశ్వానికి బాధగా ఇచ్చు
లేకబోయివున్నట్టి, చూచుకొని బంధంకొన్న, ప్రాగ్
యంగా రీల మూడి దూకుటగా విశ్వం, మూతకృ
విరామం తర్వాత, అర్హత చివ్వుకు వచ్చాను

ఇది చాదాపు ఒక శ్రుద్ధులం నెలకొనితాటు
అర్హత తనకి మంచంతో మీదమయింది. తన
మంచం చాదాపు అయితేకృపాటు, వచ్చులలో చూచు
వర్ణం తెలిసిందాను. దియ్యి తూర్తిలేకీ విశ్వం తనకి

ఇలా చేయవచ్చును నివళి నీలిగి అప్పటి నీలిగి,
తనకుటును తనకేమీ చూచు కనిపించలేదు మంచం
మట్టుకు గంతకృపాటు విదేశయాత్రచూచా చేసి సరా
సరి ఫిరీకేబోయి, మంచి ఉద్యాగంలో ప్రవేశం
చాడు

మంచంవంటి కాగిత, మంచియిది తోడ్కొ
గాలు, అప్పుడెట్లాగా చోరుని అయితే ఏ చూట
కాదూ! చెప్పకేవారి అటువంటి ఉద్యాగాలు
చోరకాలంటే, అందుకు కావలసిన అర్హతలు చూచా
ఉంచారి మరి మంచం విదేశయాత్రచేసి వచ్చాడు
మంచం కాన్నగారికి, చెదక కాంగ్రెసులో పనిచేసి
ఉండటం మూలాన, ముగ్గులలో విశ్వం మును
పడి ఉంది మంచం ఉద్యాగిగాని అన్ని చూచుకొ
ననుచూచుకోగానే, అప్పుడే అప్పుడే కాదా బోల్లో
పడింది

మంచం నుండి, విశ్వానికి ఎప్పటికప్పుడు
అజ్ఞాన అజ్ఞాన, సమాధానం యాత్రా తలు
స్తున్నట్టి, తన ఏమయింది మంచంతో ఏ
సంగతి తెలియలేదు! ఈ ఉత్తరము చూపు
అంతస్తులమీదఉన్న మంచంన్ని ఇచ్చుకు తప్పకట
వలసివే పనిలేదు

విశ్వం చివ్వు! స్వచ్ఛివ్వు ఇంతవరకు
అజ్ఞాన అజ్ఞానలు ఎత్తును రీ బుద్ధింబిలోనూ,
తనకు అభిమానమొకటైంది కళ్ళందీ అజ్ఞానం. ఈ
అజ్ఞానము తన సమాధానం అజ్ఞాన మనిషి
యింది విశ్వానికి ఉత్తరకృపకు బాధితాలో! చూచా
అతను ఎక్కడకాలేదు. అయితే, తన కళ్ళకు అద
రించివెట్టుగా, ప్రకం తనకు అందించలేదు ఇంకను,
కళ్ళందీగా తనకు అలభ్యమే సంపూర్ణంవల్ల, విశ్వా
నికి చేకరినాద బాధిరిగిందేకాదు, కావలసినది.

అయితే, ఈ సంపూర్ణం విదయంగా తన
అజ్ఞాన అంతస్తుల పైకికొని విదయం, తెలిసిరా
టానికి, మంచికేమీ కారవచ్చును.

మందరం ఎంత సుహృద్గంఠం పొందిఉండక
పోలే, తన ఉత్తరానికి సమాధానముంటూ రాస్తాడు,
అది కూడా విశ్వం పారపాలన వస్తూడు ఇట్లాపార
పాలు పడటానికి కారణం లేదా లేదు

“నువు చెప్ప ఉత్తరగంగలో ఉంటున్నాడని
మీ చాలా ఆనందించాను ఎప్పటికప్పుడు నీ సునిచి
ఫోన్లుంటాయి తెలుసుకుంటూనే ఉన్నాను కాటి
నందీ, శేటి-రహా, నాను స్థితికిగా, ఎటువంటి
అవస్థకూ అవకాశం చిక్కలేదు తెలుగు భక్తం, నాకు
ఒక కథనానిగా పోలేనంత పేరు మూట గట్టి
ఇచ్చింది ఆ మూట వివ్వలే, నన్ను కట్టుకున్న
కళా, నా నాలుగో పిల్లవాడూ, ఏడుపు నుపు
చెప్పి కనిపించాడు నన్నేం చేయమంటావు నీ
సలహా పడితో, నా కింత అసరా కలిగించకపోతే
చెప్పింతోనే, ఈ ఉత్తరం-ఎందరి నీకు సరిగా
అందుతుందో అందరూ నాదామ-దామ నీవ్వి
లేవలం నా అమ్మయి పాత్రగా పరిగణించకనీ, నువ
కాతలే నానా నీకు భావం ఉంటే పోకనీ నా
నివాసం”

విశ్వం, తన రాసిన ఈ ఉత్తరంలో అఖిల
వాక్యం, ఉత్తరీ పూర్వకంగా రాసినదీ! ఆ వాక్యం
ఒక కొల బిచ్చగా చెబుతున్న, సమాధానం రాక
పోవడం నువ్వొస్తూ విశ్వం సమాధానం రావటంతో,
పద్యంలో కాలం చేశాడు

“దశకం నీ ఉత్తరం నాకు చాలా ఆశ్చర్యం
కలిగించింది నీ కింత కాలం ఉత్తరగం చేయలే
నన్నులేక పోయినాను కథనకుగా నీకు లభించిన
కీర్తి అక్కడే నివించిఉన్నది రమ్మలు బయటే
రా నీకు ఉత్తరగం కాలంటే, చొరక్క
పోడు”

ఈ ఉత్తరం అందాక అంత మారం బిల్లుకూ
మాననకూ అని మనం పాలు విశ్వం సంతోషంతో
పడక పోలేదు కాని, తన ప్రయోగం కట్టటాని,
తనకు కావలసినంత ఉత్సాహమూ రీల ఇచ్చింది
నున్నానే విశ్వం, కందియ-పాతలు అన్న చేసి,
శిరీ! ప్రయోగం అయినాడు

2

విశ్వం ప్రయోగం చేస్తుంటే కాలమా, తన
తం చెప్పిన తనది ఎంతవరకూ సమయమంది ఆలో

చించసాగాడు ఎందుకనంటే, తనది చేయటం
కోసం, తన కేలితలో అతి ముఖ్యమైన ఒక సమయం
భంగపడుతుకోవలసి వచ్చింది. ఇంతవరకూ ఎవరినీ
ఏదీనూడా అర్థించి ఎరగకు విశ్వం ఇవ్వకు—
ఇంతవరకం ఎందుకు బిల్లుచెప్పిందో సాహసం
టం అంత కష్టం కాదు

తెండ్రి! ఎటువంటి అర్థపారేదు గంతేళ్ళు
పట్టి, ఈ నిమిషభారమంతా బలంతోనే తన
శిరీహిన తనకోక తప్పలేదు ఒక విధంగా తన
కన్నా తన తమ్ముడు నయం నాకు ఒక పేర తన
చదువు పాగించుకుంటూ, మురిచేసే, ఇక్కడా
అక్కడా ఏదీ టూగిఉన్న చెప్పకొని, ఆ విచ్చిన
సమయంలో చదువు పాగించుకుంటూన్నాడు కానీ
పరకా మిలుతలే నానా నానా తెచ్చినవేమో
త్రుటకోతో, కాదీ కష్టంపాటిచే దీ! (ఇంతో) త్రుటకు
తన కట్టాకానీ తిరిగిండ్రి గారానం
కొట్టి తన్ను తిన్నప్పుడు త్రుటకోతో చెప్పి చెయ
కొచ్చాడు ఫలానాలోనం అనే విషయం నాంటికి
పాటువందా తన్ను తెచ్చిపాటి చేశాడు తన యదా
కాని తన పాటానగా ఉద్రించుకోవలసి వాద
టంతో విశ్వం, మొదట్లో ఉక్కిరిపిక్కిరిచాడు
ఇక తన చెల్లెయిది వాని! చెప్పకు వచ్చేసినది
ఈ కాలం చదువులేది అదేవిల్ల ఎందుకూ పనికిరాదు
తన చదువులే మూడు గెయిలలు ఎవరకట్టాడు తన
తెండ్రి! తన తల్లి పేదవాళ్ళ ఇంట్లోనే త్రుటింది
చేసవారి చేతిలోనే వేసింది ఈ పేదమంటరాని
ఈమధురగాటం అయితే చేరవును. ఈ పరిస్థితిలో
త్రుటకునిగిట్టిన తనకు తెళ్ళు అరిగిపోయింది నీవంత
దీ! కరకుడు తన చేసినామూ తన నాకురీ! ఈమ
మిందిపోతున్నాడని తొందరచెప్పి అమ్మనీ నాన్ననీ
పొమ్మించాడు రీలనే చేసుకోవాలి చిన్నరీలం
మందీ తనకు కోరికంతోనే ముందుత్రు తన నాకురీ!
చదువు చెప్పించలేదు తన ఉత్తరగం చేసుకోంటూ
రీలను చదువు తెచ్చించుకోవాలని విశ్వం ఆలోచించా
ఒకటి ఏ ఆలోచనూ ఫలింపజేయకనే అదికూడా
ఈనాటికి ఫలింపలేదు. ఇవ్వకు, నాలుగో పిల్ల
వాడికి చెప్పకొని, చదువుకొన్నంటే అర్థమవుతావా?

“నా చదువు ఇవ్వవలసి నుపులం కాదు
మందు పిల్లవాడి సంగతి అలాంటిదంటే అక్కడ
నానామ-ఒక కేంద్రంబో!

విశ్వం, తమ భవభూతాంబున్న భావలలో నీ
 హాసిత్యంతో పరివృతం చేసుకొన్నాడు ఏమిటా
 ద్వాన మొదటి హాసిత్యం వివక్షలం పెట్టాడో
 గాని అతివ్యవస్థతో విశ్వానికి ఒక కళ్ళకుగా
 నేర్పాల్సింది ఆస్తికంగా ఇది అంత లాభించక
 పోయినా, తన చేతిలోనిన ఈ విద్య, ఎప్పుడోనా
 తనకు ఒక ఆనందా నూపించక పోవడే విశ్వం గట్టిగా
 నమ్మకు ఇది కేవలం మాధవ ముఖ్యం కావడమేనా
 నమ్మకు

కొన్నాళ్ళ కంటే, తనకు తెలిసినవా దొకడు
 ఒకపత్రిక పెట్టాడు కానీ సంపాదకుగా ఆ పత్రిక
 పెట్టిన వాడి పేరు వెంకటేశ అయ్యప్పటికీ, పత్రిక
 పడినవేలై భారం తన మీద నేరగాను ఈ భావాన్ని
 విశ్వం అచిరకల్పానంతో నిర్వహించినదంటే నిజం
 ఇదే తిమ్మ పొడిస్తుంది, మొదటి రెండు మూడు
 సంచికలను విరాహారాలు లేకుండా కన్నపడి నేను
 తెచ్చిన వాడు తన పత్రిక పెట్టిన వాడు, మొదట
 తనకు తెలుసు యాద్రాసూరాలల వృత్తవ మట్టు
 తెచ్చాడు, అదేవది నేనాగా విశ్వం స్వీకరించాడు
 ఆ తర్వాత నీ గట్టి చిమ్మ వచ్చింది పత్రిక యజ
 మారి ఆమోదించేవాడినీ, యజమానే న్యాయంగా
 ఇచ్చేవాడినీ నేనెవరినీ వచ్చింది ఆ విధంగా
 నీ కళ్ళలోనూ బాధలలోనూ, హాసిత్యం ప్రయో
 జనం, కళా నశించి బాధ మిగిలేది తన ఆకలిన్న
 పటానందం చేసుకొని విశ్వం బయట వస్తాడు
 ఇదన్నా పత్రిక అందమైన పోటాటాతో, ప్రయో
 కళల పత్రికగా వివక్షకునూ, ఆ యజమాని ఒక
 పెద్ద మేదా, ఒక కాదా తెచ్చి పెట్టింది తన అంత
 స్థూల ఉన్న హాసిత్యంతో, ఈ దేశంలో, నమ్మ
 చేసుకోనే మోగవలె ఇంతో పట్టలేదు

ఆ తర్వాత విశ్వం ఒక చేదను దుకాణంలో
 పదిచేయటం, నేర కళ్ళగా రాయలకి పుంజుంది
 ఆ లేదను దుకాణంలో చాటుగా త్రుళ్ళులాంటి
 నిత్యం ఎంతవరకే అంతా దొంగటం, లేదనుమీద
 చూస్తే దక్కలాంటిగా నూచా పదిరూపి నిత్యం
 బట్టం కాటం ఇట్లా బయటకొని ఉంటూనీ,
 పాలకులే చేతివైసంతగా దొహదం చేయటం, విశ్వ
 ని అనంత్యం జేసి బయటపడ్డాడు, తన మోడో
 అదేకారంలో విశ్వం, రెండుమూడు పెద్దమంత్రులలో

ఉత్తరాల రాకెట్లపం ఇదిమీదా ఆసీ నవ్వు
 లేదు అయ్యప్పటికీ తమ మందరాలి తెలింది
 ఉత్తరం రాకెట్లకు ఈ పత్రిక చేర్చుకొన్నాడు లేదీ
 యో నాటకం రాయలమల్లా, పత్రికలం పూసీ
 పదిపదిమూసలనూ, అంతా కలిసి తెలిసి యాద్రా
 అరనై అయినా తన సంపారం తనమీద పదిహే
 లను నూచా పదిపదిరూపి బాధలకు ఎక్కువవు
 నున్నాడీ, విశ్వానికి, తనమీద తనకే నమ్మకం
 పీడించుకొనింది ఇక ఉద్యోగంలోనం, గట్టిగా
 అన్వించకపోతే లాభంలేదు తనమీద ఆధారపడ్డ
 వారికి తిండిపెట్టగలగడంలో తన నియమం భంగం
 ఆవులే పోచ్చిన పద్ధతులూ లేదు అనుకులేగాని
 అమ్మయినా పెట్టుకురా?

మందరం, చదువుకోనే భావలలోనే ఎంత
 పైఅంత్యంలా విహారిస్తూ ఉండినప్పటికీ, తన విష
 యంలో అభిమానంతో తెలుగుల విశ్వం కాగా ఎదు
 నును మందరంలో తన పండిత మైత్రీ, స్నేహంగా
 పరిగణించాడు విశ్వం ఇప్పుడు మందరం తిమ్మ
 ఆహ్వానించటంలో, విశ్వం స్నేహాన్ని మాత్రమే
 చూపగలిగాడు ఆ స్నేహాన్ని ప్రకటింపడమే
 బాకీ వ. శ్రీం విశ్వం అంతర్యామి నమ్మకంలేదు

3

విశ్వం ప్రయాణం చేస్తున్నప్పుడు తెచ్చిపెట్టు
 కను ఉత్సాహంతో, ధీర్ఘమనో కాంక్ష
 దంతో పటానందంబయవట్టు తోచుకొనింది తమ ఏ
 వాటికి ధీర్ఘమనోహాన్ముదీ మందరాలి మంద
 ఉత్తరం రాగాను మందరం స్నేహమను వస్తాడనీ
 అంద్రులై స్నేహంతో తిమ్మ ఆహ్వానిస్తూనీ అసీం
 చాడు విశ్వం కానీ స్నేహంతో కలయమాడినా
 మందరంనా కనపడలేదు తనమీద పొంది నూచా
 రాదు బహుశా మందరాలికి ఏదో అర్థంబయి తెలిసి
 ఉండవచ్చునేనా! అంతిమేన ఉద్యోగిస్తుకా; స్నేహ
 మి వస్తాడనీ అజ్ఞానం తనకే బుద్ధిపరులూ

మందరం ఎందుకు తెలుసునక, టాంగా ఒకటి
 ముట్టాడుకోని, మందరం ఉంటున్న ఇల్లా చేతికోనే
 పరి వదలికొను గంటలయింది

ఇంటియందు ఒకపక్కగా అందమైన
 కాళోజి అగిఉంది. పక్కనే మేదను పెట్టు

బాంబు బాదివీడతిన్న బోధనాశ్రీ, సుందరం
తుదివీడ రావరతుంటున్నాడని పుష్పమణింది!

ఇంతలో పైనుంచి ఎడలో కిందకు దిగి, తన
తెనెంతుచూచి, తన్ను ఎగదిగా పరిక్షించి, శోధ
నా!" అన్నాడు రాకు హిందీలో ప్రశ్నించినా
అనకట్టులో కనిపించారు

"విస్తూ సుందరం!" అన్నాడు విశ్వం

"మీరు తెలుగువారావా? నాను తెలిస
పోయివుందాన అరసుకోవడా వస్తువు మీరు వచ్చి
బోల్చివేయి" అన్నాడు

దీను నిర్గుండేనాంగా సుందరం పనివాడు

"ఇంకో ఇంకెవరూ లేరా?" అన్నాడు
విశ్వం సంకేతంగా

"అమ్మ పట్నం పోయి ఉందాన నామదా
ఉందాన లేదు బాని పుక" అన్నాడు 'పుక'

కింది భాగంలో ఎడలో పంబాదివాళ్ళను
కున్నాడు విశ్వం అంతేమీదైన అంతా దిక్కుంగా
ఉంది ఇటువంటి 'పెద్ద వాళ్ళ' యిండ్లలో నుండు
రావరం ఉండటం 'తెన్నుకోవాలి' నుండు హాయి,
హాయిలో పోవాలూ, గోవలకు పెద్ద పెద్ద చిత్ర
పటాలూ, ఒక చిత్ర పెద్ద రేడియో, కింద తివానీ,
వ్యాపారకు రంగు రంగులు తెరలూ ఇటన్నీ తనకు
అంటున్న పొయనట్టుగా కనిపించ పొగాయి 'పుక'
తన తెనెంతు ఎక్కడికి తీసుకు పోయాడో, తన్ను ఈ
అగాధంలో వాదిరి! అనుకుంటున్నాడే 'పుక'
చేతిలో రాబోతో వచ్చాడు

"మీరిది ప్రత్యక్షంకే పార నాను పోవ
చేస్తేది మరో పది నిమిషాలలో వస్తుందాన"

పది నిమిషాలకు సుందరం రాతే వచ్చాడు.
అతని వెనక మరో ఇద్దరు పెద్ద ఉద్యోగినలే అయి
ఉండొచ్చు—సుందరం వస్తానే,

"హలో! విశ్వం! నీకోసమే పండువు
చూస్తూ! అట్ట వనదానికే దీక్షలు పంపేసి
వస్తాను!" అంటూ ఏదో కొగతాయి తీసుకుని
వారికిచ్చి, బయటకు వెళ్లి వాళ్ళను పంపేసి తిరిగి
వచ్చాడు సుందరం

విశ్వంకి విశ్వం నిలిచిపట్టయింది

సుందరం అపొద్దుతగా నదాపించి, పోవాలి
తన పక్కనే నోవోయి,

"ఎవ్వరోకు కనిపించారేయ్ విశ్వం! అయితో
పోవాలి నీ కోసం ప్రేమతో బయల్దేరుతుండగా,
అప్పుంటు పని తిగింది. నీ కోసం రాగ వంటించానే.
రాదులో నోవోవా?" అన్నాడు.

"లేదు" అన్నాడు విశ్వం రాస్తే ఉనికి
విగతజ్ఞి

"అదేంటి రాదు రాతేవా యేమిటి? ద్వైంద!"
అంటూ 'క' తోకాడు సుందరం

"పోనీతెవ్వరూ కాదు వచ్చిలా పోవచ్చుంటు
ఉంది! నువం మళ్ళా చాలా కాలానికీ కలికా
చాందో!" అన్నాడు విశ్వం

సుందరం తేనె పుక, ద్వైంద పుక లేదు
కానీ, 'పుక' వచ్చాడు

"చూడూ, అయ్యగారికి ప్లావారి నీసర్వ-
అయిదే కా గదిలో అన్నీ ఆమెయ్యి," అన్నాడు
సుందరం

సుందరం ఇచ్చిన ఆతిథ్యం విశ్వంకి తాత్కాలి
కంగా ఎంతో సంతోష కలిగించి ఉండొచ్చు, కాని,
ఈ వాతావరణం విశ్వంకి గొంతులో వెంకటాయ
రాగ ఉంది. తన మామాయి తేలికలో ఉండకలసిన
స్వేచ్ఛ ఇక్కడ తనకు లభ్యంకావడం లేదు ఎవని
చేసివా, చేయాలనుకున్నా, ప్లావయా, పోవకయూ,
కాలకృత్యాల తీర్పుకోవటమూ—ప్రతి చిన్న విష
యానికీకూడా, ఏదో ఒక నిమిషం ఉట్టుకుగానూ,
ఆ నిమిషం ప్రకారం ఆ పనులు చేయకపోతే,
వాదీమయై వెదిక్కు తిరిగిపోకుండానే అన్నంలే
అనుమానం కలగదయ్యా వయినదోకే

"వా భార్య ప్రజ్ఞించి! నిల్లించితే ఇది ఇంకా
అలాగే అ ప్రస్తుతం నీ పక్కనే ఉంటున్నాను.
వాళ్ళగానూ, అంతా పట్నంలోనే ఉన్నారూ,
అయితే ఇక్కడి కేలా వచ్చారూ! ఏదన్నా, దాని
స్వల్పతో పనివుంటే వస్తూబోయి ఉంటాను. అంతే"
అంటూ సుందరం విశ్వంనివస్తూ కొన్ని సంకేతాలు,
తన కోరకుండానే తీర్చాడు

తనకోసం నేరకదిలో ఒకపక్క బయించాడు.
తనకోసోయేమందు, రాత్రి ఇద్దరూ ఒక గంట

విచ్చా పాటి మాట్లాడుతున్నాడు. వెనకటి కాలేజీలో అలా, అప్పుటి నిర్మాణం, అన్నీ ఒక పూర్వకం లేకుండా వున్నాయి. ఎన్ని మాట్లాడుకుంటే, మందం, విశ్వంశిద్ధాంతం, తీసుకురావడం, విశ్వంశిద్ధాంతం అలాగే కలిగించింది. అలా అప్పుడు కలిగి మందం తీసుకురావడానికి 'విశ్వా' అని కాళిదాసులో అమలమౌనం కూడా

తనకు తన కొంతాంటింటి ఎరిగిఉన్న ఒక పాటకుంటే—మధ్య ఏదో ఒక గోడవంటిది ఉంటుంది కాదా అంటే ఈ గోడవంటిది ఎవరికి రూపం, మందం? లేక, ఈ వ్యవస్థ? ఇదిమాత్రం తేల్చుకొనాలి విశ్వం తనలోకి తనలోగల ప్రాంతం ఏదాకా.

తన వచ్చిన పాటలో తనలోనే తేలిపోతే, ధని వ్యక్తి నిర్ణయించుకొన్నప్పుడు అదంతా విశ్వంకి ఉంటుంది. అలాంటి ఇటువంటి అదంతాను మందం అర్థవంతమైన అర్థం అంటున్నారేమిట విషయం విశ్వం నిర్ణయించాడు

“ఇక్కడ ఏమన్నా భాష” అనబోయి నాకు విశ్వం

మందం మాటలోనే అర్థమవుతుంది.

“అలాంటిది తెలుగు భాషాన్ని ఉంచాలి కదా మరి? అప్పుడు, మళ్ళీ ఏం పని చేస్తావో తెలుసుకుంటుంది!” అన్నాడు మందం నిర్ణయించుకున్నాడు.

తన వ్యవస్థలకు మందంకి కొంత తేలికగా ఉన్నట్లు తోచుకుంది విశ్వంకి. తన విషయం మాత్రం అర్థమవుతుంది ఏదైనా మొగ్గలకు మందంకి లేకపోతున్నది విశ్వం మందంకి భావించలేదు.

“నీ ఉత్తరం మాటలోనే, నాలోనూ ఏదో ఉద్యోగం నిర్ణయించాడు ఉంటుంది-అంటే మూడు! ఇదిమాత్రం! అన్నాడు విశ్వం కనిగొన్న తనవంటి వాటి కాలేజీ ఉన్నా పాఠశాలలోనే ఉంచాల్సి మాట విన్నవించింది.

“నేనా నిర్ణయం రానిట్లు నానే కాలేజీలోనే ఉద్యోగం మనలోనూ అంటూ నిర్ణయించాడు ఉంటా

యనలోనూ మనలోనూ! మనకు వ్యక్తియే కాదు ఈ కాలంలో”

మందం అన్న ఈ మాటలలో సర్వం ఎంతోకా ఉంది, ఇది సర్వంకోసం మామూలు మాట అని కాదనలేదు విశ్వం ఒక పక్కన వ్యక్తిగా కాదు కాదు, ఈ ఉద్యోగాలలో లాగుకుంటే తనవంటిగానే ఉంటుంది కాబోయి అని ముందరించుకో విశ్వంలో ఒక చిన్న మంట బయటే ఉంది

విశ్వం, చాలా కాలంపై భూ కలయికలుంటుంది నిర్ణయించి, మందం—“ఇది కర్మమంటూ ఇచ్చిన ఇల్లు. అంటూ నా కేవలంకేవలం ఇంకా ఇంకా కాలేజీలోనే. అంతాకా ఈ కొంతకాలం ఉండకున్నాడు చాలా ఇంకామౌనంగా—మందం కూడా పొందకుంటానా అంటే అంటూ తన అసంతృప్తి వ్యక్తం చేశాడు

ఇది ‘కొంత’! ఇంకామౌనంగా ఉంచా! తన వంటివాడు కాదుమౌనంగానే ఇందులో, కానీ తన లేద! అంతేమీలే లేదు!

ఆ కాలేజీ అంతటిలో వారి నిర్ణయ ముగిసింది.

4

కాలంపై చాలా చాలా మాట మందం, ఇదిమందం ఏ నిర్ణయం తేల్చడం లేదు విశ్వంకి మళ్ళీమీద సమీక్షగా ఉంటున్నది ఈలోపల విశ్వం తన భార్యకు ఉత్తరం రాశాడు, మందం చాలా అదనంగా ఉంది అక్కడ కాలేజీ మామూలు ఎన్నుకగానే కనిపిస్తున్నాయని ఈ కాలం లోకాలలోనూ మందం తనకు నిర్ణయమవుతుంది, విశ్వంపై పట్టు మంతా తిప్పాడు అంతే మందం చూచుకుంటాడు నిర్ణయించి మామూలుగా ఉందిచాలా అంతా తిప్పాడు కన్నాలో నేలలో అంతే పెద్ద పెద్ద మౌనంగా ఉంటుంది తీసుకుంటే, అక్కడివాడు మందంకి చాలామంది సమాఖ్య చేయటం, ‘కొంతా’లూ ఇచ్చించటం విశ్వంకి అక్కడనే తేలింది

ఒకవారం పాటుకాలం, ‘రాత్రు’లోనే వచ్చాడు. మందం అక్కడ వంటిపోతే తన పాటి వారంలో మాట్లాడుకుంటే, విశ్వం, కొద్దిమందం ‘నిజా’లోనే ప్రాధాన్యతగా ఉంటుంది నిర్ణయించి, గాంధీ అక్కడ ప్రాధాన్యత తీసుకుంటాడు.

“నీకు నాకు అక్క విషయంలో అప్రితాంశ
 నేనా ఉంటే ఉండొచ్చుగాక. నీ విశ్వాసాన్ని
 నీది నా విశ్వాసాన్ని వాది. అయితే నేం? నువు
 మరొకరును నువు తీరించిన కాలంలోనే నేను
 తప్పిఉంటాను—నువు మాత్రానికే కొన్నేళ్ళకించుకు
 తప్పివచ్చుకు నిన్ను చూడగలగటం నా అవ్యక్తంలో
 ఒక భాగం కొన్ని కొట్టుకుంది ఇంకావడ నీ
 ప్రభావం ఒక కలకు సరిగిందంటే—అది నీకే
 శాస్త్రమంది నీ కేక నా తోనానా” అనుకు
 న్నాడు విశ్వం

ఇంకోరోజు, మందరం మరికొంతమంది పెద్ద
 బాళ్ళతోకలిసి, ‘మిత్రులనానా’కి ఒకరికి
 పోతూ, విశ్వాన్ని పూచా తీసుకువెళ్ళాడు చరిత్ర
 కృతమైన ఇటుకంటిలలాలు మామన్న వస్తానా విశ్వా
 ని, తన లీలా, విల్లూచూ పడపడి జ్ఞాపకం వస్తూ
 బాధించి పోగాను

వారంలోకాలం గడిచిపై ఒకబాటి రాత్రి
 మందరం ఇంటికి వస్తూనే,

“ఇదికోనోయ్, నీ ఎటాంటో పెంటో”
 అన్న చిత్ర బాధోచాచా విన్న తీవ్రమనాడు
 బాయిని అయిపో, అన్నాడ

“ఎక్కడ—నీ అక్కనూ! ఏం ఎక్కడ” అం
 టూనే విశ్వం కొంత చూడకున్నాడు

విశ్వం చదివేలావునే—మందరం అందుకొని,

“మా అక్కనూనే కొరీ వచ్చిందిలే ఒకసారి
 అనుకు పెట్టేకాంటే, పెట్టి నా కన్నువరచయ్య”
 అన్నాడు

తన ఆశించినటువంటి ఉద్యోగానికి కనీసం
 చూడుతుందని నా తీరుంటుందిమనస్సు విశ్వం, ఈ
 ఉద్యోగానికి కేవలం గంటయ్యే మాత్రమే తీరబడి,
 అచూచావనుకుతో కలిసి రెండొందల కిట్టాడనీ
 తెలిసినంత ఆహ్లాదగతుంది ఈ కన్ను ముగ్ధంవు
 తోలాలని రెండువందల రెండురూపాయలకు
 డబ్బం! అయితే తమత్రం తన చేతంలో వదిలి
 అన్నాడం కనిపించలేకపోయి! అయితే, ముందు
 అన్నట్లు ఇందులో పాతుకుంటే పైకి చాడకపోయి
 ఎక్కడుంది?

మన్నాడు అక్కను బయటేలే ముందు తనకట్టా
 మంచి ఉద్యోగం దొరికినట్టూ క్షణంలోనే పెడ

ఉద్యోగం కొనసాగిస్తూ, తన లీలకు ఉత్తరం
 రాగాడు విశ్వం అయితే ఈ ఉత్తరం కొత్త
 తొందరపడి రాసిన విషయం అక్కనూనే చేరినాక
 గాని విశ్వానికి తప్పలేదు.

మందరం గడుమహా? విశ్వంమీద ఏదోకని
 ఉన్నట్టు అతన్ని సరాసరి తనకింది, తన అజ్ఞానాన్ని
 పీల్చాడంటే ఉద్యోగంలోనే తనకుకటం విశ్వానికి
 నోటూబల తీసుకునేది విశ్వం, మందరం చేయ
 వ్వంత పెద్ద ఉద్యోగం, తెలుగు చాత్రం బయ్యి
 యాపాడునూ, ఎన్నడూ కొంతమంది అయితే,
 మందరం, తన్ను కేవలం తనకిందనే తన
 పులపానిని బాట్రం విశ్వం ఎన్నడూ పూరించ
 లేదు ఏ మొదటి ప్రభుత్వంలో విశ్వం ఈ ఉద్యో
 గంలో ప్రవేశించాడో ఆనాటినుంచే విశ్వానికి నిజ
 మైన దుర్మహం ప్రాంధ్రమైతే

5

“నువు నాకు ఒక ఉద్యోగంనుంటూ ఇచ్చింది
 సంచుకు నేను నీకు కృతజ్ఞత చూపించుకుంటే
 వుంటుంది అయితే నీకు నామీద ఎన్నడూ లేని ఈ
 కని ఎంచుకు? కనం చాలాకాలంబాటి
 న్నీసాకులం నునినైన నాచాలో నిమిషం
 నున్నాం అయితే నీ వస్తూంత పెద్ద ఉద్యోగం
 కొనుగో నేను చాలేగు ముఖ ఇద్దరికీ అంతిష్టలేదం
 చాలా ఉండవచ్చుట నేను నుర్తించకపోలేదు నా
 ముఖానికి ఇంతకన్నా ఎక్కువ ఆదాయం తెచ్చుకో
 గల కొమాకులేదను నీవొకాడ, కాని ఆ ఉద్యోగం
 కొత్తా నీకింద ఉన్నట్టునూనీ, నన్ను నీ బానిస
 చేడకకటంలో నీ చాతుర్యం కేటాటి? నీ ఉన్న
 ఇంకో నువ్వెల్లా అవ్వాలంటేకావు? లేక, నీగల
 ఇటుకంటి అప్రితాంశమే కలగలేదా? అంటూ
 విశ్వం, మందరాన్ని నిలబడి అడగాలనుకున్నాడు
 కాని, ఎన్నడూ లేనిది తన నీమాను ఏరిగింపం ఆత
 రించింది తనవస్తూ సంతోషంతో తనకు ఈ పరి
 స్థితిని మరణింగానే ఎదుర్కొనవచ్చు “నీ నీచా
 ఉద్యోగంఉంది! మరకొకగా! నీకు న్నీచూ ఇలా
 ఉండివియ్య నాకు కలిసింది అంటూ ఇంకోక
 టైలే అనాదిగనానేనూ! కాని, అటువంటి పెద్ద
 సరఫరా అంటుందన్న ఉన్న అదాకా కొంతా
 పోషించుకున్న, బాధమీదా లేదు. పెదనరగా

మట్లాడి, పాట్ల పోషించుకునేవాటి సైతం ఈవి
లేదు అని యాభి చెబుకున్నాను విశ్వం

“చూడూ! ఇప్పుడు వాడేం చెబుతున్నాడో చూడండి. వాడు ఏం అన్నాడో చూడండి. ఇంకా ఏమీ చెప్పలేదు.”

“కావరం! కాగా కప్పిల్ల! ఈ శీతంలో
నేనేం చేయగలను! ఏదన్నా నో! బలం! బో! బా! బును
మంటున్నానే” అనేవాడు నిర్భయం.

“మంచివాడికి! నిన్నిక్కడినుంచి పళ్ళి
బొమ్మంటున్నా ననుకొంటున్నా చేటి! కొంప
తీరావు! కాక అల్లిప్రాయం ఎన్నుకొలేదు,” అంటూ
గుండ్లవం తన పూర్వబాటుకి కొద్దుమీదాడు

[illegible][illegible]

మంత్రిగారిని మన నిందితలమీద పనిలేదు
 ఎందుకంటే, రెవరూ పూర్తిగానే, తమ
 కీర్తిని ఉన్నంతవరకు పరమార్థానికి
 సామర్థ్యంతోనే సుందరం ఈ దేవుని విగ్రహ
 పట్టి, దేవుని ఉంచినా, కానీ, సుందరంచేస్తూ,
 తన పనిలోనూ, విగ్రహంలో ఆంతుకల కనిపిం
 తూంటుంది. ఇప్పుడు ఇంటిమీదనుంచి ఆ ఆంతుక
 తనకు సమంగా ఉంచిన ఉంది

మంజరం, తనహ, తన భార్యహ, తన పుత్ర
హోయే బిల్లి ఇంత ఇంద్రభీకర ముగ్ధుడగుటవంటి
చాలమమింటున్న వ్యూహశిక్షాదీ, నిశ్చయభార్యహ
జూరగళ్ళ చిట్టచాది—ఇంక బహుళ విశ్వా

సిమంతాదికంఠి జూదా, కందికాగంలో ఒక గది
ఒక కాశ్మీరీకమైన పంపా ఎల్లూ పరిపాశయ్యుని
మండపం ఆసీంచాడో విశ్వానాథ అంశుపటలేడు

ఉద్యోగం విడుదలలో విధ్వంసం, కుండరంతో
 అవదంబిత మోటులు ఎట్లా అవశ్యకతయినాడో ఇంటి
 విడుదలలోనూ తూప అట్లాగే సోత క్రురకతయినా
 డాడ.

సుందరం, తన పరిమితి బాగాలే విస్తారం. ఆ గదికి అద్ద ముప్పయియూపాయలకు మించకుండా విరయించారు.

తా, విశ్వం, అంటే ఈ ముందర్ని
 కల్పించబడుచోనేను ఒక సైన్యమును, ఈ కాల
 కల్గితిరిం దునిమాకాక ఏ దిగ్గజముగా చేసు
 కోనానిది కల్పించవచ్చును దీనిసారితో ఇట్టి
 మార్పిడిగాలేదీ జూచుదు. విశ్వం, ఇట్టికొక
 మర్రి ఒక కడ రాముడు ఆ కడలో ఇట్టికల తిమ్మ
 ను పది ఆముద్రలు వ్రాయు కొన్ని పదిహేనేను
 ఆ కాలే ఆతనికి నుండే దాని చేతికి కాగా విష్ణు
 జూచాడనిది

పంజాబుల చరిత్రకు యువభూమికి ఒక
 ప్రత్యేకమైన దిగ్విజయం. బాలమునందును ముగ్ధుని ఎంత
 ప్రయత్నము చేసియు దిగ్విజయమును కాలికి జూపరా
 నందునగలదు. దానినివలన అంతరంగమున కున్న
 మనస్సు విడుదల మగును. ప్రకాశించునది తిమ్మి
 తిమ్మచింది కృపా, ఆ మిక్కిలి ప్రకాశకళనలను దిగ్వి
 జయమున కృపా తోచినది. దానిని కలగ రాముడు
 జూర, ధూమకేతు, తిరుప్పావై, దాన శాస్త్ర, ఆ కళల
 విశిష్టతలను ముగ్ధుని కంటకుంజమున, తనకు వలె
 విడుదల కలగ కావలసియున్నందున దిగ్విజయ

[illegible]

నిశ్చయం, ఇంతవరకు వచ్చాడో, ఆ గుఱం కాస్తా
మామయముపట్టు తోచుచున్నది

పాపం నుండడం ఒక విధంగా మంచివాడే
తన చేయగలిగినంతో చేస్తూ ఉండగలగటం నుండడం
వంటివి కష్టమే గొప్పసంగతి కాక మరేమిటి? ఆ చేయ
వలసిన పక్షంలో తాపముం లే ఉండవచ్చు లోపాలు
అనిన మరేమీ ఎన్ని లేవు? అయితే నుండడం
స్వేచ్ఛాన్ని ప్రదర్శించటంతో, తన మనసు కష్ట
పడుచున్న నుండడం గ్రహించలేదనుకొనవచ్చు
నుండడం చేస్తున్నది సహాయంగా పరిగణించటంతో
ఇదిగో! నువ్వేమని ఇట్లా చేస్తున్నందువల్ల, నా
మనసు కష్టపడుతోంది నా అభిమానం చెయ్య
తోంది అని అవగతించి కష్ట తపన లేకుండా
పోయింది ఎంత అలాగించివాడో, ఈ విషయంలో
నుండడంలో మంచిరకము తనకు కనిపిస్తున్నదిగాని,
అతనిలో తాపం కనబడటం లేదు నుండిరానిది తన
ఉంటున్న అంతర్భూతానికి అతనిని కనుపించేది,
విశ్వాసి తన అంతర్భూతానికి చేరనిదేగాక కనిపిం
చటం సహజం మానసికంగా తన్ను దీనినించాలని
నుండడం అభిప్రాయం ఎన్నటికీ కాకపోవచ్చు
కాని, యధార్థం ఆలోచిస్తే, తన సమస్యను మాన
సిక పరిష్కారం!

తన మధ్యతరగతిలో కింది వర్గానికి చెందిన
వాడనీ, ఈ వర్గానికి చెందినవారు, మాంసిక వర్ణక
స్థాయి నిలవడానికి చేసే ప్రయత్నంగా, పైకి ఎక
కాకూడా లేరనీ, కిందికి దిగకూడరా తననీ, ఇవిక
వర్ణకస్థాయి తనవంటివారినీ గర్హించి జీవితంగా
ఉంటుందనీ ఓళ్ళమీద నిశ్చయం నుండినవారేమిట
అయితే, తనకే సంభవించిన ఈ పరిస్థితిలో తనపై
ప్రత్యేకత చూపించుకొనిరాదు గదా?

ఈ సంభవంలో తనవంటివారు పడుచున్న
మామూలు కష్టాలే తనకు పడుతున్నాడ ఈ కష్టాల
లేదా లేకుండా, సమాజంలో ప్రతికష్టమీ కూడా,
సరిహద్దు బాధ్యతలెంత కష్టమీ అనీ, పరస్పర గౌరవ
మర్యాదలూ హక్కులూ కలవాడనీ, సమాజం
యాభిమాన కూడా నుండినవారే చావుచున్నారో
తప్పు, ఈ అంతర్భూత కాలిగోతపు సర్వం గ్రహించ
రాదు నిశ్చయం నుండడం ఉన్నటువంటి అంతర్భూతం
నిశ్చయచటానికీ ఈ సమాజం చాలేదంత అవకాశం

ఇచ్చింది ఇక నుండడంలో ఉన్న లోపమల్లా ఎక్కు
వంటే ఈ అంతర్భూత లేదాన్ని, అంత చదువుకున్న
వాడైతూ, ప్రపంచాన్ని చూసినవాడైనా, నుండి
చక పోవటం అతను ప్రపంచాన్ని భౌతికంగా
మార్చే మార్పెలిగానుగాని, తనలాగా సైకిల్
దృష్టిలో చూడలేదు నుండడం ఏనాడైతే తన మనస్
అనుభవతూ - క్రమంగా నిమిషించి, ఈ అంత
భూమి లక్షిస్తూ ఉన్నతే, దీనివల్ల కనిపించ ఈ
యధార్థం నుండడం ఇదివరకు నుండి ఉన్న
టయితే, తన్ను - అంటే నిశ్చయించుకొని తన
కిందే 'రానిన'గా చేసుకొని ఉంచుకు ఈ అంతర్భూత
లేదవల్లనే, నుండడం, స్వేచ్ఛాన్ని ప్రదర్శించుకొని
పడుచుంటే, స్వేచ్ఛానికి ఉండవలసింది - చూపవలసింది -
గతంత ఉంచుచులేదు - చూపవలెను

ఈ ఆలోచనలతోనే నిశ్చయం ఎవ్వరూ నిద్ర
పోయినాడో గాని, మరీ మెలకువ వచ్చేసరికే,
ఉదయం ఎదిగింది చాచింది

6

నీం ఉత్తరం రాకేది పిచ్చివాడి వాడైనా
లోకాలై జ్వరం వస్తున్నదనీ, వాళ్ళుగారికి మక్కు
వట్టుకుపోయిలేదేమంటే ఉన్నారనీ, భూమినివలన
అతికష్టమయిపోతున్నదనీ, చాచింది మరీతే, తన
మనసునకూ, మండి చూపుతున్నదనీ, తన వల్లనే
సహాయం లేకుంటే ఏమయ్యేదాకా అనీ, అప్పుడే
ఎవ్వరూ తనకురించే నిద్రారగా ఉంటున్నదనీ

ఇంతకన్న ఆరావకమైన ఉత్తరం వస్తుందని
నిశ్చయం ఎప్పుడూ ఆశించలేదుగాని, కనిపించ, అంతా
తనకుగా ఉన్నారనినస్తే చాలవలసివచ్చాడు ఈ
పరిస్థితిలో తన చేయగలిగినంతా స్పష్టంగా కని
పించటంలేదు ఒకచారీ పోయినట్లే కింతో డబ్బు
రెండు కాపాలి కంటే నుండరాని అనినీ
ఇవకపోతూ కాని మొదటినుంచీ జీవితంలోగల
ఇంటికీ పంచాలూ, తన ప్రయాణానికి అప్పు
యెవ్వరూ ఇదివరకు చేసుకొన్నవ అప్పు వంద
యేచాయా తీర్చవలసి!

మరిగిని కొంతవరకూ తెలియవలూ
ఉంటేగాని ఇంతటం కష్టం, తెలియ తగ్గ

మఱా ఉంటే మంచి ఆ ప్రమాణాని అయ్యే భయ్యో మరొకరి కంటి, తరలొనగం, ఇంటి పంత్తే మార్చి పిల్ల తంటాయి పవతాన అంతే గాని, తుదియం కందరంతో చిట్టించి లాభం లేదు

మొదటికొరకు రాగానే, తరం మఱా ముట్టింది విక్రం, ముప్పయినూతాయలు ఇంటికి అత్త ఇచ్చి, మరో కలకై, చూటయి ఎలాకా తివ చెయ్యటాల్సి ఇంకో ముప్పయింతుకొని, మిగతా నూటపదిమూతాయలు ఇంటికి మునుర్చువచ్చేస్తా, రోజీ, కమ్మకి ఉత్తరాలు రాకాను అవతే, తమ రానివ కళమఱా పుట్టి మంటరాక

అట్లయితే పది అంత పెదమతో మఱమమ్మది రాకు బంపచాకే బోలెడంది

అయితే ఇందులో పేద ఎక్కడి వస్తున్న దంటి, కందరం చేసి ప్రతిపరిచానూ, అట్లే ప్రతి మూలలోనూ ఏకా అధికారం చెలాయిస్తున్నట్లుగా తోచుకొంది విక్రంకి ఇది రాకు రాకు ధరించడం మఱా కమ్మపుత్రాంది అదీకాక, కందరం కాస్త చేయకనే చెనుకుంటా ఉంటుంది విక్రంకి చాలా అవకాశంలేవీంది అంచాన ప్రయోజనం, ఇక్కడం తయారుగా ఒక చక్రం తిరిగిస్తూ తిరుగుతుంది దీనికి కందరం ఎట్లా అలవాటు పడ్డాడో పరిమాణ్యుకికే తెలియాలి ఈ విషయం కందరంగోనే, తన ప్రియమైన ప్రకృతినియోగి ప్రస్తావించివా, అది దీని కోమలా రామయ్య మొదటికే గూడం కలగ వచ్చు ఎవరి భవ్యం వారిది

ఒకానొక కందరిక, తనతో నూతు విక్రం- మత్త మొన్నటి ప్రేమించి రాణిమూపేది విషయాల చాలా రాకాల్సి ప్రభుత్వకార్యాలలో అటువంటి పుస్తక బాగైతగా ఉండాలి వీరు తెలివితే వస్తా చూచి అంతేగాని, వీరు తోచిందే గాని అటు మరీ రావీమియ్యే రాకు వారివచ్చు ఎంతో వస్తం వచ్చిందో నూతు భవ భవ తనకంటే, కొంత కొలానికి తయారడంలో, మనకు మోకరేల నూతాయలు రాన్తకు ఉంది అంటే ఆ చెప్పంతా భయ్యో చెయ్యండి రాకు కొంత ఆచా నూతానికి మనం ఇక్కడ ఉంటున్నది! అంటూ బిల్లిపోయివాడు

ఈ మూలతో విక్రంకి యిద్దరం బోధవడ తన యిద్దరం ప్రయోగించి, ఆ సైయం తనకు తోచిన దీని రాణిమూపే, కందరం ఈ వ్యవహారంలో చేరుకుంటా మనమమ్మ అయితేల నూతాయలూ కంట్రాక్టుకి దిక్కాని అయితే, ఇప్పుడు కందరం వ్యవహారం బయటపడమఱా, ఆ అయితేల నూతాయలూ ప్రభుత్వంకి ఆచాగా ఉన్నట్లు నూతించి తిరుగుమ్మడు

తెల్లవారి లేస్తే ఇటువంటిది అట్లా జరుగుతున్నాయి ఇటువంటిది నూతూ బయటకు రావటం ఎత్తుకు! తనవంటివాడికి కంట్ల కొరకూ ఈ దిక్కుమారం ఉత్కృష్టం కలిగిందేమిటి? అంచాలు రాగా పట్టనికే వారికి, పై వాడు ఏమమ్మ పడి ఉంటూ ఉండేవారికి ఈ ఉత్కృష్టాలు

పెల్లవాడికి జ్వరం తగ్గివా, తోకా కొడిగా వస్తూనే ఉంది వాడు మిగతాం కెంక పెట్టుకున్నట్లు కనిపిస్తూంది రాత్రిలు పలవరిస్తూడు మీ వామ్మ గారికి ఇప్పుడు కొంచెం వయంగానే ఉంది మీరు ఎవరిన బియ్యంతో ఈ గెల గతుకుంది మీరు తిరిగి బిక్కుటానికి చేసిన అప్పు మీ తమ్ముడు తీర్వాడు, ఎట్లా తీర్వాడో ఎవరికే వచ్చును

ఈ ఉత్తరంలో తమ కెంక పెట్టుకొంటా ఉంది వంతో ఉండటానికి ఉంది అవకాశం వాండటానికి ఉంది తనకన్న తన తమ్ముడే అనేక కెంక వయం!

ఈవారి తమ్ముడి ఉత్తరంమఱా రీతి ఉత్తరం తోకాటు వచ్చింది.

శుభ్ర ఇక్కడి పరిస్థితులుబోంది కెంక పెట్టుకోకు అంతా నూతు— అక్కడం ముట్టుకు నీరంగా ఉండేట్లు నూతుకో ఏ పరిస్థితులలోనూ మఱా, అది నోడిలికెయ్యకు మత్తకొరికే, వాడి గెయూ, పిల్లవాడి తెచ్చి దిగ పెట్టుటానికి తన దిక్కుగా తనమోకు అన్నట్లు ఈగెల పరితలో నిగ్గ చదివాడు

తమ్ముడికి ఇప్పుడున్నట్లువంటి ప్రపంచ భావం, తమ్ముడి తనలో తనకుందిమమ్మకు తనకు తేలిపోయింతుకు విక్రం చింతించలేదు తోగా తోకా ప్రపంచమే మరీమోందే, పరిమాణాల ఎక్కువవుతున్నాయి ఏకాటి పరిమాణాల

తెచ్చునా ఆచారే బుద్ధిమాదా వికసితమహాకటం లోనే ఉండి మరిన్ని అభ్యుదయం అంతాను

తనకథ వ్రేసి పురిక తనకు ఎందుకు రాతేదా అని అలాచిహ్నం ఉండగానే మందరం వచ్చి నిజం కలుపెట్టాడు

అనిశీర లక పురిక వచ్చింవోయ్, ఇంద ని అనుకుంటేమందా, పురికకదా అని చూడటం తలపించింది అయితే అది మంచికే అయింది చూడూ! నువు కళ్ళకు రాయటం కాగానే ఉండి రాయగలిగే వాడు రాస్తూ ఉండాలిమాదానా నువుమాదా ప్రభుత్వోద్యోగిని గడక వెళ్తున్నా నవ్వులో నిబంధనలప్రకారం మనం అసలు ఏదీ ఇట్లా రాసి అయ్యేయించరాదు లక కథ రాస్తే, రాస్తూ పురికకు పంపేయించు పర్యవశ తీసుకో కలసివుంటుంది లేమంటే ఎంతగా నేచీ కష్టమిది అది నాచేతలో ఉన్నపనే అవ్వు మాకా నువ్వోక దూ ఖాస్తు పెట్టు పర్యవశ ఇచ్చిపట్టు చేసు చేసి న్నామనే "

ఇది విశ్వం ఇది తనకు ఎరిగి ఉన్నదే అయితే, ఈ లోకం, రాజకీయాలకు సంబంధించినవాటికే కాకుండా, మామూలుగా లోక కథరాసిదా, ఉంటుంది నిరూపించి విశ్వం సాహిత్యంలోకథాయితాకు మనకు ద్వారాంతం అంటే వచ్చిందమంటున్నాం గానీ, ప్రభుత్వం వారలేమనీ, వ్యాపారశ్రేణి క్షణవశకే తిట్లుగా ప్రభుత్వోద్యోగాల నిజం తెలు పరిచామంటే చెందిరా లేమనీ విశ్వం సుధించాడు

ఇప్పుడు తమ కళ్ళకు రాయటానికే నుండు 'పరిశ్రమ' శ్రమ్యోచారి ఇచ్చేనా నువ్వు, తన స్నేహితుడు—మందరం—ఇవ్వాలి! మందరం అను మతిస్తేనే తమ కథ అంటూ యింటిపెట్టునూట! ఈస్థితిలో తమ పాప-విశ్వాసం తిలకించకలవాళ్ళా ఇవ్వాలి లేదా ఉద్యోగానికేదా పోట పోటీ యాగిరి అంతేగానీ, ఈపరిశ్రమ క్షణవశకం విశ్వం! సచ్చరేడు

7

విశ్వం! ఈ లోకం సర్వం లేదన్న విషయం మొదట్నుండి తెలుస్తూనే ఉంది దీని! కావరమితి మాదా, మరో స్థానంలో చూచి కావరమితి,

విశ్వం ఉద్యోగంలో ప్రవేశించినవాణ్ణి తెలుసుకు న్నాడు మందరం ఆ విషయం ఎందుకు దాదాకా, ఇప్పుడు మందరం, దీని కావరమితి మాదా నూతు తెలుసు పెంచటానికి చేస్తున్న ప్రయత్నం అందరి పరమమృతి విశ్వం! ఇప్పటికే రెండు తెలుసు పైగా ఈ బంధ లోకం చేయటమే కాక, మందరం! అయితే అది చూపాయలు కష్టం తీసుకువలంటే మందరం! రాగా చూపై వాడుమాదామా ఇప్పుడు మందరం—తనలో పూర్వపుట్టినాంతో గానీ, అశోక జీవో గానీ, ఆ ఆహ్వానంతో గానీ మూలపటం లేదు పైగా లకలేక ఏదన్నా అతనిని మొద్ది, మందరం మూలపాదా, అది తన మనసుని, విశ్వ తింకా కష్టమేమన్నది మందరం అంతకన్నా ఎక్కువసంపూర్ణరయ కంగా ఎందుకు మూలపాదా! విశ్వం తిరిచిరాస్తే మూల అతిని అంతకులే కని పించరాగాయ

ఈ ఉద్యోగంలో తమ, ఇంతితుకు పాదించి లేమిటికే పింపారాచా అనుకున్నా ఇంతి తిరులో గేలే విషయం కాకపోవచ్చు కానీ, దాని మానవ అన్నా కలిసింపకపోవటంతో అర్థం లేదు పైగా, తమ చేత ప్రతి పని! అర్థమైతలు అధికమవుతు న్నాయి ఇం దిరింపటం చాలా కష్టం ఇదిలా ఉండగా, ఈ ఉద్యోగం అందరి, విశ్వం, తన వాళ్ళకు చూపై వాణ్ణి గానీ, దిగ్గర పతే మానవ తిరు కని పటం లేక

ఈ మార్గం తీసి కొక లోకా తల కొరమై, బద్ధం లోకాలో రిగిరి లంఖాంతో ఉంటే - కలవు నీడే పరింపటం—ఈ మార్గానికి కల బెలుయే! రెండు 'పచ్చి'కామాత్రం తిను! అంటూ మందరం తిన్న అక్కుకు రమ్మని ప్రత్యేకంగా కలుపుచేయటం అనిగిరిచాదామ! అంటే, తినుక కనీసం కలవు, కావరమితికు దొరకటం—మందరం అనుయాయీలో కష్టమని మాదామూలం

ఇటుంటి లోకం చేయటానికి సిద్ధమేవాడు మందరం తన అత్యధికావసరం ఉండుంటే ఇట్లా అత్యధికావసరం ఉండుంటే కనీసం తనవంటివాని లేకకాని పని, తన అత్యధికావసరం అప్పుడప్పుడు గాయపరిచేటంతవరకు మందరం పాగాడు విశ్వం, కానీ, ఇప్పుడు పూర్తిగా దాన్ని పంపుటంటే

గాని, ఇందులో మూలం పొందినవం పొందగలవని విశ్వసించాడు. తనకు చేతికొనినది చేయటానికి— అందులో, ఆత్మార్థిమానం చెప్పుకొంటానని, తెలిసినట్లు లంక ప్రాంతం నుండి తిరు

అనాటిరాత్రి, నిద్రం, ఇదే ఆలోచనతో ఒక కళ రాతలను మరీ పంపించాడు కాని, అది కళగా రాతలం మానేసి, ఒక ఉత్తరంగా పరిణమించి ఇది అమలొనండా అనిగిడుతుంటే ఇది ఆ ఉత్తరం నుంచరాని ఉద్దేశించింది

8

మైదొడ్డు నుంచరని! ఈ ఉత్తరాన్ని వాటి అధికారికాన్ని నుంచరాని! కావించా, వా స్మృతికులైన నుంచరాని! రాత్రివ్యాసమహాంబావనే వా నిర్వాసం ఈ ఉత్తరాన్ని నీకు ఎందుకు రాత్రి వ్యాసో సమీపమున నివాసి? నేను ఈరాత్రి, ఒక కళ రాతలను కూర్చున్నాను తీరా మాత్రే ఇది ఇలా ప్రారంభమైంది అయితే ఇదీ ఒక కళలాగే తోచవచ్చు కళ రానివి ఇంతటితో అనేయవలెదా మాత్రే చేస్తున్నాను

వాకు స్మృతికులంటే పరమ గౌరవం వా స్మృతికులలో నిశ్చయ అందరికన్నా ఎక్కువగా భావించుకొంటూ ఉంటాడు నుత్త వాకు చేసిన నేరమే, దూసిన పాపములాగే అంతకన్నా ఉత్తమమైన పద్ధతిలో వా కృతజ్ఞత తెలియచేసుకొనినదం వాకు చాటిరాదు

నేను సహజంగా కళకునే ఈరాత్రి కళ రాతలంటే, ఇది ఈ ఉత్తరంగా పరిణమించుట! కారణం కళ రాత్రీ అది ప్రకటించుకొంటానని, వా చాటివచ్చినది నీ అనుమతి, అధికారపూర్వకంగా బాంబాని ఉంటామనా నుత్త పాపం— నానుంచితే అదేదింది ఆత్మార్థి కాని, వాడిని సరిపెను వాస్యించి కనిపించా నేను ఇంకొకరి చేతిలో బంధించితేయలేదు అందువల్ల, ఈ ఉద్దేశ గలంతో ఉండిన ఆఖరు సంగతులకు వాలో ఉన్న కళకును విడదానూ ఉండాలి

మనం సరిహద్దులైన హోదాలో ఉంటే స్మృతికులం, ఈ స్మృతాని! భంగం రావడం నేను భరించలేదు నేను చాలా పెచ్చు

టికగా ఉంటున్నానని అనుకొంటున్నావా? నిజమే అందుకే వాడంటివారే! ఇటువంటి ఉద్దేశాలులో పాపంలేదు ను గ్రహించాను. నీతో వాకుండిన స్నేహాన్ని తురప్పించుకొని, వాతో ఉద్దేశగలం మానేసేటటుంటూ నీకు తురం రాకాను, వా తోహతు అతిరంగా పాపం నుత్త సమ్య అద రించి, నీ అభిమానంతో సమ్య ఉద్దేశి నిర్మించి చేరావు నిన్ను నేను తప్పకుండా వాకు సమకాన స్మృతికులనేవాడు నీ అంతిమంలో ఉంటే, నుత్త చేసినవానికన్నా ఎక్కువ ఎవరూ చేయలేదునా అయితే ఒక యధార్థం చెల్లకాను నుత్త సేవలం నీకంటే సమ్య చేసుకుంటానని మూలం నే నేనుచూ కలలోనూ చూసిందనలేదు సమ్య స్మృతికుడిగా అదరించిన వాడిని, స్నేహాన్ని గౌరవిస్తానని విశ్వసించాను అయితే, నుత్త చేసిన తోహతులో, మన స్నేహాని! అగౌరవం కలిగించి నుత్త ను గ్రహించకపోవచ్చు, అంతర్భుత సేవలం, అది, కిందనుంచి నేను గడువించాను నైమగ్నవాడిని, నీ కాళ్ళ కడపడదని

వాకు ఆత్మార్థిమానం చాలా ఎక్కువ నీ అధికారికాన్ని నేను గౌరవంగా చూసి, వాని! అనేగిపోయినప్పుడు వా ఆత్మార్థిమానాన్ని చాలా మట్టుకు గాఢపరుచుకున్నాను

మానూ మానూ నేను ఆత్మార్థిని! తల వ్రాసలేదు వ్యాధింగా నేను రాయకలసిన లేదో రాస్తే, వానిమాటంగా అయినట్లుబాపాతలు ప్రవృత్త్యానికి అదా కనిపించింది. ఆ అదా నుత్త చేసినట్లే రీతాల్లో నిర్మించుకొన్నావంటే, నుత్త అధికారి! కనక నేను కావడమే అయితే అదా బదులకున్నప్పుడే, 'అదా చేయటానికే' మనం ఉన్నాం! అని మధ్యవ్యతు వాతో అబలంబా, వాకు కించితు నైర్దగ్ధం కనిపించింది బహుళ ఆ సామ్య నేనోకావాలి అనుకుంటుంటానని నుత్త ఉద్దేశించి ఉండవచ్చు. ఈ పద్ధతి వాకు సర్వదు. నేను ఉద్దేశగిరిత్యా ఇక్కడ అతి అల్పమే వాడు ఎవడు పాటిస్తాడు?

వాకు ఒకరోజు కలెక్టు కావాలంటే నుత్త అధ్యక్షతరం చెప్పావు. బహుళ అధ్యక్షతరం చెప్ప వలసింది అవసరం ఉందని మీరు తోచిందికా. కాని,

ఈ చర్య, మరొకటి దుర్వినియోగపరుచుకుంటున్నట్లుగా వాళ్ళ ముందుంది.

ఇది కాక, ప్రతి చివ్విరిమయంలోనూ శేను నీకు తలపించి ఉండవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడింది నిన్ను శేను, పైపీకుడిగా ఎందుకోవడం మూలాన, వా ఆశ్చర్యభూతం కాగా చెప్పి తిన్నతగాని, నీ స్థానంలో నాకు తెలియనివాడు ఇంకోకడున్నా, శేను భాగవతవలసినవాడే వాడవునను అంత ఈ చాచుని శేను తట్టుకోలేదు

అదొక్కమంటే, తీరికొచ్చిని ముఠగా ధోంచేయటమా? అని నువ్వు ప్రశ్నిస్తావు కాని, తీరికొచ్చిని ముఠగా ధోంచేయటంమాట ఎలా ఉన్నా, ఉద్యోగముంటే ఇవ్వువచ్చుంటి హీనుగా బంధించివర్తనవరంగా, అధికారమబాంధరిగా, మానవత్వనిహితంగా న్నానయ నానందంగా ఉంటుంది చని మాత్రం శేను అనుకోలేదు

ఇంతెందుకో? వా ఒంటపై వేరు అది చాలా పైనుంది శేను, నీ దుష్టిగా చాలా దీరుత ఉన్నా వన్నుమారు నిలం మానవీకంగా, సంపూర్ణంగా శేనుతో పైపీకులో ఉన్నా యధార్థం నువు నిర్దిష్ట పరచరంలేదు మానావ చాచివ్వు నీకు వామా మాడా ప్రయోజనముంటూ వీటి ఉంచెదు

వాడే, శేను ఇక్కడికి నీ గృహం అని వచ్చి, వా వాళ్ళు చాలా దూరే పుట్టిపోయివాడు వా తిన్నకు నన్ను ఉద్యోగం పొందుకోకవిన్నాడు పొదం! గాడికం తెలుసు వావంటి వాటి మానసిక బాధ! ఈ పరిస్థితిలో శేను నాకుంటున్నా ఇక్కడికి రప్పించమని లేమి చేసినా లేదు నావంటివాళ్ళు ఇక్కడ అనేక కంపనముంది ఎలా ముక్కొట్టివాళ్ళు రంటే అది తేలేదు అందమని వావంటివాళ్ళే అవుతారు! అందరికీ ఆశ్చర్యమవాలి లేదని మాడా శేనులేదు వాళ్ళ పరిస్థితిలు భిన్నమై ఉంటున్నవని వాటికి తప్పకగిరిగివారు బలమతున్నారని రిటుకోలేని వావంటివాళ్ళు, ఈ వర్తనలో ఇటుక్కడైతే మాతాకోలా పడిపోయినారు కాని, శేనుగి హీనుగా మాతాకోలా పడిపోనే దైత్యం నాకుంది వన్ను ఒక్క కల్యాణించకపోయినా సరస్వతి కాస్త బోధకంటిలో చూస్తోంది ఇదివరకెలా

తదితం గడిపానో అలాగే గడవకపోదు బహుశా, పరిస్థితులు అనుభవంగా ఉంటే, ఇంకా గొరవంగానే బరిగెదవని వా దైత్యం

ఇక్కడితో వా రాగి తొలపరిమి మాడా లూరికొట్టవచ్చుంది లేత తీరంపుచ్చుకుని, నా మానావ శేను పోతున్నాడు వన్నేదో ఉద్ధరించాలి మాత్రం ఈ ఉద్యోగం అవకాశంగా పొడిగించి, ప్రభుత్వానికి కలగవచ్చు ఆదాయం కలగకుండా చేయని అవసరమే ఉంటే, మరో పైపీకుడితో వేసుకో మన ప్సేహంమాత్రం ఈ విధంగా కాపాడుకుంటే ఇదే చార్లు

అనలు, ఈ వాటును ముక్కలా నీమలుం ముందు చెప్పే అధికారం నాకుంది అయితే, వా అధికారం మన ప్సేహంమంది వచ్చినది ఇంత మట్టుకు తుదిగా చెప్పివచ్చు ఈ ప్సేహానికి ఇంత అధికార మేముంటుంది? అది కాక, నాకు వన్ను నా మానాభిమానాలతో, నీమలుం ముందు, నామనములో ఉన్న ముక్కలా చెప్పలేకపోయినాను అందువల్లే ఈ అధికారం ఎలా పరిగినించుంది

శేనుగి పాడుగాటికాదైత్యం రానివలదునని వన్ను వేదింపు ఉన్నదిమయం కాస్తా రానేస్తే, శేను, ఎవరూ నానివ్వ వట్టి బావాదులువుకోనన్నట్లువుతుంది నీ ఎవ్వటి పామధూరితో ఈ దీన్ని చదువుకోని, వన్ను అర్థంచేసుకోకుంటే ప్రయత్నించు ఎవ్వరినీ శేను కోరవోతున్నా చివ్వి గొర్రెగి నీ నిశ్చయ

మరలా—ఈ ఉద్ధరణోపాయం, వా రాజీనామా ఉద్ధరణాదా జరిపేదామని ఉద్యోగ తొలపరిమిని అనుమతించుంది గనక, చాని అవసరం లేదు అయినా అవసరం ఉంటుందేమో అని, పంపిస్తాన్నాడు స్వీకరించుము

అంతకుండా శేనుగివచ్చి, ఈ ఉద్ధరణికి మూలాన వీలుమిది నువ్వు అనుకోవచ్చు, నీ పదమూడవ కోసం శేను ఎదురు మావనలే అయితే, ఎటువంటి సమాధానానివ్వాలి? అని మాత్రం నువ్వు కాస్త ఆలోచించినవలెనామాత్రం ఈ వర్తనలో ఒక పెద్ద విషయం రాజులని నిష్టంగా ఉండవలసిందే నిశ్చయం

హేమంతము

శ్రీ సామవేదం జానకిరామశర్మ

చేలగట్టుల బచ్చపూల సింగారాల
నోలింప జనవయ్యలు తమంబు,
కాలిబందము వచ్చెకానిక; దట్టమై
కొనలుసాగను గట్టు మివచరిగి,
పురుగువట్టివ దొండ చెరటిలోనఁ జిగిర్చి
పూలకించెఁగ గ్రానీ పాలుపుఁ చాల్చె.

చచ్చినకాకర చచ్చినట్లయిండి
తొది మొదట్లగ నాకుఁ దొడిగిరానను
'కడచిపోయినదే మేలు కాలమన్న'
నానుడిఁగూర్చి మృత, యధునారతముగఁ
జేలఁ జెరచుల హేమంతనీరులు చాలఁ
సూర్యకానఁ జెల్లువల్లెలు కొనరి కొనరి

1

ఁరికినేకరాడ శిరమెత్తి యాటై
మునికార్లఁ గన్నియ చనివయట్లు,
ఁలంకికను బొల పరిణయమున నీగు
బరువుచే శిరమను వంచినట్లు,
వదిమందిలోఁ బ్రాథ భర్తను శీర్షము
చాచిచాచక తొంగి చూచినట్లు,
బంగారు మైతిగ భాసింప పొధాంత
రమున జవ్వని కురు లార్చినట్లు,
రెల్లెవల ప్రీతిగమే మది నల్లు కొనఁగ
విజుగఁబండిన కేవారినిశితాలి
దండములతొది కంఠలు నిండి చాల్చె
రమ్యహేమంతమే ముతరాజ మనఁగ!

2

ముద్దుగ దిద్దిన పెద్ద ముత్తైదువు
నుదుటి కుంకుమపొట్టు కుదురనంగ,

నవయావనమ్ము నందడిసేయు యువతల
లామమ్ము వింబాధరమ్మునంగ,
పచ్చరావేదిక భాసిల్లు నరుగారు
గమ్ముభాస్వత్ప్రభావమ్మునంగ,
పొడుపుకొండ ఇనుండు భూమిపై దీయించు
కొనిన ఛాయాద్వితమనఁగ మెజసి
కర్ణికారఫలమ్ము లోకమునఁ గల్గు
రాగమును బూనె హేమంత రాత్రులందు
కామకీ కాముకుల శ్రీత్రకమలములను
మాననమ్ములఁ గల రాగమహిమ నింది!

3

చిలువలిశే వంచె చీకటి పడకుండ
మదునలి దుప్పటి మునుగు తెల్లె,
అసురనందియ నాడియాడి వచ్చినవిడ్డ
యడుగులు కడుగగా వడఁచిపోయె,
పొన్నమ్ముతో దీపమునకు ముందుగ నున్న
బాలుడు గురువునై చాలఁగినిసె
రాత్రి వంటకము నీరాడి యారంభించు
వడకకుఁ బలి తలపునను మెదలె
నందెప్రొద్దుల నిశలను జనులనెల్ల
స్వీయకక్షి ప్రభావ విశీర్ణమాన
మానసులఁజేసియును సౌఖ్యమూను న్నిద
నంతరించెను హేమంతవక్రకర్త!

4

పెనువాన జల్లువచ్చినయట్లు లోకసారి
భూవభ్రాంతరమును మూసివేయు,
వన్నని చినుకులు జాతి నష్టకామారు
మేనెల్లఁ జిలువఁగి బూనఁజేయు

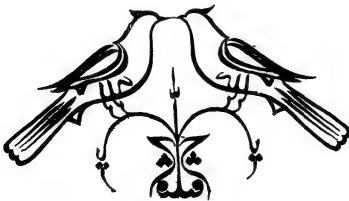
చిరుకులు చిదురలై చెడరి న్నగ్నకపరి
 మోమెల్లఁ దడితోడ ముంచియెత్తు
 ముచ్చెపు లిందువుల్ మొనసిన్ నగ్నకలేవ
 దేహమ్ముపైనఁ గడించుకొనును,
 నర్వదిధముల వర్షమృ సాగవనుచు
 జనము శ్రమియుంప గారడీ నలిది, మింట
 హిమముగుడికట్టి, చిమికులై, మెచ్చచిదుర
 లగుచు, విందువులై పరిహాసమాడ!

5

కడుపులోనికిఁ గాల్గ ముడుచుకు ముద్దమై
 వీధి పంప శయించు విచ్చగాడు
 చినిగిన గొంగరి చిన్న పిల్లకుఁ గట్టి
 పేరుచుఁజాలిఁ దూఁగు పేడకల్లి
 ఆకటి దయ్యమ్ముపోకగా నడవద
 మైయుండి, గజగజలాడు శిశువు
 చలికప్ప నుతునకు పంకరింకఁగ లేక
 యవియు గుండియఁ జూచువట్టి తండ్రి

యగుచు పేమంత మెంతో దయాదరిత్ర
 మయ్యె, నెల్లెడ వీడల యార్తరవమె
 తోచు నన్న విధమ్ముగా నాఁ చియాచి
 నన్న రొడతోడి శీతువు పంచరించె!

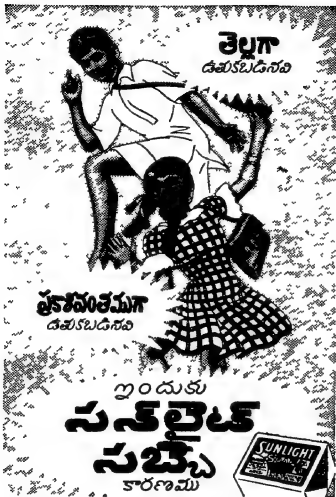
అభ్యంతనంబాడి యాజీవరల చిక్కు-
 పవరింకఁగఁబోని చానయట్లు
 పగకుఁజఁ తెంపాడఁ బడుడు తెట్టింపిన
 యాంధ్ర పైబతుని మహాసేయనఁగ
 అనుభవ జ్ఞానమ్ములను బండి బరు పెక్కి-
 చలియించు వృద్ధుని దలయుచోలె,
 విద్యా నగర రాజవీధి రాసులు పోసి
 వెలకిచ్చు మాణిక్యముల విభాన
 తెలుఁగు నేలను బండింకఁ గలిగె కంది
 మొక్కలను, ధూమపత్రమ్ములున్నుగులు
 తోన్నకంకెల, మిరప పండ్లన్న వేడ్క-
 ననుభవజ్ఞుడు పేమంత హలికుండు!

తెల్లగా
దేవుకబడినది

ప్రకాశవంతముగా
దేవుకబడినది

ఇందుకు
సన్ లైట్
సబ్బు
కారణము

SUNLIGHT
SUNLIGHT
SUNLIGHT

బాదకుండగనే బట్టలను తెల్లగాను ప్రకాశవంతముగాను ఉతుకును.

కుష్టు ★ బొల్లి

వదైరా మేహమచ్చలు, పెగ.
వహాయి వ్యాధులకు గ్యారంటీ చికిత్స
క్యాటలాగు ఉచితము.

జి. వి. రెడ్డి ఆండ్ కో

(కలెక్టర్స్)

“భాగ్యరాశ్రమము”

కోపాలపురం, తూ. గో. జిల్లా.

పాల్వసంగంధివేష్టం

ఇది రక్తవృద్ధిని చేయు నిలక గల వస్తువులచే
తయారు చేయబడినది. మేహములు, నిక్కళ్
నిప్పుత్తుక, సుక్లవృద్ధులు, అతిమాత్రము మొదలగు
వాటిని ఖండించి, మంచి బలమును కల్గింపఱుత్తు
చును. కలిగించుటలో అద్భుతమయినది. అశ్శ
దర్శిత క్షుణ్ణ గలవు. 2 పిప్పీలు చాలును.

20 తులముల డబ్బీరు 2/-

పోస్టేజ్ ప్రత్యేకము

పి. సి. ఏ. ఆండ్ కంపెని

అయ్యలవైపు సమాఖం

తెలికేటి, (తెలూరు జిల్లా)

చంటివిల్లలు- రిజర్ ఆండ్ స్పీసు

వ్యాధులను “ఉదరాంతి” అతిశ్రమముగా నివారణ
చేయును. మెరియు పిండ్ల ఆవాసము అవగా నిర
దమము బాధల న, విధ్వంసమును అరికట, అశ్రమము,
అదనమునంగు పుండ్లు నివారించును.

గర్భిణిప్రీతి- సునాయానముగా

ప్రసవించుటకు, ఆరోగ్యవంశము కలుగుటకు
“అమృతసాక్షిని” మాత్రము ప్రభావశాలిగాంచినది
వేరెట్లు, వికారములు, సోమరితనము, నిప్పుత్తుక
తగ్గించి ఉత్సాహము కలుగజేయును.

స్త్రీల ఋతుశూలము మా శరమూలికాది

లేహ్యము కాంచించు ఘంటాపదముగా

నివారించి సంశాపమును కలిగించును.

శ్రీ భుజంగ రాక్షసద్యుతాల,

ప్రాప్రయిలవృత్తి కి చేరయ్యడివద్దు

తాళలేవు, తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

లోక్సనిధిపాండిన

పి. వి. రాజన్
ఆండ్ కంపెనివారి

శ్రేష్ఠమైన మదరాసు నశ్యం
R. S. సుగంధ ముక్కుప్రొడి

అన్నిటిలో సాటిలేనిది.

ధర వివరములకు వ్రాయును.

తయారుచేయువాడు —

పి. వి. రాజన్ & కంపెని,

అర్కణం, Arkonam, N. A. Dt.

అయితే ఒక్కొక్క సమయంలో ఈ ఢిల్లీ
చరణలో కొన్ని లోపాలు సంభవించడము, ఆయా
కాలాల్లోని కార్యాలలో ఆధార్యక దృష్టి వికలం
కావడము సంస్థలైన వాషింగ్టన్లోనూచా అక్క

చారిది కాదు ఇల్లిపోయి ముమ్మాటూచీ దిగియిడుకు
బుచ్చుని మర్రి తరమ్మలో వడ్డాడు తరవాక ఈమె
ధర్మవరకున్న ఆశ్రమధర్మం అవలంబించిన కణ్వని
వగ్గర పెరిగింది ఈవిధంగా శకుంతల పూర్వచరిత్ర
పరిశీలిస్తే ఈమె శకవాహ్లాధీ ధర్మస్వస్థంకమైన విష్ణు
లోత్రేక చిహ్నమున్నాయని అవశ్యమైన కనకశీ
ఈమె ఆశ్రమనియమానికి ప్రబలి తపశులకు కామగా
గాంధర్వ వివాహానికి అంగీకరించింది ఇక చువ్వల
కుని విషయం ప్రత్యేకంగా చెప్పితే ఆశ్రమరతను
ఇదివి కింది పూర్వము అంతఃపురంలో కొంతమంది
రాణులున్నారని ఇతరము ముగియబోవసంద
ర్భంలో ముదికవాళ్ళ వాళ్ళుబాహులో చిమ్మ
కున్నాడు ఇతరులతోకా ఆశ్రమమహాద్వారం పరిక్రమిం
చాడు 'గౌరము'వంటి వృద్ధశ్రీ ఆశ్రమరక్షకులుగా
ఉన్నా ఆమె ప్రేమకలం రేపించాకే గాంధర్వవిధి
ప్రకారం శకుంతలకు కంకలం కట్టాడు

అభివ్రాత శకుంతలం పంచమాంకంలో శకుంత
లకు చాళా దిగిపెరిచివచ్చుడు గౌరము రాజుతో
అన్న భాగ్యశ్రీకంఠో కవి ఈ విషయాలన్నీ ధ్వనింప
చేస్తున్నాడు

■ చాళాక్షిలో సురజను

స్తవయాంయో వ పృథ్వి బంధవః

విశ్రాంతాః సేవ చరితే

ధివామి కే తే ప్రకర్ణిః

■ సీ పీఠ వివాహానిషయంలో సురజనుల అభి
ప్రాయం అతీక్రిందలేదు, ఈమె అయినా తన బంధు
వులను అడగలేదు ఈ విషయంలో ఒక్కరుగానే
వర్ణనానించిన మీ కద్దరికీ ప్రత్యేకంగా కే శేవి
యెక్కలయ్యె" అని దీని భావము ఈ శ్లోకం ప్రస్తుత
పరిశీలి వారైతే గాక శకుంతలా చువ్వలంతల
వైరర గాంధర్వవిధికి తీవ్రంగా అభివీక్షిస్తున్నా
ధ్వనిస్తుంది

ఇటుమొట్టల శకుంతలా చువ్వలంకు లిద్దరు గాధి
తేవనాపరితప్తులై పురిపలయనాడు నిరిద్దరు తిరిగి
మరిచాక్రమంలో కలమకున్నారని ఇది భూస్వర్గ
లోకాని మర్రితరమ్మలో ఉన్న దివాక్రమ ప్రదే
శము ఇక్కడ నిరికయల భూస్వర్గలోకం మంగ
లోవాహనాలా ముతమ్మలకు స్ఫురిస్తున్నది ఇక్కడ

శకుంతలా చువ్వలంకు ప్రేమ కళ తేనా కా తల్ల
దిన దీరతరంగంలాగ స్వర్ణమునుమె ప్రభావంగా
ప్రియతపడింది. తిరిద్దరికీ కలిగిన సకలమున భరమను
భారత చక్రవర్తిఅయి రిన నామధేయం పార్శ్వవరుడు
కున్నాడు

శకుంతలం చదివి మువ్వలైక గెడి మహాద
తన కామరస ప్రళి క్తివలెనా కామరసంలో స్వర్గ
మర్త్య లోకావాహనం జరిగిందని ప్రకండించాడు
ఈ ప్రకంఠు ఈ ప్రేమపరిణామము ప్రభావాధి
ప్రాయము అనేక విధాలుగా ప్రపంచ ప్రళంభలంప
కొన్న అభివ్రాత శకుంతల గౌరవానికి, కాళిదాస
కవికా మహాకావ్యంకి ఈ పరిణామప్రవర్తనం ఒక
ముఖ్యకారణమని అచారి

ఇక మహాసంభవ కావ్యం తీసుకుంచామ
దీనిలో కాళిదాసీయ ప్రేమపరిణామ పరమావధి కవి
ఒకరించి దీనిలో నాయకా నాయకు లిద్దరు జగ
త్సృష్టికారకమయిన పార్శ్వత పరశుమేధునిని సతీ
తేవి దక్ష ధర్మధర్మసాహిత్యం సామంతము ఇంట
పార్శ్వతగా జన్మించింది మహాసంభవంలోని కాళి
దాసీయప్రేమ పరిశీలన గాంధర్వం అనిరసాధారణ
మైనది పార్శ్వత పరశుమేధుని లిద్దరు మూవలర్పవర్త
తేవి కేతల దివ్యస్వయంభూతులు కాని కావ్యంలో
వారైం పిరిద్దరు సామాన్య మానవవారైలవలె కన్న
మధురమన్న అనుభవప్రవృత్తి కవిస్తానా లేకతల
మవృథున్నీ ప్రార్థించి, పరశుమేధుని తిహాళంగం
యెయ్యలనిదని ప్రార్థించారు కాని చివరికి నేరకల
ప్రయత్నం విఫలమైపోయింది శివుని మూచితకంటి
దేవులలోపడి మవృథును భగ్యమైపోయాడు అయినా
పార్శ్వత పట్టుబడిన పంచాగ్ని ముగ్ధులలో నిలబడి
సూర్యరసమన్న తేవిది కామవిహంగంకు పరి అను
రాగంలో సామాన్యమానవ కామప్రవృత్తి భగ్యసూరమై
పోయిందని కవియొక్క మనోవిప్రున్నాడు కాని చివరికి
తాళేదుకు ప్రహ్వచారి శేవంలో పార్శ్వకావవరి
శేవంవేసి ఆమె వివాహం ముగ్ధులై గాడు పార్శ్వత
పరియోగంతరం ప్రహ్వమయ మవృథుని కేక స్వీక
రించవలసిందని పరశుమేధుని ప్రార్థించాడు మవృథుడు
మర్రి వనమున్నులైచాడు, అయితే తాళేదు దిక్కుడ
నీవర్చా కటాక్షంలో మారితే మవృథుని

వీవాభాగ్యం కలిగివున్నానిది కవి మహామమ ముగ్ధం పశేస్తున్నాడు.

అయితే భోగ్యుడని స్వచ్ఛాప్రకృతి భూదా శీతలం నిశ్చింతంబుడనది కాదు. ఈ ప్రకృతి మూల చూపుతూ లోక సంరక్షణమే గాని శీతలం భోగం కాదు అయితే ఈ భోగవృత్తభోగం కాళిదాసు మహాకవిసంధ్యకం కాశ్యం చింతనగ్ల అంతా ప్రశోభింబాడు.

ఈ విధంగా మహాకవిసంధ్యకంలోని భోగ వైరాగాధిలు, మానవతర్యుడివ్యక్త్యాలు పరస్పర సమ్యక్ సంభాషణ తమ ప్రత్యేకతలు విడిచి అర్థవంతమైన మూర్తి అర్థవంతమైనవ్యక్తిగా రీతమైపోయాయి. బహుశా ఈ అభిప్రాయం ప్రధానంగా ముగ్ధంపతేయి దానికే కాళిదాసీ కాశ్యం పరమేశ్వరభోగవృత్తం లోనే ముగించిఉంటున్నది వోస్తుంది అయితే కళ ఇంత అందమైనంగా ముగించడంబట్టి కాశ్యనిర్వాణానికి లోటు వచ్చిందని భావించ వలసినంతవరకు సర్వతీ పరమేశ్వరుల వివాహంతోనే తమవంతం

అనిగో మహాకవిసమయం, తారకామరణం అవశ్యం అదన లోయ సంభంబులుగా కవి భగ్యునించుకొనవచ్చును. కాని ఈ భగ్యుని మరీ మూర్ఖుడై పరమేశ్వరుని కలిగించడం తేదవితాత్రం అంగీకరించాలి

కవిత ముద్రాపిత పరిత్ర విమర్శకులు కొంతరి కాశ్యరచయ లూరీకాశ్యని విమర్శించడం అనిగించి కాళిదాస కవిత్వం లోనుగా తనిచియ్యచివారికి చారిత్రక విమర్శ యుక్తియు క్రింగా కవచయ

ఒక సమస్యవ్యక్తంకో పరిశీలించి వచ్చును కాళిదాసకవిత్వం ముగించే సమస్యలు వాటి విషయంలో కవి భగ్యునించేమీన వ్యక్తమే ఈ వ్యాసంలో దిక్కుత్రంగా మారించాను కాని ఈ మహాకవి కవిత్వంలో ఇది సమస్య, ఇది కళ, ఇది రచనాసాంబర్యం అని ప్రత్యేకంగా తేలువరిచి పరిశీలించడం చాలా కష్టమే ఇతర కవిత్వం ఈ విషయా లన్నీ ఒకే ఆకృతిలో నిలిచి అనిభావ్యమే అర్థ వారిత్యరసాంబర్యంతో కన్నులప మియింబు గొలుపుకుంటాయి

వి ప రిణా మ ము

★

శ్రీ దూదరాజు రాధాకృష్ణ

నాకు ప్రాతస్సమీర గానమ్ము నిశ్చయ
సూరనమ్మును మంగళగీతి నాకు,
మధు మధూరీ రసప్రాయమగు నువవు
మోరలందువు లమ్మనభావము లపుడు

తామ్రపల్లవ తరుణ పత్రముల క్రింది
కడ్డి తా భద్రవీరభాగమ్ముమండి
నవ్వ వానంతవనశోభనమ్ము కూర్పు
పూర్ణసౌందర్యవతి యగు పూవునపుడు

మధుర మధులందు నంచర్క మందియుంట
నవ్వలావణ్య భారావనకను నాకు,
తుడుచచ్చినదని పుట్టిదింటివారు,
పాట్రదోలి రటంచు జ్ఞాపకము నాకు!

నాకు హిందోళవమ్ముల పాడుచున్న
కామినుల గానశక్తికి కలసి, ఏక
భారగా జాలువాటె కుండమ్ము, లట్టి
నంభుమరణము పెండ్లికి నదృశ మగుట!

ప్రత్యక్షమకాల పవనమాన భావణములు
కాలు నాజ్ఞలు తెల్పు బాకాలు మాళ్ళు
జీర్ణమై వలచైరాలు పర్ణకోటి
యమును పండిన శవవాహనములుమాకు

రక్తబంధము విడని మారండపాన
మిశ్ర పట్టకగణము సంబంధి మాకు,
పెనుక పెనుకల మమ్ముల అనునరించి
తిరిగిపోయెను వేటొక దిక్కులేదు!

పాలుగారెడు మా దేహభాగ తెల్లు
తెల్ల సెత్తురు తురుల తేరలే నపుడు
కాయమును శ్రుంపగలెను గాని, నతంబు
కలవి కాలేదు మాఃరిమళము చంచ!

రాలిపోవుచు రత్నగర్భకు శిరోఽభి
షేక మొనరించు మమ్ము గ్రగిరించి కయ్య
లందు నీడింతురే-మా పరాధుని
పైపరాదమ్యనా నరజాతి క్షణి?

కంటకమ్మలు పాదము లంటి నవ్వ
నాగరీకుల సెత్తురు లాచ నమరు,
స్వీయదేహాలకే తివాచీలు చేసి
కాలుడు మాజాతికే నరుల కూర్చురేమి?

తనకు రత్నాల తొడుగులు తార్చుచాతి
జ్ఞానాశ్రమగు వేళ కి:ల నప్రసవేమి
పరభృతరుకాలలో పరి-ప్రకృతి యేని
కరుణామాపద్మ దీపవంశుములమీద!

భారతనారి

★

శ్రీమతి చట్టకొండ విలాసిని

ఇప్పుడు ఇంకాకాలే భార్య చనిపోవటం, తల్లి మరణంవలన, మళ్ళీ పెళ్ళిచేసుకున్నాను. కానీ పరిస్థితులు రావటం ఏటా ఏటా జూరగా నన్ను రమ్మని పెళ్ళింపుతున్నారేకాని ఇంకను ముందేమిటా రమ్మన్నారా? ఎక్కడ గతిలేదన్నాడు నేను కావలసిందల్లా నన్ను చూడ నేను మాత్రం మునిసిందాను? నానుమాత్రం మానాని మానాలే లేవా? కానీ నా జ్ఞానకళ అనేది భార్యగా నడవలేక! వారు చేసినట్టి ఎలా మరచి పోగలను? కష్టాలన్న మనస్సులకు పొడవైనా దానమూత్రం తప్పకుండా జ్ఞానకం ఉంటుంది ఒక సారి పెళ్ళియైన తరువాత మళ్ళీ ఆ భర్తతో కలిసి ఉండటం ముఖ్యం! ఒక చేతి మనం కలవంతున్నా లోకం కలవంకలవా? ఇప్పుడు మాదా లోకానికి పోవడానే ఉన్నప్పుటికి కనిపించుకున్నాను నేనే సంక్లిష్టమైనా ఉంటుంది మళ్ళీ మేము కలిసిఉంటే ఎంత అమానుషం! ఎంత కష్టాలని చూస్తుంది లోకం? లోకంమంటే అలా ఉంది ఎంతైనా ఒకరకమైన జీవితానికి అలవాటుపడిన తిరు వాత మళ్ళీ ఇంకొక రకమైన జీవితాన్ని గడపాలంటే ఎంత కష్టమో ఆలోచించండి చుట్టూ మాన్యునట్లునే నేరీకగా పూట కొకరకమైన జీవితా ని! అలవాటుపడేమని ఏకాదీపంగా గతాన్ని విస్మరించి అక్కడకు వెళ్ళి అజ్ఞానానికి అడ్డుకును మాత్రం వారు నన్ను అక్కడే ఉంచుకుని నులు పెడతారని విమర్శి నన్నుగ? అంటే! అజనర ముయితే తిరిగిరావాలి! మాదా నిద్రకనే పోదామన్న మంట కలిగి మాదా నే నీవని చేయలేదన్న పాప మరల ఆ దానిలోనాలోయే ఉండేకంటే అంత తిండిలేకపోతే నడిమిని చిన్న పిల్లలకు చదువు చెప్పకొస్తాను ప్రభుత్వం చెప్పినట్లుంది, ఒకోక సారి, కాని ఇదివరకు ప్రతికే ప్రభుత్వ చిన్న పిల్ల

లకు చదువుచెప్పకొని ప్రతికేమన? అని మాత్రం తోటి నలుగురిలో నేరీకాను! పాతదానం భరించలేక కొత్తదానం కంటకంటే అలవాటు పడ లేదు అయినా మరల అక్కడకు వెళ్ళి ఆ దానం లభింపించేకంటే ఈ దానంలే పెళ్ళికొని ఇక్కడే ఉంచుకుని నిర్భయించుకుందామంటే ముందు నా అన్నియ్యల నుకుంటావా? తను నన్ను దాగా పోషించినా లేకపోయినా తన భార్యకు పిల్లలకు చాచిలేస్తూ పెంచకుండా ఇంట్లో ఉన్నట్లు మంటాను లేకపోతే మాట్లాడుకుంటా అక్కడికి వెళ్ళుకుంటాను అంటేనాని నేను వేరేవంటే నా ఆంతరి నేను స్వతంత్రజీవనం గడుపుకోవటానికి అయిన ఆంగీకరించలేక అదంతా అయిన తల వంపులుగా వుంటుంది

విషయం! మన భారతవారిమనలను గురించి మనలో నాయకులంతా చెప్పిచ్చే తన నాయకా రిస్తుంటానని అదంతా ఎంతవరకు విజయంబూతు? మా భారత వారిమనల ప్రకటనకాని లోకాన్ని కలవన్నగల పోలీస్కాన్ని పంపిఉన్నా చని పూర్వంనుంచి మాదా అలాంటి పాంప్ర వానూన్నే పాటిస్తాకదానీ! అంటారు అక్కడేనా? మా భారతదేశపు స్త్రీలు విదేశాంగ రాజకార్యంగా కావాలనీ, మంత్రం లయాననీ, ఇంకా ఏమేమో చెప్తారు కాని ఈ చెప్పినంతా మన భారతదేశపు స్త్రీలకు ఎందుమంది? వస్త్రధారణనే కొంత పూర్వీకంలో పాధిస్తుంటుంది వైస మన చేతనాయకులు చెప్తున్నదింతా వర్తిం చేస్త్రీలు మనదేశంలో కేళ్యునిక కేళ్యునికలెంత మందికన్నా ఎక్కువ ఉండను. ఏ ఒక రిపిటిషన్లో నేరం మొత్తం ఆ విధంగా ఉన్నదిమనలోనం ఎంత అవగాహన? సామాజిక్రీ నయమంతా ఏవిధంగా ఉన్నదో ఎవరివరకు వారు తమ జీవితాన్ని వర్తం లోకంనుంటే చాలామా!

ఎక్కడివాడా? ఎందుకీ? వాకును నన్ను చూడండి. నేను ప్రభువతు అంతమంది అపరిచిత మధ్య ప్రవేశించి నైనా మా వాస్తవ గానీ అంత స్త్రీ గల సంపూర్ణవాదా కాదు నేను ప్రజ్ఞ గ్రహించిన పరీక్షపటిమిందీ ఇంతే నమోదే నా కష్టాలు అలాంటి పరీక్షకుల్లో నన్ను కాగ చదివించి విజ్ఞాన కంఠాలను చేసుకున్నానని మంచి సంబంధం తెచ్చి వివాహం చేర్చామనిగాని అనుకోవాలి! ఆకాశం లేదుకదా? నిజంగా నేను దివ్యవ్యక్తుల ఎంత యెక్కువ ఎంత ఉత్సాహంగా ఉండేవాననీ మా అన్వయ్యి ఉండేవాడా అయిన్నా వాకంటే పెంచు సంకల్పించామమందు బహిష్కరించేవారా అయిన వాకంటే తిరువాలి బోయినవాని నేనే దరువులో ఎంతో ముందకు వాడండేవానిని అయినప్పటికీ మిగిల్చినాడు ఒక్కడేకదా అయినా వాస్త్ర అభివృద్ధిలో! తీగిదనకీ బాంబులందరినీ చచ్చి వా రాక ముందా ఆది అదిన్నీ ఇది అన్నానీ అయిన దరువు కోసమేనా ఖచ్చితమైనాని నామమాత్రం దిగువు పెట్టించలేదు సైద్ధాంతమైన తిరువాలి లోకంలో పరివారిలోనాటు ఎలాగు మంచి సంబంధం రావటం కష్టమని తిరిక్కులేమో మాచుకోకుండా మాకంటే వాస్త్ర ఆ ద్వివిధయంతో పరవాలేదు తెప్పించి ఇచ్చి తేలిక సంబంధాని! మాకంటే నామ సైద్ధాంతాన్ని వంతులమనీ, తిరుమి రిగిట్టుగా మేము మాత్రం పోగున్నామనీ సైక్లయిన మిరుసటికోణమంది మా ఆ క్షణాని ఎవ్వకు వాదించి ఉండేది కొడుకు మాదా ఆ అన్యాయమును తల సోపమమే నాని మా పరీక్షకులు పరీక్షా అర్థం చేసుకోగలిగే-దు కాదు అక్కడికి మావాళ్లు వాళ్ళకున్నంతలో మా అక్క-వెళ్లించినదనీ సమాధానంగానే మామూలంలా నీ కోరికకును నిజం చెప్పవలెనన్నీ ఒక్క ఒక్కటి కట్టుకోలేక వాళ్ళ కోరికల ఎన్నడైనా ఇబ్బతులకూ ఉంటాను అయినా వారికి సంకల్ప వీలేదు ఆ పని చేశానని కలపని చేశానని నన్ను, దానిమీదగా అది తెలిసినది ఇది తెలిసినది మా వాళ్ళను ప్రోత్సహించును తిట్ల వాస్తవమిటుమనీ నిజంగా ఆదర్శంగాని నిన్ను నిలబెట్టాను నిలచెట్టి నియ్యి తిట్లవా ఏదో ఒకరినాగని సరి తెలుసుకుంటావాని నాని మావాళ్ళకు మాత్రం ఒక్కమాటన్నా, తిరువాలి వాణెం కష్టమేనా

వానీ, ఆ మహామూత్రం సహించగలిగేవాని నాకు. దాని మీదకు తిగాడా ఇంతా సైద్ధాంతమండే

వాకు వాదారణగా ఇక్కడ అంత తిగాదాని ప్రవీణిగా నాన్న అవలంబించేది కాదు నాని కొత్తగా కాళ్ళరానినీ ఒక్క ప్రజ్ఞించేకదానీ కోణాల్లో మావాళ్లు నన్ను మరీ ఇచ్చిసచ్చి అనుకుంటామంటే ఎవ్వడో ఒకవారి మాటల సంబంధంగా కొంచెమేనా నాన్న ఒక్కడేకదా అయినా మా అమ్మ అతడి కుటుంబము అంటే నీ కండుకు కోడుం నీవు మాట్లాడుకుండా భూతుకో మా ఎదుటమాత్రం అనడంకదా! ఒకదో అంటే మేము తెల్లకాం జవాబు, నీ ఎదుట ఏదన్నా అన్నా గానీ నీకు వట్టపట్టుగా ఉంటుకో, అంతగా అయినా నా ఎదుట అంటే ఏం ప్రయోజనం మా వాళ్ళ ఎదుటనే అనరాదా? అను నీకు కొడుక అని తెలిస్తే వాళ్ళు ఇంకా ఎన్నడూ కేటాను నీకు వట్టపట్టుగా భూతుంటే అని అని వాస్త్ర భూతు మంటా! మా అమ్మ గా! నిధింగా నేనుంటు నా కంఠో బాధగా ఉండేది నేను రంజితం అని వాకు ఎప్పుడవుతున్న కష్టాలను మాదా సహిస్తూ తిరుమిద మాటపడమిండా వాస్త్రామంటే చివరిమి ఇదేమిలా ఇలా అయిందనీచేది ఆమె అలా నేనుంటుం అభిప్రాయం మంచిదే కావచ్చు తిరుమాళాన నేనేదిగలైన కష్టాలు పడమిండా ఉండి లానికీ కావచ్చు నాని నేను సహించే వట్టా నేను మా తిరిగింతుల మేవ్వ పొందటంకోసమని అనిధింగా కోరుచి! వోలే అనుకోవచ్చు, అలానాదుకదా! నిజంగా ఎంతో బాధపడే అనిధింగా వాళ్ళకు ఎదుర్కొనుటం, మనం అత్తగారింటి! వయ అక్కడ మన తండ్రివాని వాస్త్రాని అధారపడి గడు భూమి ఉంటాం నాని సమంజసమేనా కాక పోయినా మనల్ని ఒక మాట అనే అభిప్రాయం వారిగాని పడమరిక బాధ్యత నడపగారి ఉంటుంది ఏదో వాళ్ళకు మన్నంతలో కోరికంకో కాగి వాళ్ళకు తిరు వాళ్ళు అనుకున్నప్పుడు అనవధింగా మాటి మాటికి వాళ్ళకు తొలవాడుకూ ఉంటే పట్టించునే మాత్రం ఎలా సహించుంది? ఎంత ఈ కోరిక ఒక్క చేసుకో వచ్చినా మనము ప్రజ్ఞపవ్వడిమిందీ పెంచి సైద్ధాంతమే గెలిచింది తిరిగింతులేకదా మన ఉనికి ప్రారంభమంది మాదా వాళ్ళకు దూరి సంకోచం

దటం కానీ, బాళ్లపల్లె సుఖపడటం కానీ, ఒకటి ఏదీ లేదుకాని! కానీనేన సమస్తమే బాళ్లపల్లెనే కదా సుఖమందిన మనకు ఇంకోక రకమైన మన మృగంతో పరిచయం కలగకానే ఇంకోక ఇంట్లో అడుగుపెట్టగానే భార్య సందర్భమల్ని ఒక్క చారిగా మరచిపోవాలంటే సాధ్యమా? నీకెందుకు నీకు కట్టకట్టుగా తిరుగు? అని మా అమ్మచెప్తే మనకే కాదు మా కేసుంకారీ అదెలా చెయ్యగలం? అమె నాకు చెప్తేమంటే కాదు నేనుకాతా ఇంత మందిని పెరిగి పెద్ద బాళ్లకైనా ఈ రోజుకే నూదా మా కాపన్న ఏదైనా తినుమీకు మా అమ్మ— భుజిసిందిమా? నీరైనా అంటే అమెకే ఎంతో రోషం కలుగుంది నిన్న నాకే తెలుస్తూనే వచ్చిందా? బల్లిన కానీగారి చెప్పే చేతున్నదింటే?

మా ప్రాణి వారి ప్రాణి చాలా దూరం కాక మానో ఏమా చారి పడు, అచార కల్పనలూ, అగోచరాలూ అన్న మాద్యుగానే తుండేది నేను చాదావలగా అట్లు గోదూర, అమ్మ ఎక్కడించి నాకు కాళ్ళతో చేస్తూ మా అత్తగారు అలాకాదు అమె అలాంటివమల్ని కంగొంది పెస్తూ తుంటుంది నన్ను ప్రతివారి పాద్యుగూకే తుండేది 'మరలమ్మనా ఏం నీకొప్పించెయ్యటానికే? అని ఒకొక చారి చాలా గట్టిగా కోపంగా నూదా చెప్పేది కాదు నా కండ్లలో అలా కంగొంది అట్లు తోమ వోయినా అమ్మలు వస్తేచవోయినా నీలుగా తుండేది కాదు మానెటానికే నూదా అనొక రక నాగాతుండేది నేను నూర్చుకోలేకపోయేవాన్ని, తిను పని కావలం ప్రధానం గాని ఇవన్నీ ఎందుకా అని చాలా దిడుస్తూతుంటే మా ప్రాణి అందరం ఇలాకే చేస్తూ? అని చెప్పేవాన్ని ఒకొకచారి. 'దీ ఇంట్లో ఏ అలవాటైతే ఆ అలవాటేనా ఏం, మాద్యుగో పక్కనరా? అని కొడుకునూదా నన్ను కనీసాదు చూపు ఇంట్లో ప్రతి చిన్న విషయం నాకీ పట్టించుటూ తుండేదాడు ప్రతిదీ పట్టించు కోవలంటే తీర్పునా కలిపెత్త అక్కడ నా అమ్మ చాణ్ ఎవరు లేకపోవడం నా విషయం ఎవ్వరికీ తెలిసేది కాదు ఏదైనావలసిన ఇంట్లోకి తగావాలి అంటుకు పోక్కుచిచ్చేవాళ్ళం కాదు. అనిషయంలో మాత్రం అందరం ఒకటిగానే నడుచుకునేవాళ్ళం

నేను నై అంతగా పోవడంకోసంనా తుంటుకు ఇరుగుపొరుగువాళ్ళకు ఏమంత కాగా తుండేదాడు. మా తగావాలని రెచ్చగొట్టుటానికే బాళ్ల పర్వ తిన్న ఒక ధారపోస్తుండేవాణ్ నన్ను ఒకటి రెండునాన్ల కడతీసింది చూచారు కాదు లాభంలేకపోయింది. మా అత్తగారి పగ్గర మాత్రం కొన్ని కొన్ని పనిచేస్తూ తుండేది అదంతా గ్రహించి ఎక్కడగానే నీ పెట్టుకు పోతుండేవాన్ని

ఒక కండుగను ఇళ్ళయింటింటున్నామని చూసింటామె ముగ్గులకొండుని కచ్చి 'కోపెలు కచ్చిచా ఇంకా మా కదివకు అలగటం కచ్చితేనే' అన్నది

'అర రప్పర్తి, అవకు పోయిన్నానే తీర్పుది' అన్నది మా అత్తగారు పానీ నేను ప్రాణికి మాద్యుంటే ఆ పొరుగింటామె అలా తినుట అమ్మ తోమ విడుపువాన్ని కొంత అర్థం అవ్వది నేను అదేలానే పర్వ, ముగ్గు చెయ్యకు, కందిమంపెల మంట పెడుతూ ఒకదాన్నే కంట చెయ్యటం, తగ్గంగా ఎవరైనా వస్తే అలాంటి వస్తేచటం ఆమెకంటే చాలునకుంటులు నాకు పని ఎప్పుడకానే అన్నది అంతకంటే ఇంకా నేను మాత్రం ఏమి చేయగలన నేనూ మనినీకే కదా ఎంత పనిచేస్తూన్నా మానెటానికే అమ్మం కంపెటం నూదా చెరిగారు అని ప్రచారం చేస్తుండేది మా అత్తగారు. ఎప్పుడైనా అలా కొంచెం బయటకు పోతే నీ 'అమ్మం నూదా కంపెటకదా? ఏం చేస్తావు?' అని అడిగేవాణ్ నన్ను ముఖావకట్టుకుని కోపంకచ్చి అమె నన్ను ఏవనీ చెయ్యగలిగవు అమె చెబుకుంటుంది అని చెప్పేవాన్ని, నెడట. తిరునాళ్ల నిజమే చెప్పే వాన్ని నేనీ తిప్పేవాని? నీరొకటి ఏదైనావలసిన ఇందిచారిరేయించుకుంటామనే దిట్టతీ తిప్పే ఈ మనిది ఎంతవరకు చేయగలుగుతుందా, ఏమీ పనులు చేయగలుగుతుందా, అనే అలాంటి తుండేది కానా నేను మాత్రమేనెంతోవాణ్ ఎప్పుడ కొగ్గుకుంటులు కావలాయనా బట్టి పక్క ప్రాధికారాలానో ఏమా కత్తు వండుకునే అలవాటే లేదు మాకు చాకే కాదు మా ప్రాణి మాకంటే తిప్పడం పరిక్షితునా తిప్పేవాళ్ళమనూదా ఆ అలవాటే లేదు అందువల్ల నాకు రోకరి ఎలా కట్టుకోవాలో నూదా

తెలిసికొను ఎప్పుడైనా చంతుగఱు నీది
 కంటికి కట్టి నురక కేయలకొడుతకా
 బావానీ. ఎప్పుడైనా ఒకొకరిమాత్రం ఇంటి
 దగ్గరే నీదికొనుతుంటే బాగు పూర్వం బోలు
 చేసిన అలవాటుకల్ల మా అమ్మ, అక్కయ్యలం
 కొట్టిబాగు పరచాన నేను మాదా బోయి కొకరి
 తీసుకుంటే నాలుగుపట్టు కేయలకే ఎంతో పొరి
 కచ్చిది కంటి నీవు చేతగాదులే ఎవరిచేమిద
 కన్నా చేసితి కొకరిఅంటూ, నా చేతులో కొకరి
 తీసుకునేవాళ్లు అలాంటివాన్ని అర్థవారింటికి
 గాక కత్తదంపితుంటే ఏమి దండగలసకా?

నేను అత్తవారింటికి ఎక్కడ రెండవవారే
 యిరువదినాళ్లు పడవదెంచిది బానికలు కత్తు
 నుంటుంటే బాని తీసుకోమన్నది పన్ను, మా
 అత్తిగాదు తిరిగి కొకరితీసుకుని దంతుమా నా
 గుండెల్లో నుండే మమ్మది నేను కత్తు దంచారి
 దివ్యంతోయి పైగొని కొనుకుని అలాగే నిల
 బడ్డాను అట్లాగయింటానేమీ నీవుకాదుకెట్టిది
 కొకరి తీసుకోమని? అమ్మచామ ఇక నీవు
 యింట్లో నోరుమాడుకొనివుంటే లాభంలే వనిం
 చింది అలాగే పైదం తెచ్చుకుని గోళ్లు గిల్ల
 కంటూ అటు ముఖంపై పూచిటానికీ మాదా భయ
 చేసి కలకంతుకునే వాడు చేతగాదు అమ్మను
 'అత్త చేతిదొరత తీసుకో తీసుకో' అమ్మచామ
 మళ్ళీ అచేతులతో ఈ చేతిలో కొకరి గుంకగా
 మార్చుకుంటూ, కొరితో కత్తు నుంటుంటే ఎకకోను
 కంటూ అంతింతో బాంబు అందరకుచిచ్చు పెట్ట
 మాదా బోయినట్టుయింది కొకరి తీసుకోవోలే
 చేతులను నిరాలగాని ఎదురుగాని పుట్టుకుంటే
 చేయి దిక్కులేకది అమ్మచాటిల్లోకి చిక్కుకొకరి
 ఏరి తీసుకున్నాను ఒక వరదమాదా పూరిగా
 బయ్యకముంది విలసింతగా పొరికచ్చి కొకరి
 దింపాను కొంచెం అగి కొంచెంకేళ్లు, నుర్చి
 కొంచెం అగి కొంచెంకేళ్లు కేయలకుంటే నెమరే
 పారి చేసినంతటియ మాదా ఒక్క వినివున బయ్య
 లేకపోతున్నాను నోరు ఎంతింతోయి మంచినీళ్లు
 ప్రలుంబా వచ్చిఅయినట్టి అనలు కొకలే నా పొట్ట
 వంట్లో చేయిండాబోయింది ఇక ఏమైతానో
 రెమ్మని చేతిలో కొకరి గొడవ అందిచిపెట్టి అయన
 కొనుకుని మార్చున్నాను.

'ఇట్లా మార్చుంటే ఇక నాకే కలిగివట్టే
 ఒక్క అమ్మచామ

'అయితే ఏంకేయలుంటారు? నా కడతే అల
 వాలులేదు' అమ్మను అరిచేకంటి పోతుంటూ.

'ఇప్పుడేమిటి తీగగాదు నేను దంపిదానిక
 దివ్యంతుంటే తిరు మార్చుంటిరు నుర్చి కొం
 అట్లా అమ్మదే మార్చిని తిరుమానికే అలవాటు
 లేదంటే అలవాటుచేసుకోవాల మా అందరికీమాత్రం
 పుట్టంగానే అలాగైందా? ఇట్లాగే ఎవ్వరిగా
 ఎవ్వరిగా అలవాటైంది నీకు అంటే... అది అటు
 అంటూండగానే తీగగాదు కచ్చుకు ఇయ్య
 చిచ్చు దొరపానిగారి చేత ఒక్క దంపి కత్తు ట్టుందారే
 అమ్మను చామ నా నాంకం చూచి

'అక దంపిచ్చం అటునీ నిమ్మా మార్చొకెట్టి
 పెద్దాం దివ్యుల్లుంటిచ్చి మాకొకెట్టి చేయ
 తెచ్చిపెట్టలేమయ్యో, ముందు నెత్తుమాదా కొకరి
 తీసుకో' బగ్గ ఒక వరదవేసి తిరుమాత మాడు
 తిరువుగా... అంటూ అటుమాదా కొకరి గోడకు
 అందిచి పెట్టి కల్లలంటి చుట్టూ అతివెన్నా చేకన్న
 లేత అమ్మన నేనుమాదా ఒకపారి చేతులు
 చూచుకుని కొకరి తీసుకున్నాను

'అమ్మ! దొరపానిగారి చేతులు ఎట్లాగా ఎట్లా
 కందిపోయిందయ్యో చూచు పెద్ద దొరపానీ పాతం
 బొమ్మలుమాదా పోక్కిరియ్యి అమ్మ! అయ్యగనక
 చికిలేనా? ఇకాబాడ బగ్గంతుడికి తెలియ్యిందే
 అయ్య చికిలే ఇక కొకరి పట్టుకోబానికే యాలు
 గాదుగా? అమ్మను చామ నేను అలాగే బోలు
 చేస్తూనే ఉన్నాను

'దీక యాలుగాను కొట్టి చూ కందికి
 పొక్కులేదంటావా? అయ్యం బాస్తయ్యం? కొంకు
 తూము కొకాల్లా కొయలు గానిపోక్కి తిరుమాత ఇ
 బాడ తెలవను? అమ్మ చామమాదా కొకరి తీసు
 కంటూ

'అయితా ఇరుకుంటే పన్ను మాదాటి మా...
 క్కొ పెమ్మయ్యిందే కొని మాదాటి దొరపానీ
 చెయ్యలేదులేదే. నాకెందుకు పెద్దాడు అమ్మను
 వాడు అగిగా ఒక చేతులతోనుంది ఇంకా చేతిలో
 కొకరి మార్చుకుంటూ

'ఏం? మాదాటి దొరపానీ అటు
 మాత్రం తిప్పేదా? మారేనా తింటుంది? పొట్టు

యన్మంతవః! ఎటువంటి దొరపాక్షికా తప్పగు
ఎటువంటి దొరగార్హతా లభ్యుడు! అన్నవామె

‘అయినా ఎవరికి కాలపాదు మాటలూయ,
ఏమి కాలపాదు దొరపాక్షు ఏమివెండి మామట్టి
మాలోని నీవో? తేడా తుంటు—నవటాల్లో ఇప్పు
టాళ్ళో మా కెల్లెల్లాకామి పరమటిచ్చాం
ఏదో పాలయ ముట్రాతుండి ఒకళ్ళో మాలోకోదా
వాళ్ళ పాలాల్లో వాళ్ళోమని బతుకుతాడు గదా అది
వాళ్ళ పాలం వాళ్ళ సొక్కుమహానై త్రావ గోంగోర
తప్ప గోంగోర హోమ్లై ట్రావగోటానికీ దొరకడు
అనుగాలం అదే ఆ తెలల అయినా అనుగాలం
ఎంత కాలికి త్రవచ్చె ఇప్పుడు బుట్టి పిల్లలైనా
నర ఇల్లా వోలానికీ దుప్పటికీ ఆ దుప్పట్లో పతేసి
పాలాని కురికితే ముప్ప యింటికోచ్చే ఆ పిల్లని
కామకునేసి తోకపోతే ఒక్కొక్కటానైనా బయ
లేలా పాలం తీ కపోయి అక్కడ ఏ చెట్టు
కోమక్కో ఒక కైసంద కట్టేను ఆ సందలో పోతే
అంతకంటే ఇంకా కాలే తుచా తెల్లప పిల్లల్ని
కావలా పెట్టేసి, మనం పాలం పక్షో పతేసి
అక్కో ముక్కల ఆ మాదిరిగా కట్టపడితేగాని ఆ
తైద కాకమాదా దొరకడు మా చెల్లెం మా అమ్మ
దమ్మలనువేసి ఒక్కోరే కాలాప కాలే పాలయ
ముట్రా పంపమందా గారాబంగానే తెలం
కెచ్చాడు ఎలాచ్చి ఇక్కడ కాలే మకపడియం
దాయ అక్కడ యింట్లవల్ల పాలానికీ తిరిమి
ఎట్టికోరి అంతా తేయించేటప్పటికి కచ్చాకిరి
కాలే పోయిందిగా అంతకేమందు మాలో కంద
లో! అదే కాలే పోయంగా తుండే ఇప్పుడేమంది
మామూలం అమ్మా లేదుగా? ఈ దొరపాక్షి పాసి
పప్పుపల్లా వాకే మమనలో కొర్రుంటుంది—అంటూ
మామూలా పోట చాలించి పనులు తునుతుంటు
న్నాడు నేను కొండెంటేల నేనీ ముగ్గులో
ఎక్కడో చాలించి వామెటలు నింటూ అలా
కోరిపట్టుకొని నిలబడినప్పుడు

‘ఏమిట్ట అట్లా? ముందుటికేం ఇంకా
టుంటి? అన్నది మా అక్కగారు ‘మా మాలో
ఇటువంటి పనుల్ని ఎవ్వరైంది, ఆ దొరపాక్షి
తో వేడి పాతం గుంకన తేలి రెండుయాకు వరస
లేసి పోతా—అమ్మాకు.

మత్తు తేసిపని మత్తు తేలికున్నా. మత్తు
మాదా ఇంట్లోపనుల కెక్కడ పనినిస్తా మామటావు
ఇక పయింబోయి అమ్మంటిని ఇంకొకటై పచ్చిగడ్డి
తీసుకురా—అమ్మదామె వాడు అమ్మం తిని
పచ్చిగడ్డికి కల్లాడు దొబ్బలు చిలికి చేతులుంటులు
పుడుతున్నా అట్లా? ఆ ఒక్కటి యింట్లోకాం ఆ
లోలా మెదిటికోలానే కాదు మా చేతులకు దొబ్బలు
పొక్కటం ఎప్పుడు కందినయ్యిం అయినాయి
మర్రి వల్లపోసి కంచవోయిటప్పటికి ఎప్పుడోవచ్చుకు
కొర్రగా దొబ్బలు పొక్కటలంటే ఆ దొబ్బలు
చిలికి చేతులతోనే వచ్చి కంచవలసిందే అమె
చెప్పివచ్చు కాయలకొచ్చినా కాగానే తండ్రి
ఎన్నిసార్లు దించినా, వా చేతులు కాయలకొచ్చే
కావు, ఎందమన్నో మం మరి ఆ వడ్డదంపుకు
కట్టకోలేక ఎప్పుడు మా యింటికి కల్లాడు అని
ఎంచేది అక్కడ తుండగా మా యింటికేతనే అక్క
డికి చెప్పటం అంటేనీ ధయంగా తుండేది

చేయించుకున్నప్పుడు అలా చాలీ చేయించు
కున్నా తీరిక కనుయలోనైనా ఎక్కడికైనా
పోనిచ్చేవాడూ అంటే అదిలేదు పూర్వోకే నరబరి,
అదనీ ఇదనీ ఏదైనా బతుకుతంతోనే ఎక్కడికి
పోనిచ్చేవాడు ఎక్కడికి—తే పడుచి మి మెచ్చి
తుంతుతోలో, ఎక్కడెటాని నికపోతుండోనీ ధయ
పకుతుండేవాళ్ళు ఏకాదా సొంతోతుండే వచ్చేలా
కొండెం గాల్లోకట్టి మామం అంటే నిలం.
నిచ్చేది కాదు కట్టిగా ఆ బాలోకి వచ్చేటప్పటికి
‘పాల పొంగిపోయి పాలు పొడుంకు’ అనో, ఏదో
ఒకటి అలాంటి పనులే వాడు అప్పుడేమినింకే పని
మివసన్నా అక్కడే లేకుండా కట్టిపోయేది అప్పు
చెప్పమంటే ఒకటా రెండా ఇలాంటిసన్నేవా
తుంటి

ఆ పూళ్ళో మహిళాసంఘం పుట్టిది బయ
టకువచ్చి పనిచేయగలిగినప్పుడు ఆ పూళ్ళో అమ్మిలేల
మందిలో ఇద్దరుమాత్రమే ఉన్నాడు వాళ్ళు
మమ్మల్ని మాదా మహిళాసంఘంలో చేర్చించాలని
వచ్చా రోకలోనా ముందు మా అక్కగారి సడిగాను
మమకు ఆ కట్టలున్నై ఈ కట్టలున్నై ఇదన్నీ
పోవాలంటే మనం అంతా ఒక సంఘంగా తింటే
మంచిదనిచెప్పి ఆమెను సంఘంలో చేరమన్నాడు.

“లక్స్
టాయ్లెట్ సబ్బు
నా చర్మ పోషకమువలె పరిశ్రా చేసుకొంటుంది”

అని లలిత చెప్పుతున్నది

మనోహరమైన నువ్వననతోగూడిన ఈ తెల్లటి కుద్ద
సబ్బుతో మీ చర్మమును మనోహరముగా
చేసుకుందీ!
సినీమా తారలకు సౌందర్యమునిచ్చు సబ్బు

LIT. 886-X30 72

హిందుస్తాన్ కో - ఆపరేటివ్

ఇన్స్యూరెన్సు సొసైటీ లిమిటెడ్.

(హైదరాబాద్ కలెక్టరేట్)

నమ్మకమునకు, స్నేహపూర్వకమైన లావాదేవీలకు చేకూరిన కంపెనీ. గత 44 సం॥ ప్రజా

నవలో సొసైటీ సంపాదించిన గొప్ప ప్రజాదరణకు యీ అంశే ప్రబల తార్కాణము.

1950 లో పూర్తి చేసిన

వ్యాపారం— రు. **13,75,00,000**

1949 లో అమలులో వున్న

మొత్తం ధీమా రు. **69,73,23,218**

ఆంధ్ర జిల్లాలలో సొసైటీ యేజంట్లుగా పనిచేయుచున్న నమ్మక గౌరవముగలవారు విజయవాడలోని సొసైటీ బ్రాంచి అధీనుకు బ్రాచింగ్ రెడము.

హిందుస్తాన్ బిల్డింగ్సు, * ఐ.కె. రాయ్, బ్రాంచి మేనేజర్,

హా.కా.నెం. 12, బలింగ్ హాంపెట రోడ్,

విజయవాడ

జీవాత్మదేమిటామాట!

సంతానం కుళ్లి కృషిస్తూ ఉంటే.

ఈ తల్లికి క్షోభకాదూ?

భారతీ-భారతాంబ తన

కుష్టు,బొబ్బి సంతానం

కోసం ఎంతని దిచారిస్తుండందో?

ఇదుగోమా 32 సంవత్సరముల

అనుభవంతో ఇస్తుండన్న లోభయం

మామ నేడే వ్రాయండి

రెడ్డి అండ్ కో.,

హైదరాబాద్, (గె.హెచ్.ఎం.)

వేటూరి—

సుందరశాస్త్రిగారి

సుందరసము

నర్వసవామేహమగులకునుజివి

గుణము ప్రశస్తికము

అనుభవసిద్ధము ఇంతెక్కు అవసరం

లేదు. ఎటువంటి నవామేహాలనైనా

కుదురున్నది.

50 మాత్రలు రు. 5.

అర్ధసాయనశాల, ముక్త్యాల

మిక్స్చలసిన అశుభరం నా శ్రీమీ కవచవటంలేదు
పైగా ఇలాంటి వాటివల్ల లోకంలో లేదా ఏ నింది
లకు కామిక్లకు అభ్యుత్పన్నం నా అభిప్రాయం

‘దేవిన తప్పకుండా దిద్దుకోమంటానీ’ బయట ఇంకా
ఎదురు చెప్పుకున్నావా? స్వీగ్గలేక అతనితో మాట్లాడు
మీరూ ఉంటావా ఉంటావా? ఏదో ఒకటి చెప్ప
వాని ఉంటాననీ, ఉండననీ...’ అని లేచి నడచి
వారు

శేషమిచ్చుచు చేయలేదు సరిగకా దీని
 మూలము కర్మము చేసినవాడు వల్ల కాకపోయిన భయమును
 చూచుచు దీనిని మమ్ము ఏమిచేసినామనక, ఈ
 విషయము మాత్రం చేకూరగా అంతాచేసినవారికి
 ఏమైనా కా యెదుంకల్పింపకుగా మదుయకలసినచే
 తాని యెప్పుడు దానిని చేసి చెప్పకూడదు లేదుఅని
 అది అనబడుచో నీవిని ఆధారంలేనిదా నిల
 తివని త్రుప్తలాలగా పోయి కనుకొనవచ్చును
 కొంచెంకంటే ఎవనికానికి ఒక్కొక్కప్పుడు
 సమగ్రగా భావకం కన్పించి అది కా జేరినా
 దేవతలేకము కా కొక భూమియకావలయు తెలియ
 లేదు కా కాదనకొ వినియున్నాకొకా వాని అయి
 పోయినా కలనాకొ కా కలియనకా భగవదునిది
 బావించి కాలేని సమయంకల్పింపవచ్చును ప్రతీతము
 వేదమునిదికొ అట్లును ఎట్లుగా కాలిక యెవకు
 ముగ్ధులగా అయిపోయిది కా మృగమునకుంకా
 కాలిక యెవకును కలసివలసినవరి లేనగా మారిపో
 యిది కా కనుకలూకొ ప్రకాయునుదముని
 కాలికమునకును ముగ్ధుగా అప్పుడనిని నిచ్చివచ్చు
 కాలిక వారినిత్రుప్త ముగ్ధుగా అలాగే నిలదాడును కల్గ
 యెవకుని కాయకలగా నిప్పుకలాలగా రాదునా
 కిమ్మని కను అసలు పెరిగిపోయెదల అయి
 కలనాకొ నూదా భక్తులు కల్గవలయు కల్గవలయు
 నురించి కలగగా అంతాచేసినామని చిమ్మ కల
 యగా త్రుప్తముచే ఏమైనా కాలికాత్రుప్త అని
 అనకునగానూ, అనకునగానూ త్రుప్తంబులే పెరిగె
 నునకుని కలనాకలనా అనికల పెరిగెనా అని
 కలకల పెరిగెనాకల మమ్మని కొడుకాత్రుప్తంబు
 కలయదునీ అనికల రాకకన్పించునగా అనిరి
 చేసి ఎంతో సహించరావలసిగా ఉంటుంది. ఒక్కొక్క
 నాని కొడుకలనకుంకల ఇంతా ఆ భక్తియెవకుంకల

మహిళా, అనినచేది ఇంకా అనినో కలిసి
 పులికేదానాన్ని ఎదురు వాడగా అడవి కేదాన్ని
 అడవి కేదానములో అసలు అయితే వర్షంబిందే,
 పెండ్లి కొడుకు కలిగిన పెండ్లి దానా వాళ్ళ కొలి
 పాడి కూడా కిక్కిరిస్తామేమోనా పులికేదానము
 గదా అలాంటి వాళ్ళామేమోనా రామదా దానా
 మంలే ఎంకను కొలికాదు కిక్కిరిస్తామేమోనా
 పులికేదాన, అడవికేదానము పెండ్లి కొడుకాలో అని
 నచేది అడవికేదానము పెండ్లి కొడుకాన అయిన
 కనువాడ కూడా అలాంటిది అలాంటిది, కిక్కి
 రేయకపోతే అలాగదా ఒకవేళ ఇక్కడందా
 పులికేదాన కొలికా, ఆ కొలికే ముడికొలి
 తోనే అడవికే అక్కడ పులికేదానకూడా
 బిలుతేకపోతే ఏమైనా పోదామనే
 సర్వత్రానే కలయిన అంకెనుమందు కొలికేదానా
 కొలికాను కొలికాను అని చెప్పేదానా చెప్పేదానా
 అడవికే అడవికే అడవికేదానా అడవికే
 కేదాన అంకెనుమందు కొలికా సమస్తముల్లా
 కొలికాదు, ఎదురు కొలికే కొలికా ఎన్ని వాడు
 కొలికాదురేఅనేదాన్ని ' ఎన్ని వాడు కొలికా
 నేనాదా అలా ఎప్పుడు జరిగింది కలిసికొనా
 చెప్పేదాన్ని

వారి మాట కొంతకువచ్చి చెప్పినందువల్లను
ఇక నా మాటే వినిపెట్టి విం చెప్పియుంటావో అని
అలాగే వింటాను విని చెప్పకపోయినది ఇదియో అట్లే
పాతక నిర్మూలనలో కట్టుబాటు కనయించ వచ్చు
సరికీ మర్రి గ్రామ వేటూరిటంబలో కర్తవ్యుని దూర
మామమ్మ నా బావోకావలె కట్టిపెట్టకవలెనని
కామమ్మ చెప్పినందుకే కాక చివ్వుపుటి ఆలూగిదినిని
వికా ఒక నదిమెలెలంటి కార్యం అప్పు నిగిదిని
బాగావని చెప్పినా ఒక నిమిషంకాదు నాను ఒక
చివ్వుబావమగానే త్తువామని మరు నిమిషానికి
వెనుకవచ్చునట్లేనా కామ నదిమెలెలంటి ఆలూగి
మామమ్మ నిలబడినా కాదు విమా కొంటెను
చూపులు వారి కళ్లలో నచ్చివడో విమా విమా
చూపు ఇంకా అంతకునా తీరలేదానే మర్రి తలలాగా
అలాగు చెప్పియుంటాను

‘అనుమానం నా కెప్పుడూ లేదు. మీరే అనుమానంగా భ్రష్టు పి. మీరు కొన్ని దేవుల ముందు

కొనివచ్చింది అందర మహానలు కరుణార తీరుతో అన్నాను

‘ఇంతా పొగడబోతున్నావని పోతేనేరా!’ అంటూ మల్లీ చెంపమీద తొక్కి కొట్టారు ఒక మెరుపు పెరిగి వాళ్ళు యిద్దరు కుమ్మరి అంతటితో వాలో పాటు వా ఆలోచనలు కూడా క్రంభించి పోయింది నాకు తెలియకుండా నేనా మంచం మీదకుపోయి ఒత్తిలాను

‘వాగ్రత్త! ఒక్క దగ్గర పెట్టుకొని బ్రతుకు’ అంటూ ముడుపు పెట్టుకున్నాడు వారు మల్లీ వాకు కొంచెం స్వేచ్ఛా కష్టం చేశాడప్పటికీ ‘వాగ్రత్త ఒక్క దగ్గర పెట్టుకు బ్రతుకు’ అన్న పాట వాడెప్పుడో నిండురు మంటూంది ఈ పాట వారు పెడుతున్న నరకభయ కాలం తేస్తున్నట్లుగా ఉన్నది ప్రకృతి మాత్రం తొల తొల తొల అంటూ విరామం లేకుండా మూలుగుతూనే ఉన్నది ఆ మూలుగులోనే నా శరీరాన్ని గూడా వాగ్ధించేయాలి అనిపించింది కంటితే ఆ భయకర వీరికి తగినా పోయింది నేను పొధించా లునుకున్న నిద్రయిం పొధించలేకనున్నా కొందరపకే పుట్టి నింటికి వెళ్ళి వాళ్ళు లేచిపోతే చూస్తాడటా! ఈ ఒక్క పొధించే ఎందుకా మనుషున్నా ఇంతా ఏమీ ఆలోచిస్తూనే ఉన్నాను

ఇంతలోనే కొనులు కాకా మంటూ గోల పెట్టటం ప్రారంభించింది రయ్యి రయ్యి ఇంట్లోకి తెల్లని కొనులు ప్రవేశించుకున్నది అమ్మ! తెల్ల పాదై నిద్రలేచిపోయావారేమక తప్పుకుదా! అనుకుంటున్నాను

‘పొద్దు పొడిచినా ఇంతా లేవకమ్మా, ఎవరమ్మా చూస్తే నవ్వి పొడుతే! అని అంటూ పువ్వు వచ్చితే మా ఆత్మీకారు, ఏకా ఇప్పుడు చేస్తూ ఒక ఎలగు తన్నేది లేవగదా అని చంటితే లేచి యిటకు వెళ్ళాను ఆ రోజు కూడా మామాయి పదిపాటు లన్నీ అలవాటుగా చేసుకు పోతున్నావే కొని కొంచెం పెడుతుతో అవసరమయ్యే పనులు పొడై పోతున్నప్పుడు పొయ్యిమీద పప్పునిన్ను పెట్టి పొయ్యి కెడుతగా కూర్చుని కొనుగూరలు తిను నటూ పువ్వును.

‘అయ్యయ్యా, ఇంతా ఆ చూడ బకలేరా! ఆది చక్రీ మాత్రం మీకోం తే! నాకోగా తిప్పులు’

అంటూ ఆమె నీళ్ళు తాగుతున్న పసిమోడును తెత్తు కట్టుకుని అవతలికి లాగుతూ పువ్వుని నేను తిరిగి చూడలేదుప్పటికీ.

‘నేను చూడలేదంటే! అన్నాను అయితే మాత్రం ఆమె అంతమాత్రానీ పూరుకుంటుందా!

‘ఎదురుగానే పుంటే ఎట్లా చూశేదమ్మా, అంతా ఉబ్బడం, ఎవరమ్మా ఇంటే వచ్చిపోదురే, అయితేమీ అట్లా వాడుకమ్మకు నువ్వే నున్నా ఇట్లా తెయ్యి పరిపోతేది. రెండు రెండు సమకూరి తెల్ల తేల్లతే అట్లా పనుకూరుస్తాడు కానాలం, నేనెంత ఏరలు పోరలు యిరుకుంటే మాత్రం ఏం లామం! ఎట్లానేమీది వాళ్ళు వాస్తూనే పుంటిరి! అని ఆమె అంటూ పుంచగానే ఈ నిద్రయిం అప్పుడే పొదుగింటామె చెవివ ఎవ్వకు పడేకా ఏమీ నివ్వకోపం వచ్చివట్లుగా గంట ఒకటివేస్తే పట్టుకుని ‘ఏమిది!’ అంటూ వచ్చింది ఉత్సాహంగా, ఇక మల్లీ మొదలు మెట్టిదామె పాటు

‘మా పట్టా పుంచమన్నావేం! నానే మామ్మా పువ్వుది పట్టా వాళ్ళం నాస్తూ కదిలిస్తే నుది! పోకొస్తాడు, ఈ తెల్లనమ్మా పలక రించే యింతే లేదు! అని ఆమె ఏమీమీ పొధిస్తూ పుంటే అని వింటూ పొయ్యిమీద పప్పునిన్ను చూటుకునేపోయాను

‘పొయ్యిమీద ఏం కరకావేం? కొలు కంటి కొవతాపుంది’ అన్న చామె అప్పుడే ఆ వాడని ఎలా పట్టిపో ఏమో

‘వచ్చులో ఎవరు కన్నీటియింట్టుకుంది అంటూ పప్పునిన్ను మీద మూర తీసేటప్పటి! చూడిపోయిన వాడే ఇంతా గవ్వమరి వచ్చింది

‘ఇంకోం తేనుకో వా వచ్చి! చూడమమ్మా చూడు ప్రతి పని యింతే నేను కొనేట్ల ఎక్కడ తోకపోతే అక్కడెక్కడా నాకోం వచ్చిందే కదా! రాకుండా ఒక్క పనినూ చేర గాదు గదా! ఆ అమ్మ ఎట్లా పెంచించి ఏమో జరిగని నుదికొంచెంమీదికి పెట్టే పరమంబూరమ్మ ఒకొక్క ఇంటి పొడించిలేకుండా చుట్టూలేసి కొవ క్లిది ఏ యింట్లోవమ్మా చూడమమ్మ! తెత్తు!’

అది ఒక చెయ్యి నడువనకు చెట్టుమీది ఒక చెయ్యి మారిమీద పెట్టుకున్నది అక్కరకగా

‘ఇప్పుడు నీ నేం చేశావని నమ్మించగా పొలింపటం? ఎవరికైనా పారపాటు రాకందా ఉంటుందా? చేపిచ్చారే పొరువులన్నా బాగానే పుంటుంది నావల్లమూత్రం ఏ కొంచెం పారపాటువచ్చినా గొంతు పట్టుకుంటారు అసలేవా గాని ఎక్కడో తుమ్మచాళ్ళ జోరి ఏమి వస్తుంది మాకు మాట బాట్లాడితే కీ? అన్నాను మరగాయలు రెండునూకా? ఇట్లా ఎదురుమాటలు మానే బాల్సింకం కొవం బాధలన్న ఇంట్లోకి వాడు మంచాడు గానులే వాడే సర్వనాదానైతే అంత చచ్చిపట్టే పక్షం చేశాళ్ళు? అన్నావాం కొడుకు ఇంకా నమ్మలేదని రింపావెత్తితే రాకంక నమ్మిస్తాగా ‘చెప్పాళ్ళు ఏదయినా నిజమన్నా నువ్వే ప్రాణమంటే బాధితే అవ్యయి’ అన్నది పొంగింటాను నాకే తప్పిస్తున్నాగా

‘ఒకరి కట్టలు ఒకరికేం తెలుస్తుంది ఎవరికి వారికు పట్టేనా చెప్పకయ్యే రింపాకా వచ్చి గదా తెలిసింది అన్నాను

‘అంత అపకరణంబుకంటేదన్న కనబడితే ఆ అబ్బాయిని కొన్నెత్తివ్వంగా తుంజేవాడేమో అదీ చేదాదు అంతేకదా ఒకొక్క కొన్నెత్తివ్వచ్చు తీరపు కట్టలు’ అన్నది పొంగింటాను నా అర్థి గారితో

‘అయ్యో అంతమాత్రం రాతే ఇటుకంట మొకొక్క అటుకంటే గీతలేస్తే ఆ గీతంలే మాకే సంబంధమే అయ్యేది కొడుకా? ఎందుకక్కడ? అన్నది మా అబ్బాయిని గొంతుమీద చెతితో కొట్టుకుని

‘ఎండెక్కింది పొయ్యి రాతెయ్యల’ అంటూ పొంగింటాను చెప్పిపోయింది

మా అర్థిగారి కొట్టకు తగ్గుగానే ఉందిది రాత్రి అరిగిది సంఘటనల్లా మేము ఎవయ్యం పెను ముఖంగా పుంపటం అమెకు సరే సంకోపమైంది ఆ కొడుకుంటే మాదా బాటకూట్లాడితే నా మామకు ఒంటి కొరిమింద తగాదాను రాకటం జూగించింది. ఆ సంఘటన ఒకగళముందు అంత ఇష్టంలేకపోయినట్లు తీగే మదిమన్న తరువాత ఎవరో ఒకరితో ప్రాణ

ప్రయత్నంకోసం కొట్టి నాకు దోచుకున్నా నేనే వారి వర్గరసంలో మాకోకటం ఏదో పిచ్చాపాటి నాలుగు ఖయ్యల్ల చెప్పకోకటం జరుగుతుండేది ఆ సంఘటన అరిగిపట్టినంతే మాత్రం వారిని మానే తోలేనే చాలా పిట్లగా తుండేది అవమానంగాను, అసహ్యంగాను మాదా పుంజేది ఎక్కువ తెలిసి తేటలు, చదువు, చక్కదనము, లేకపోయినప్పటికీ అంతమయ్యేది అక్కరకమైపోతుండేది వారిమీద తరువాత అది కొత్తపోయింది ఇంకా నేనే ప్రస్త కంతో? వారి వర్గరసంలోయి మామాలుగా ఖయ్యల్ల చెప్పగలనో నామాన అవమానం ఏర్పడిన తరు వార నేను ఖయ్యల్ల చెప్పేమాత్రం వాని సంకోపిస్తూ రని ఎలా అనుకుంటాను? ఈ విధంగానే మాదా నేను కుండాపుంటే ఇలా? అలరాకపోయి ఇంకా ఎక్కువ ప్రమాదానికి నరీకొవలసివస్తుంది భయపడి ఎప్పుడైనా చూచాడగా మాటలు అందరిచోయే వాన్ని కొని వారుమాత్రం ఆ అవకాశం ఇచ్చే గాదు కొడు రింపా ఏమి కొనవలసివచ్చినా తిరు తిరిగి అతని కొనవలసివస్తుంది చేయించుకుంటుండే వారు ఆ మాదా వన్న పుంజా తింజే అమలు తున్నందుకున్న ఎక్కడకంటే ఇంకా ఎదుగుతున్నా పుంజే కొడుకు నోచుకున్నా అంతగానే ఎప్పటికప్పుడు అమర్చిపెనుమా తుండేది ఆ మా కొడుకుతో కలుపు చెప్పకుంటూ కొడుక్కు కొరల పేనవన్నీ అందిస్తూ అక్కడే ప్రాణప్రయమంటుండేది ఆ మ చేతుకునీన పనులుమాదా నేనే చేయి తలకి రాకటంవల్ల ఎప్పుడైనా వారికి అలా కనుపించు వాడున్నా రింజేకపోయేది తుంధంగా వాళ్ళ తిరి గుతులు ముగ్ధ వార్షియం అక్కడే కొరలం నా దాంధర్యి ప్రేమ పెచ్చుగిరిపోకటం జరుగుతూ వచ్చింది

ఒకొకసారి ఎవరైనా వచ్చి ఒక్క గానొక్క కొడు కంటే అంత అపకరణంబుకంటేదన్న కనపెగవయ్యే నాదం? అనేవాళ్ళు నా కొడుకు అటువంటి నే ఆ చెయ్యి ఉన్న అసంఖ్య పిచ్చారలన్న ఒక్కసారిగా ప్రత్యక్షమైంది. ఆ రాకంటే మాకే సంబంధ మయ్యేదే కొడు అనేది ఆ మా కొట్టించగా ఆ మా మాట అన్నప్పుడల్లా నేనేమి అప్పు చెయ్యలంటేదా? నా మామకు తప్పకన్న ఇలా ఎందుకు వచ్చిపెనుమన్నా

[illegible]

పెద్దాడేమో ఎందుకు మఱి—అని అచటో ఆమె గొంతులొంటావుండే అలా ఎవరికో వారు అదే గీతావుండే నేనువ కల్పానా అనిపించేది వారి గీతావుండేనే ఏమీ మాట్లాడి కాలవలకు అవించినట్లు కూడా అదే వారే కాదు అరకాదాలో రాత్రిల్లి గవవలం బుక గడ్డగా వుండేది ద్రాక్ష క్రమనిరూపం అని ధృతగా వుండేది ఎప్పుడూ అని ఇద్దరం ఒక గదిలోనే పంతుంటుంటేవేనా అని ఎవరూవచ్చును మీమే కాకనే వచ్చును కలవడేది మీమే మూలం మార్గానుకొనెనా మార్గానుకనే వచ్చుం కాదు కానందునగా ఎప్పుడూ వూర్లోనే వుండేవారు కాదు అప్పుచ్చుకొనా అలాగే పరిగెనేనే బోనావారి ప్రయత్నమేదాన్ని బోనా రాత్రిలో మఱి వచ్చువట్టి అదేదాన్ని నావిడ వికారక కోపం ఎందుగి చూడమకి ఏమీ జవాబే వచ్చేది కాదు అయినప్పటికి ఏదో ఒకటి చెల్లినట్లే వుండేదాన్ని.

నేను కర్పిరిలో మార్గానుకా వుంటానని నానూ వాగ్దానం చెయ్యలేదుకానీ ఎవరలా చేస్తాను డెంకి నువం ఇలా చెయ్యటంకన్న నవం ఇర్రెటం లేదీ అమరవాసలు రాత్రిచ్చేవాళ్ళ మాత్రాన అరకా దాను వాగ్దానం చేయలేకపోయాను గానీ ఏమీ లేదు అయితే మార్గానుకా వుండేది కాదు కాదు వూరే బళ్ళంటా మార్గమునూ మార్గమున ముగ్గుర్తిగా చెల్లినాన్ని నేని రచ్చట్టి సర్టిఫికేట్ మార్గానుకే.

అది అంటూనే ఎందుకో నా గొంతు బిగి పొగింది నేను నడిచా గా ఎవని పడిలే ఆదరి చెయ్యటా రియరవుతున్నా నేమీ నడిపించి కిరీంమత చెబుటం వచ్చేయింది నేనులా వాగ్దానం చేయటాని లోపం భావపడుతున్నా నడుమ చెయ్యటాని.

ఇకనందుకే నీవు నా ఎదుట నులాంటి వాగ్దానం చెయ్యదు నాను నవంగా నీవో పేరిటం గా పాలం పడిలేదు నీవు చెప్పాను ఒక కల వాయనా ఒక కల నాను ఇంకా రాత్రినే నీవు నున్నా చేతులతోనా రాత్రే— అవన్నా రే నేను రిచ్చే చేతకో రేదో రేయినుకనే ననుకొనా వుండాలి ఉంటేదో రేదోరేదే ఒక కల చెల్లటాననే అమరవాసే వుండే వా రిచ్చుకుంటానా అని నా చెయ్యటం చేయాలి. అది ఇర్రెటం

ఏదో ఒక నేర్యాని చేసిన నేటి యెటును పెట్టాలని సూచనాగోరి ఇంకా నేరయచాకా కంటిపుంప గలను ఇతరులకు కచ్చివా తిప్పలే వనే ఉత్తరంకో అక్కడే తులనామని ప్రయత్నం చేయటమే కాని నా కలం అనువయ్యలన్నా ఆ ఇల్లవాని నిరక్షర గింది ఏమీచా సరమని అలాగే జరిగింది గను తులనా తులనాను

ఒక నోకా ఉదయం భూతవాదన తరువాత మా ఉత్తరాను ఎక్కిడికో బయటకు పిల్లింది వారు నా పెళ్ళికి నోకలును ఇవ్వరున్నాను ఎందు కన్నాను

ఎందుకంటే నీ ఎత్తకో నన్నాని

అంత ఇప్పుడునా ఏమిటి?—అన్నాను

అప్పుడున్నది కానీ

అయితే మీ అమ్మను రూపకంగా ఆమెకుచా ఇవ్వకుంటే ఇచ్చాను లేకపోతే మిమ్మలలోన ఇచ్చిందంటుంది నా నెంకను కచ్చివ గొడవ ఇవడతా?

హా అమ్మ ఏనన్నా అంటే నేనే నీకు నన్నునా ఇవ్వ దీనికో మా అమ్మ పుత్రుడం ఏన న్నది? నీకు మరొకరుగా ఇచ్చాడా లేక నన్ను నెయ్యి చెయ్యమంటావా—అని గడియారు

మీకు అప్పుడంటే నా గొలుసు కాకపోతే ఇంకేమి నా అమ్మకోమావడా? మీరు ఇంటినియ్యి కోడల ఏమి వాదించి మీకు ఇచ్చి అప్పుడెవరికి అవకాశంగా ఇది బంగారం తీసుకు పిల్ల నాకం చేస్తామంటే లేం? నాకు మార్గం చేతులవిగడగా ఇవ్వటానికి ప్రాంం ఇప్పుటంటేను —అన్నాను

కాగా ఎదురు మాట్లాడటం నేనుకున్నానే అంటూ తలమీద ఒకంబు కొడి గొలుసు లాగున్నాను. వాకొప్పుంటే నీళ్లు చీలబోతున్నానని

ఇంకా ఎదురున్నానా పిన్నతక ఇవకరకు అనేవాడవుగా—ఎన్ని పాళ్లు కొదాకో కొడుకుని, ఇప్పుడేం చేస్తాన్నా ఎదుర్కొను మాకోనా? అంటూ ఇప్పుడు గొడుగు పిల్లని చూపించారు

అప్పుడు భూత్రిగా తెలిసిపోయింది భార్య తప్పే యెకపోయినా భర్తకు ఈ సంఘటన కొత్త అవకాశం ఉన్నది అంతరియముడు వాడు నేను ప్రత్యేకంగా మామమ్మన్నాను కాని తనవార మాత్రం అదేక అలవాటుగా అప్పుడప్పుడు భర్తం చేరి కచ్చులు తీసి అల్లంలో నేను ఒకవచనమీయ నుగదా, అనుకున్నాను నా జీవితం తనివరంగా అతుకుంపని ఎన్నడు అనుకోలేదు అన్ని నిధాం

అనుకుంటున్నానంటే ఉన్నా సంవత్సరాలు లేకపోవచ్చుగాని, అన్ని నిధాం వాకంటే ఒక పదితిన్న భర్త తన అవకాశంప అటుం మాత్రం అసంభవమనిపించి నేనునుకునంతా కర్మతక పెడినాను ఇలా నడిగిన పక్షంలో నేయాలను కున్న పని అంతకంటే చేయలేకపోతున్నా భర్త నిలవకర్మకపోతే తుట్టించికి పుత్ర అక్కడ గారవ మర్యాదల సంకలి తెలిసే తులనా మరీ నీంపెను కాదల నుంచి తిప్పిరినుకొనానికా తుట్టించికి పెళ్ళవచ్చు కాని సంఘంకో సంఘంలా ప్రతి మనిషి తమ పను నున్న కాదలే అందరు పదాలని కొదుమా తుంటుం డమానం తమను అక్కడేనాన్నాని కానాన కోలా నికానూం లేకపోగా ఎవరైనా అలాంటి పనికి వూడనిన్నా వాళ్ళకు తిప్పిరిను క్లాసుంటే తీసుకు వచ్చేవానా నిర్దోషులు అప్పు ఏమి సంఘం? నిజంగా ఈ సంఘాన్ని తలచుకుంటే చిత్రికవచేసి పూనినను సూచించిరి భయంగా ఉంటుంది

భర్త ధైర్యమివ్వడం నా కోరికగాయినా సరే జీవితాన్ని సమర్పించుకుంటున్నా నీకునాండి సంఘం ఇంతకంటే పూరం ఏమిస్తుంది? భర్తంటే ఏమాత్రం ఇష్టంలేదుగా తెలిసి నా సంఘం నీయ కాలుగా నామంది భర్త భార్యకుగాని భార్యకు భర్త గాని జీవితామయ అవకాశం సంఘాని కవసరం ప్రతి స్త్రీకి ఒక భర్త కావాలి భర్త నామివ్వడం భార్య చేసి తీరాలి అలా చేస్తప్పుడేమిటి భర్తను ఏ ఇతర కారణాలవలననా సరే కోపంకల్పి తిప్పినా కొడినా మాదా తిప్పిరునుకదా భర్త మావారకంప ప్రాణాలు వదలబడిందే ఇది సంఘావస్థం తలాంటి సంఘంపై సులూ దారి తెన్ను కానితక జీవితాన్ని నిరమించుకుంటామన్నా దాని సంఘమే నిందిస్తుంది కానా కాదుమాత్రంకో కన్న ఎదురు మార్గా తుంటుందీ, అదేపోతే వాడంటివాని అను తొంకేతుంది కచ్చులు, చచ్చి ఎవరినీ నాంకరాలను కుండా అని, లోకం ఇష్టంకచ్చిస్తున్నా అదేమా కుంటుంది ఏమి చేయటమా అని అలాగేమీనా ఉన్నాను

పొద్దుననేనా ఇంకా పదిలమిలన్నా పెట్టక పోతే ఎప్పుడవుతున్నా మరీ బాటకంగా ఉండే —అని అంటున్నది తొర్లంగో మా ఆర్థికంగా గొలుసు అనుకుంటున్నా కానీ ఏమి చెప్పనా భగ వంతుడా అనుకుంటూ యెంటు కచ్చున

వాళ్ళిప్పుడు నేరంటానికే పోరంబునానేతు నీ గొలుసు ఎదురికత్తలే—అన్నా వాడు నేనేమీ మాట్లాడకుండా గొడవకాకుండా అలాగే నిలబడ్డాను.

మానం నుండినుంటే మాట్లాడకపోతే, ఇంత

లోక అరిగిపోగా ఏం? అన్నది మళ్ళీ లేవన్నాడు గొంతు పెకలించుకుని

లేడు ఏమైంది—అన్నది అచ్యుతాగా

అప్పు యప్పు కలు కా చా ల ని శేవిత్వవన్నా మదా బలవంతం తీసుకొన్నాడు

ఎవరు చాశా తీసుకోంది అయ్యయ్యయ్య, ఇంకా శేవం కేంద్రం, నీ కట్టే లేకుంటున్నట్లుగా వాడి కియ్యబాని? శేవం కా చాశలేకుగా? నిలిచే తుంటినిగా, చాశేమాత్రం అనునాడంటే, కొంచెం నిలచుగా ముంచిరిదిగదే అన్నాచాడు గుండలు కాదునుంటూ, కాశేతుండి తప్పిరించుకుని—ఎంత నీమైందే—అన్నది మళ్ళీ

చాశేమైందన్నాడు 'చాలా నీమైంది? చాలా నీమైంది? చాలానీమైంది ఎంత బహుశ్రంగా కావులన్నప్పుడే మాకు చాశేమైంది అవుతే బహుశ్రంగాగ చాశేమన్నా నీదేం పోయింది? నీ అన్నాగానే పాపాల్లేగా కాశేం వాడి కాదుగదా? చాశే పోయిందన్నప్పుడు ఇంతే పాలు అడగక అడిగాడు కా మొనకేదా అని ఎగిరి గంలేకి చచ్చు ఇట్లాగన్నా వాడి మంచి గంపాదించుకు చామరి చూశావు అడగకక మీ అయ్య చెయింది పడెడలే సుందరా ఒక్క కొరికి తీసుకురాక పోయావు ఇక తిండుకుగానే ఉంచండి? అంటూ 'ఇక నువ్వు పోయా మాయం? గొంతులుంటే గోపాలు చాలేదుకదా? ఎందుకంటే ఒకాడే మహాశక్తి పాదం కట్టిపడే సక్రమం అటువంటిది ఈ మహాశక్తి మాయం? ఎప్పుడైతే అడగకెట్టిందో? అన్నట్లుంది అన్నీ కరపడే సామర్థ్యంపాటు అప్పుడే అయింది మా పని ఇంతకంటే సామర్థ్యంపాటా? ఒకాగొడ్డా వ్విడ యోగి గొడ్డావ్విడ యోగి అంటుంటే కావాల వా మారులు ఎక్కడ పాదం పెడితే అక్కడల్లా మంగారం అయ్యారనుకుంటుందంటే ఇంత కలిగిన మోహం, గొడ్డాలోకుడి మా కక్కడ కాపంపింది? మరి అంటూ యీ కరపడే ఒకే పాటు పాటటుం మొదలు పెట్టిందా? ఎంతవల్ల మాచివా త్రాగుకుంటుందేమో అంటే త్రాగుకోదు. కాకు నిరుతు కచ్చి, చీకాటం, కాగనం, తిరుగు అన్నీ కచ్చిపెట్టి, కా గొంతు కోసిందికాక తేగా కామి ఇచ్చిందనుకొ ఎప్పుడు అట్లా ఏనుటాంటే అంటూ లోకతనం పోయి పండుకున్నాడు

అలాగేమంది మరి కను పట్టిందామో కా దింద ఇక ఆ ఇంట్లో కాకోకిదిమం ఒకయ్యగంగా గనుకూ ఉన్నది. ఎన్నాడు చూచివా వాడు ఇంటికే చాలేదు. చారసలు కాదాడే అలా అనుకున్న కడకూ

ని? కారణం ఆ తిరుగులే వడకొంది. అక్కడ ఒకా దిన ఉన్నది తాను వాని అన్నాగా తన పొన్న సంలో తుండుకోటానికని కచ్చివొచ్చి ఖబురపిచ్చి కచ్చిందిచివ్విచ్చిచూ తప్పింది వానివడ దిరక్తి కలిగించటానికని ఇంటికే వచ్చే కచ్చి మదా అలాగే వాడు అసలు మునిగిలో వ్యయంగా ఆలోచించుకో గలిగిన కచ్చి లేకపోవటం వల్లనే ఇలాంటి ప్రమాదా లకు గురి కావలసివచ్చా తప్పింది అక్కడనుకొ కచ్చి కచ్చారంపై సరి ఏదో ఒక రోగాచా తీసుకురావలసిందే అ కచ్చివచ్చి వచ్చివచ్చువచ్చా ఏదో ఒక రోగాచా జరుగుతూ తుంది ఎక్కడికి వెళ్ల వచ్చు వచ్చివచ్చి, అవచ్చుల మోక వివక్షతే చాలా భయంగా ఉండేది ఒకాపారి ఆ వచ్చుల అనుకుంటూ వా వచ్చి యింట్లోనే వచ్చుకున్నాంటే చాచాగా ఉండేది దీని కచ్చారంపై భయంగానే తప్పివచ్చింటే ఇంట్లో పోయి మరి ఎప్పుడైతే పోవటాడ వాడు వచ్చిచూ కొంత పోయి తగ్గిపోయిందేమోనని ఎదురు చూస్తూ తుంటే ఎంత చాలానీ? రానేలేదు

ఏమీ తోచక మళ్ళీ తుప్తకం చదువు కుంటున్నాడు చక్కలేనే ఇంకోకే తుప్తకం తుప్తకం కానేవడ! పోయింటి అయ్యాయి కచ్చివా చక్కలేనే మాట్లాడుకుంటే నేను చూపు కుంటున్న తుప్తకం యానీ నీ విషయమయ్యాయి అన్నాడు ఏమీలేదు త్రాగితే కచ్చాన మరే, ఇప్పుడే నేను కాశే రావచ్చా? అన్నది 'అలా? పరతే అన్నాడు తప్పి నేను వచ్చుతుంటున్నాడు ఆ అయ్యాయి కొంచెం నీవుంటే కచ్చిపోయి పట్టుంది నేను మరల రెండవ తుప్తకం తీసి చదువు కుంటున్నాడు అంతలో వచ్చుల మదా వచ్చుల చెయ్యికుంటా? ఒక్కపారి రోపకు కచ్చారం చాదు నేను ఉరికిచ్చేడి లేచి నిలబడకు కా చేరిలో తుప్తకం తీసుకున్నాడు 'నీన్నీ పాల్ల చెప్పాలి? బుద్ధిలేదు? కదివడ తుప్తకం ఎన్ని పాల్ల చెడుతున్నా? కదీసం వాడి తుప్తకం మదా మదా ఉండలేకన్నా మట కాశే నీవు ఎన్ని మాంతుంటు చెప్పివు? ఇక పరిటో మాట్లాడ కనీ, మా త్రాగి మదా పోనీ చెప్పాలి? వచ్చులకే తను పోనిచ్చి మళ్ళీ ఇదేంటి? అసలు నీ మనసులో లేకుండా తుండాల గాని మర్నంభవకల నీ అంబుకు

ఎంతా ముందుకే గంతులే... అప్పుడు లెక్క
నక్కన

చదువుకోవాని కంటేమీ పుస్తకాల లేకపోవ
గాన, ముగ్ధులైనాని కూడా ఎవ్వరు లేకపోగాన
ఇదివివేక పుస్తకము చదువుకున్నాను కొని అంత
కంటే ఏమీలేదు అంత మంచి అయినదాన కూడా
ఎందుకు లేదును విందలు — అప్పుడు సహించలేక

అప్పుడు ఇప్పుడులేకని అన్నింటింటి వారు
అంత మంచివాడేం ఈ లోకమందీ నీ వందల వా
కళ్ళకు కనపడకంటే ప్రాణం తీస్తూ నీ మనస్సుంతా

ఎవరిమీదకో పెట్టుకుని 'వాలో' కానంటున్నట్లుగా
వదిలించుచు మనమంటున్నావు 'కాలో' అని అని
కాదుగదా పాగవు పో మందు — అంటూ ముందుకు
పెట్టుకుని నీ నింకొందిలో పోయి వెళ్ళి వెళ్ళి
విడుదలమ

ఏదో ఇలా అప్పుడు మళ్ళీ గదిస్తూ నేను
బుల్లెట్లమీద నా గొంతు వచ్చేట్లున్నానని నేనే
మళ్ళీ అ గదిలోకి — గొంతు, పెద్దపల్లి పోతుంటే
పోతున్న నేకవిధంగా

[విశేషం]

చిత్రకారుడు శ్రీ బంకిం చర్కూర్ కాంతివీరవంశ

19

“సగురున క్షేదైవమునకు” బలికా

గృతి తెచ్చి పుణ్యముకా

వరమును లేవయి”బహు

వచ్చుటకంటెను నిశ్చయమును

క్షుణ్ణులకు విద్యలేవము

సూన్యు విశేషము వాచవాసగా

కొననది ఎట్లునీవును

యొక్కట లాభము తెచ్చియన్నియుకా”

అదియు తెచ్చియున్నాడు ఇంచటి సురువు, విద్యలేవము, నిశేషము అను వచనము మూలమున ‘మల్లయ్య’ అను నుడువారు పొయ్యియను గ్రామించి కర్ణాటక ద్వారా మూలమున నురువు అంగు మల్లయ్య, విద్యలేవము శ్రీశైల మల్లయ్య, నిశేషము శ్రీరామేశ్వర మల్లయ్య అని శ్రీ శైవీగారు నిరూపించిరి శ్రీ పద్మయాలా (నిశే) విదయమున కనుమాయగా పొయి యిచ్చు ‘సోమ నుడువ్యసూన ముద్దికానుడు’ అను పోతుకొన శ్రీరామేశ్వర మల్లయ్య శ్రీ శైవీగారు యాచిరి వీరివలన వచ్చుతోడని తెలుసుకొనుచు నున్న వాడు పోతుకొన శ్రీరామేశ్వర మల్లయ్య అని యీ తలంపవలయును కది కాదు తొలక తేనె ప్రతిజ్ఞ అనునాటయు సూక్ష్మ వస్తువును కొద్ది నిర్మాణ మందు కృత్రిమ్యము లేవదు శ్రీ శైవీగారు నిరూపించిరి సూక్ష్మ వస్తువును మాపుట ప్రాచీనాటకారక సమ్యక్తము

శ్రీ వెంకటరమణయ్యగారు తన వ్యాసములో ‘శ్రీరామేశ్వరము’ పదము లిరువ వాడునుగాని కృత్రిమానుడు కాదనియు, ‘శ్రీరామేశ్వరము’ విరుదునుబట్టి ‘పోతుకొన’ కర్ణాటక దేశమునుబట్టి నిలలేదనియు, కర్ణాటక రాజ్యపురుష పోతుకొన తెలుగు తోటలు పొందుకులు కొనరియు, బైదుల వంశమునకు భవన శ్రీశైవ్యవచనము వచ్చుచోడును సంపాదించి శ్రీ 972 లో పోతుకొన అక్కడనుంచి యుండు ననియు, వచ్చుచోడును కర్ణాటక తేనె విద్యలేవము పూర్వ చాళుక్యరాజు ఇచ్చుచి యుద్ధముననియు, అందువలన వచ్చుచోడును శ్రీ 940—70 ప్రాంతములోనుండి యుండువలెననియు తెప్పరున్నాడు.

అయితే విద్య 983 అనంతర భారతలో ప్రకటించిన ‘రామరాజ వరేంద్ర’దత్త వ్యాసములో శ్రీ 1046 నలో ఆ నుటనటి సంజీవనమునకొక కర్ణాట

వాసుకర్ణ దళకర్ణ శ్రీరామేశ్వర మహా వాచము లిరు వాచిరునను మొదటి పోతుకొనకు నేంగీరావ్యమును బయలయెడి అది మొదలు శ్రీ 1080 వరకుండును నేంగీ నూడ అదిని అధికారము తెచ్చినది రాజ రాజ వరేంద్రుడు కర్ణాటక రాజ్యపురుష కరిగా పోయెను అది నిర్ణయించి యున్నాడు అట్లునా పోతుకొన వరేంద్రుడు కర్ణాటక రాజ్యపురుషులను అధికరించును లేవదు శ్రీ వెంకట రమణయ్యగారు పొచ్చునకు సరిగ్గునుగాదు ఇందు పద్మ వచన వ్యాసమును కలెను ఇంచుకొనక అతనియును (శ్రీ 1048—57) పోతుకొన దళకర్ణ దత్త యొకలో అను విదయమును శ్రీ వెంకట రమణయ్యగారు కానరావారముతో నిరూపించెను

‘ఉదయశ్రీ ప్రభు కృంగం తెచ్చుకను’ అనగా ఉదయగిరి ప్రభువుయొక్క ప్రభుత్వము అనగా పోతుకొన ప్రభుత్వమును పొచ్చుచిరిగెను గానరావారముతో శ్రీ శైవీగారు వెచ్చునున్నాడు ‘(కర్ణాటకారాజ్యమును) అయ్యదయ్యకను’ అను గీతవర్ణయందు ‘పోతుకొన లయదయ్యకను’ యొక ఇత్యాది దేశకాలమును శ్రీ శైవీగారు తెచ్చుతో నిరూపించిరి ఉదయగిరి పోతుకొన లోనిదిని నిరూపించిరి ఇంతగాక ‘వస్తు వర్ణన’ అను కవి నూతనము నుండ శైవ్యుని రెవ తెలుసుకొన కావలయును ‘కందుకొన పురవరేశ్వర పోతుకొన’ విదయ విక వింకరి సూర్య గ్రాహకుని వర్ణన ముద్దర ముద్దర చోడు’ అనునాచిరి కందుకొన పోతుకొన రాజ్యమునకును, ఈ ముద్దర చోడుని కాక నుకూరయిన వచ్చుచోడు కదియొక్క ఉదయగిరి పోతుకొన రాజ్యమునకును వర్ణన సంబంధ మున్నదిగాని, కందుకొనలోని సమితి పోతుకొనక, కందుకొన మూర్తి పోతుకొన రాజ్యయందు సంబంధ ముందయినదని స్పష్టమునయన్నది.

పోతుకొన వచ్చుచోడును శ్రీ వెంకటరమణయ్యగారు వెచ్చునకు కర్ణాటక రాజ్యపురుష పొందు నును కొదవి అంగీకరించినను ఈ గ్రామ విదయము నుటకొన కంచి అరకచోడును మూర్తి తెలుగు రాజ్యపురుషుల వర్ణన వచ్చుచోడుని పోతుకొన రాజ్య

మన్నది పశ్చిమమున కళ్యాణి చాళుక్యుల కర్తావక రాజ్యమున్నది అరక తోడులను కళ్యాణి చాళుక్యులనుమన్నది కొన్నియుద్ధములు జరిగినది ఆ యుద్ధములలో తూర్పు చాళుక్యులు తమబంధువులను కంచి అరక తోడులను పొందును యేమందుకుటకై కళ్యాణి చాళుక్యులు తెలుగు తోడులనును, తూర్పు చాళుక్యులనును మన్న యుద్ధములు కల్పించి తంత్రములు వన్నియును కన్నులు అట్టి సందర్భములలో రాజ్య తంత్రముల ప్రచారము కన్నా తోడుతు ప్రధానముగ కళ్యాణి చాళుక్యులకు సామంతులుకావలెనన్ను దాని కళ్యాణి శ్రావ్యుల ముల్ల పోతులనుకు ప్రలుతు కాబట్టి వారి మాటయును తమకు లభ్యము రాక చున్నది కలంచి అరిచిఁ బ్రతికూలము కావించి అమలముగ నుండుటకు యాచించి అరిచి కై పాపకర్మములు తమకు తోచుటగా నుండునని కలంచి అరిచి కలచి కలచి 'కూర్చుచి కలచి' గని వెచ్చికొనెనని వెచ్చుటకు అరకమును కలచి కలచి అన్నిటికీ కానన ప్రమాణములు దూరపన్నట్టి ఈ విషయమునకు కానన ప్రమాణము లేదని విచారించును

ఒక గ్రంథములోని ఒక విషయమును ఆధారముగని ఒకవిధమును చేయుట నుపక్రమించితిమి, అందులకు తిప్పివలయును, గ్రంథములును, కావ్యాలు మాలములును అను విధి విషయములను నూప గడనింప కలయును గాని వికళత మంతయు గ్రహించి ఇతర ప్రధాన ప్రమాణములను త్రోసి రాజునుట యుక్తముకాదు ఎలయన కావ్యమునది 'జంకము ముల్లముకై సప్త సంకాపము లొప్పు నుల్లుదునుదించున ద్విత్వపు 'వాణ్ణాంతునకా' అను ప్రభువు వాధానముగాగని నురువు ఇచ్చుచెనము, వికళము నీరు ముత్త్యురికావలను సామ్యము స్వీకరించి వికళముగనుండు శ్రావ్యుల ముల్ల పోతులనుకై తమ ప్రభున కని వెచ్చికొనుచుండుక అరిచుకాదు 'ఇచ్చుడి యుద్ధములు'నని గ్రంథక రాధారముతో 'తేజోగనిని గ్రహించుటలో దొరికినయితేను, యుద్ధములందు అను సామమునూప విరుదముగ కావచ్చు, ఇచ్చుడి యుద్ధములని కాతమ 'మల్లవరా' అను పేరున్నట్లు తెలువాది కానములో కలచి గావచ్చు, అటులే మునుమునకు రెండవ (ఇచ్చుడి) యుద్ధములనినూప 'మల్లము' అను పేరుగలదు కై

నంకట రమణయ్యగా దూపించుచున్నాడు. కాని తెలువాది కానమునకు వికళము గలదు

'సప్తకీ మృపాల్మకాశ్య ప్రకవర్ణం సత్యత్రైకై వి ప్రకై యుద్ధములు ద్రువ వర్ణనభాగకై ర్వి' ప్రస్తుత రాజాగ్రయము ద్విధువభాగరమలు సకల వర్ణనములను రాజాగ్రయ గూర్చుచున్నది'

ఇందు ఇచ్చుడి యుద్ధ ములని 'రాజాగ్రయ' అను అసలు పేరున్నట్లు స్పష్టమునచున్నది ఇది 'నిరు' 'కల్పి' కంటి వర్ణి నామము కాగా కై నంకట రమణయ్యగా రచింపుట రెండవ యుద్ధ ములని 'మల్లము' అను అసలు పేరు లేదని వెచ్చుకై కచ్చును, కాబట్టి ఈ రాజాగ్రయ నురువ సంభవ కృతించి దాని ఇచ్చుడి కూడ రెడ్డిగారు వెచ్చింపుట (యుద్ధ విరుదు వనదిన) 'మల్ల' కల్పము కై నంకటరమణయ్య గారికి తారకమునచున్నది ఎట్లుయన 'రాజాగ్రయ' అను అసలు పేరుండుటకల్ల 'మల్లము' అను పేరును పేరు యుద్ధములందు అను విరుదును నుండి నవించి నమకు నీరులేక పోలేదు చట్టికై శ్రావ్యుల ముల్ల విరుదునుండి వుట్టిక మల్లయ్య పేరు కూడ 'మల్ల' 'మల్ల' కల్పము సమయానుకూలముగ 'కల్పి-మల్లయ్య' అను రెండవములను సాధించునటు నిరాశ్చయ కావున కై రెడ్డిగారి వాదము గ్రంథాధార సమ్యకము లేదని తారాగ్రయ వాదమునకు కూడ ఈ 'మల్ల' విరుదు వాదు తోడును సంకల్పించుచున్నది

మనయు వెన్నెక్కాడుకు తన నురువును కళా నామనిగా ప్రకటింపి వర్ణించిన ఘటములో 'శ్రావ్యుల శ్రావ్యుల' అని యొక తోటను, 'సామ' మునువర్ణించు — మల్లికార్జున' అని మనయుక తోటను పేర్కొనియున్నాడు ఇంతయొకగా గాగ బంధమునది 'సామకైక వి ప్రకరము దయో రస యంతా' అను సమాసములో కన నురువు సామకైకవి దయ సామముగా వచ్చుట కని వెచ్చి కొని యున్నాడు ఇచ్చుడి కేవల 'కై పరచెనను కై కై' వర్ణనలేక శ్రావ్యుల ముల్ల పోతులను ప్రకటన కూడ నుండునట్టి కైకల మల్లయ్యగ గ్రంథాధారములే నిరూపించినట్లు కల్పిప్రభువు శ్రావ్యుల మల్లయ్యగ నూప గ్రంథసాధారములే నిరూపించ కంటి యున్నది. కై నంకటరమణయ్యగారెల్ల నయక గ్రంథక రాధారములతో కావాలి

లావణ్య, శాశ్వతము, తిరిగి, కరటము, కనుకము, గుల్లి, ధేరి, విడువక, బాధనక, ముగ్ధమనరగి, భుక్తి, బాంకి, కాకము, పెనుక, భేమణి, ముక్తి, పంపిరి, ముగము, దుండుగి, అంకము, ముగ్ధము, అలకపము ఇందు దుండుగి ధేరి పెనుకలనువలె రణ వాద్యములు సంగీత ప్రాప్తికాలమున భరతుని అభిప్రాయములో మర్తల మృదంగము సంగీతమున వాద్యము మిగిల వివాహ విధులందున గూడ ప్రాప్తియాల ప్రాముఖ్యము దీని మర్తల భాగము స్థూలమై ముఖములు రెండవ దర్యా వ్యాధియులై యుండును ఇది ఒకటిన్నర మూలల పొడుగు గలరై ఎడమ ముఖ వ్యాధియు 12—13 అంగుళములలోను విడిచిపెట్ట ముఖమున ఒకటి లేక అర అంగుళము తిన్నచో అంకును రక్త చందన దాతుతో విడిచిపెట్ట మర్తలమునంకి రంగురంగుల లెంకలను భిన్నము, ఎర్రమును, మృత్తిక, అమ్మము స్థూలమును మొదలగునవి మిగిలైతేయునై ప్రత్యేకమును దక్షిణ ముఖమున లేవములేనీ ఎడమ ముఖమున పూరిక యుండుదురు అమ్మ విధులైన వాద్య యంత్రములు మర్తలము, మృదంగములే కాక యున్నవన్నీ రక్త కలుపును

3. సుషీరములు

విలస గ్రోది పెనుకలను రంగురంగు వాద్యములను సుషీరములందురు సంగీత వివాదముల నేక విధ సుషీరముల వర్ణించియున్నాడు అందులో—

కంఠి, పాగిరి, మరగి, ముగ్ధి, తిల్లిరి, గుంగురకావళి, కావళి, కల్ల, భృంగి, వర్ణరవాగి, భృంగము, కృపాలిక అనునవి కొన్ని విధములు

ఈ వాద్య యంత్రములు కేలుపు కోలు కలిగిన కల్ల, రక్త చందనము, శ్వేత చందనము, మాడి, పంకము, పద్మకావళి కామ్రామా పుటికలులైతే రేయారు రేయలకును కంఠి, పద్మలమై సరక్తి మర్తల మాభ్యుదయ యందున దీని గర్భ రంగులు కనపడి కాంఠిలో ముగ్ధమై యుండును దీని అగ్ర భాగములందు రెండు అంగుళముల దూరమున మున్న భూతాల్లర రంగులమునంకి కి అంగుళముల దూరమున 7 భుజములు ప్రతియొక రంగుల ముగ్ధ రెండు అంగుళముల వ్యాసమున కావళిగలము ఈ విధుల రంగులములు చిన్న చిన్న ప్రేయంకును

మరిగముని మహావేది, వంద, విజయ, బయోది కేలుపులు కాల్లము శ్రేష్ఠుని శిష్యుడగు విదివి దయారు రేయల విధములైన శిష్యుల వాదకలై గాంధేయ భిక్షుడుగా నుండును.

కేలుపును భూతాల్లర చిద్రమున పెనుక యందు ఉపదేశము విడిచిపెట్టము, ప్రాద్యత్యము, ముగ్ధరత్నము, శిశురత్నము ముగ్ధరత్న మునవిడిచియును భూతాల్లర సులములు శిశురత్నము, ఒకాళిత్వము, పద్మరత్నము, వివర్ణము ముడితీర వర్ణము లభ్యువర్ణము అనునరత్నము నవివిధి అగ్రము అకలములు

కృపావాదన, ప్రయోగ వాహాక్యము అభ్యువర్ణము అనునవి కేలు భూమి వాని దోడుములు స్థాన, లయ, భిజ్జ, గమక నిభ్రూర, ముగ్ధరత్నము శిశురత్న రత్నమునవి సులములు ప్రముక్తి, పద్మముక్తి, యోక్తి, సుభావము, ముగ్ధరత్నము, అంగుళి సారణ మనునవి అంగుళి ప్రచారలై రేయల సులములు

4. మన వాద్యములు

కర తాళము మున్ను గాదు విగిల్లి వాద్యములను భుజవాద్యములందును ఇవియు అనేక విధములు అందులో—

కరతాళము, కాంపనములు, బయలుల, సుత్త కంఠిక, పటవాద్యము, పట్ట గూడుక, పుర్తి, రిము, ఘంటాకాళి, పెంకరము, కిర్రు, తుమ్మ, కల మున్నునునవి కరతాళ విధులును సంగీతాల్లమున విట్లు ప్రాముఖ్యమున్నవి

త్రయోదిక లుగివాగిలూ కర్తాంశ వివిధితా ముగ్ధరత్నము కాకాల తిష్ఠిగర్భ రంగులలో వర్ణిపట్ట ప్రత్యేక కాలాంశం రంగులతో కరతాళాల్లగా వాద్య నీ వాద్య మోటి ముగ్ధుల

ఇకనది వాద్య విధి ప్రబంధములను యా వివాద ప్రక్రియ లేర్పించిరి వాటి శిష్యు యతి, అభి, తింకరి, అకల్యేదము, కోమలి లంపి పదిము, కనుమంపము, ముంకరము, మెరారు, మును, తాడరము, రేంకారము, ములము, ముల పాంకము, ప్రేమలంపము, అంతర, పరకర్ణి, యావళి ప్రముఖులై కాని సంగీత వాహాద్యములో 12 ప్రబంధములై తెమ్మదీవి అందులో నెదివిది పేరులు వైన వ్రాసిన వాని కంటే భిక్షుములై యున్నది

సంగీత వాహాద్యములో యతి తాళగర్భ మన్నేదో ౧౬లో ౬౪లం గుంక గమక వానిగి నీలవాద్యము ౪౪౪౪౪౪ ప్రచారలం కృందనంపి ప్రబంధ వ్యాసభిగ్నతాళి

ప్రబంధ భేదములతోనే వాద్యముల వివిధ వర్ణములు బిల్పములును. (కాంక్ష)

5. తలవర్తి సూర్యవారాయుని

గ్రంథవిమర్శనము

ఆంధ్రవ్యాకరణసంహితా నర్మవస్థము

[మొదటి ప్రకరణము]

కర్తృప్రభావ్య చిత్తజ్ఞుః చిత్తశీతరామశాస్త్రీ
ప్రతులకు రిజిస్ట్రార్, ఆంధ్రప్రదేశ్ విశ్వవిద్యాలయము, హైదరాబాద్
సంఖ్య 385 యాదాద్రి

ఇది, ఆంధ్రవ్యాకరణసంహిత, ఆంధ్రవ్యాకరణ
కలప, కాలవ్యాకరణసంహిత, ఇంకా ఇతరవాంఛిత
వ్యాకరణము, శ్రీ శాస్త్రీగారు వ్యాఖ్యానము
పంపించిన వ్యాకరణగ్రంథము

తెలుగులో వ్యాకరణాంశములను వివరించు
రచన, గ్రాంథికాంధ్రవ్యాకరణాంశములను చాలా
వరుస వస్తువుగా చేసి, వ్యాకరణాంశము
ఇంతవరకు ఒక గ్రంథముగా వ్యాకరణం
చేయలేదు అందుచేత వ్యాకరణాంశ రచయితలందరూ
తమకు నోచిన మార్గాలలో వ్యాకరణాంశరచన
చేసినట్లుగాను

అందు గ్రాంథికాంధ్రము మాత్రమే ఆదివిశ్వవిద్యాలయంలో
విద్యార్థుల ప్రవృత్తిప్రకారము, ఆంధ్ర
వ్యాకరణం కొందరు గ్రంథములను రచించిన ప్రకారము
లోను మరలను విశిష్టముగా

మనంకరకు వచ్చిన తెలుగు వ్యాకరణా
లన్నీ చాలా సంవత్సరముగా ఉన్నాయి ఇంతవరకు
వచ్చినవారితో గ్రంథాల సమగ్రముగా
చేయలేదు మరలను మరలను గ్రంథములను నిజానికి
వివ్యాకరణముగా వివరించినవారు ఆది ఆంధ్ర
ప్రభావ్య ప్రవృత్తిలయన గ్రంథకర్తల భావము
మార్గములకు కొందరు తెలుగు వ్యాకరణాంశములను
వివరించారు చాలాసమగ్రముగా ఉన్నాయి వివరించ
గలవారుగాను గ్రంథములను చాలాసమగ్రముగా
చేయలేదు ప్రకారం మాత్రమే వస్తున్న భారత
ప్రయోగాల అభివృద్ధిని కొంతవరకు వివరించ
గలము. అందుచేత వ్యాకరణాంశప్రకారం
అది భారతప్రయోగాలను వివరించగల ప్రయత్నం

మార్గముగా చేయగలము, పానీయముగా
అంతవరకు పానీయముగా ప్రయోగము చేయగలము
మరియు శ్రీశీతరామశాస్త్రీగారు వస్తున్నట్లుగా

కాని సంస్కృతవ్యాకరణంలో ఇలాంటి
ప్రయోగాలను కనిపిస్తే ఒక విశిష్టతయిన వ్యవస్థ
విస్తరించగలము పానీయముగా ప్రయోగము
చేయగలము అందుచేత ప్రకారం వివరించగలము
ప్రయోగాలను అందుచేత గా కనిపిస్తున్నాయి
అందుచేత మాత్రమే మనము వ్యాకరణములో ఇంత
వరకు వచ్చిన ముద్రాప్రకారము ప్రయోగాల
వ్యాకరణాంశములను వివరించగలము

శ్రీ శాస్త్రీగారు తమ వ్యాఖ్యానంలో ఆంధ్ర
వ్యాకరణాంశ ఆంధ్రవ్యాకరణాంశ, ఆంధ్రవ్యాకరణం,
కాలవ్యాకరణము, ఇంకా ఇతరములు వివరించ
గలము వ్యాకరణాలను మనము వివరించగలము
ప్రకారము తెలుగులో మరలను, తమ వ్యాకరణ
పాండిత్యములతో అభివృద్ధి పునరుద్ధరించగలము
ప్రయత్నించారు

అందుచేత ఈ వ్యాఖ్యానము వ్యాకరణం
కనిపిస్తే కలిసి, పానీయముగా వివరించగలము
గాను ప్రయోగముగా చేయగలము వ్యాకరణం
కనిపిస్తే వ్యాకరణం వివరించగలము పాండిత్యం
అది వివరించగలము వివరించగలము

ఇందుచేత ఈ వ్యాఖ్యానము వ్యాకరణం
వ్యాకరణాంశములను వివరించగలము పాండిత్యం
మనముగా ఆంధ్ర వ్యాకరణం సంహితా
వివరించగలము పాండిత్యం ఈ అభివృద్ధి
సంధిగా వ్యాకరణం వివరించగలము శ్రీ శాస్త్రీగారు
వివరించగలము కాని వ్యాకరణం తమ గ్రంథము
లో కలిపి వివరించగలము సంస్కృత వ్యాకరణ
మార్గముగా వివరించగలము సంస్కృత
వ్యాకరణం పరిశుద్ధ వివరించగలము వ్యాకరణ
కర్తల మార్గములను వివరించగలము

ఇక్కడ సంస్కృత సంహితానువాదము తెలుసుగా అనుభవించే విషయం సమగ్రప్రయోగ పరిశీలన చేసి గేయభావన విషయం ఇంతవరకు వచ్చిన వ్యాకరణాలులో ఈ విషయము సమగ్రపరిశీలన జరగలేదు వాస్త్రీగాన చేసిన సమస్తయాలకు వాచా సంక్షిప్తంగా ఉపాయంగా సమగ్రంగా లేవు ఈ పరిస్థితిలో ఈ సమస్తయాలికి పరిశీలన ప్రాచీన కవిప్రయోగాల అవప్రయోగాలకు అది పాతవలకు సంబంధం కలగడం సహజమే ఇంక ప్రసిద్ధ ప్రాచీన కవులలో నీట ప్రామాణికము—నీట అప్రమాణములు అవి వాస్త్రీయ్యవలకు వాచా అంత శీలమైనవి కాదు ఇలాంటివైనవి—
 ౧. వాస్త్రీగాన శాంతిమంది ప్రాచీన కవుల ప్రయోగాలు ప్రత్యేకించి అవప్రయోగాల నిర్ణయంపడం వ్యాకరణసంప్రదానమృత్యుయే క్రితము కాదు

అయితే ఈ చేసినదంత అంగ్రవాక్యరణ ప్రాథమిక సంప్రదాయాలను గురించి చేసిన విమర్శ ఇదంతా గతానుగతిగా వచ్చిందని విచించిపెట్టి, కేవల పాంప్రదాయాంగ్రవాక్యరణమృత్యుతో పరిశీలించినవ్యయము—వాస్త్రీగాన అంగ్రవాక్యరణ సంహితాసర్వవ్యయమునకి సమగ్ర వ్యాకరణగ్రంథం తెలుగు భాషలో ఇంతవరకుండవును బయలుదేరలేదని చెప్పాలి

వాస్త్రీగాన సంస్కృత ప్రాకృతాంల వ్యాకరణాలు మూలకమగా ముంచివచ్చారు ఈ వ్యాఖ్యానముగా వాస్త్రీగాన అనేక సంస్కృతాంల కృతాల పాశ్చాత్యపాశ్చత్య నిర్ణయంలో, నీటి మూలకమ పాండిత్యము, చిరకాలాభివృద్ధి, ప్రయోగ విశేష పరిజ్ఞానము ప్రస్తుతము గా గోచరిస్తాయి

గ్రాంథి కాంధ్ర వ్యాకరణ సంప్రదాయాలు, ప్రయోగ విశేషాలు, మూలక కృత లోపాలు మొదలయిన భాషావిషయాల తెలుగుభాషావిషయ వారందరికి ఇది అత్యంత పరిశీలనయిన ఉత్తమగ్రంథము

ఇది ఇంతవరకుండ నిలబడిన గ్రాంథికాంల వ్యాకరణాల కన్నంటికి మహాభాష్యంకంటెదని చెప్పవచ్చును

అయితే వాస్త్రీగాన ధీ భాష్యరచనతో తృప్తి పడక అభ్యర్థనయిన తమ పరిశీలనను వివిధాంగిని

భాష్యమామంలో నిలబడిన తమ అభిప్రాయాల మూలకరీతిని గ్రాంథికాంల వ్యాకరణాల వ్యాకరణం రచించగలరనీ, అంగ్ర వ్యాకరణాలయినా వ్యాకరణం ప్రయోగించే గౌరవం వక్కగలదనీ ఆశిస్తున్నాము

అంగ్రవాక్యరణ సంహితాసర్వవ్యయ రాయల్ మైజాలో ముఖం ఎంబర్ల ప్రింటర్ గ్రంథం, చింతా మహర్షి వ్యాకరణమూలక మూలకం, విస్తృత విషయమూలకం మొదలయిన వాటితో గ్రంథ ముద్రణం ప్రకటించడం గా ఉన్నది

ఇంతటి అగ్రవ వ్యాకరణగ్రంథం ప్రయోగించిన అంగ్రవాక్యరణ పరిషత్తువారు అంగ్రవాక్యరణ అవలంబించారం చేశారు

అంగ్రభాషాభివృద్ధికి ఇది అత్యంత పనికివచ్చిన అమూల్య వ్యాకరణగ్రంథము

నాటకం

[అనువాద నాటకం]

వి వి వరదాసు, ప్రభావము చేసినది ముంపురీ విజయవాసి, నల మూలము పాతల

అది నీటి సుందరీ కవి శేఖరమహర్షిగ్రామీన నాటకం ఈ నాటక రచనావిమర్శనీ ముద్రిత విశేషము అంతరిత రచయిత నీటి *"The play is the thing"* అని పేరుపెట్టి ఇంగ్లీషులో తిన్నమా చేశాడు ఆ ఇంగ్లీషులోనుంచి వి వరదాసుగాన చేసిన తెలుగుఅనువాదము ఈ 'నాటిక'

తీర్థ్యం, మధు, అతే ఇద్దరు యజ్ఞశీలములను పరస్పరము ప్రేమించువది వివాహం చేసుకుంటామని నిశ్చయించుకుంటారు అయితే ఇంతవరకు తీర్థ్యం నాటకం నాటకం చేసిన కాంధ్ర లోగా తోడ్కొని తీరిన కామరాజు అలాంటి నాటక పోటీలో కలుగుతుంది సరసావాదం మొదలు పెడతాడు కాని తీర్థ్యం తన 'తీర్థ్య' నిశ్చయం అంతరిత చెప్పి తిరస్కరిస్తుంది ఈ పోటీలో వక్కగలదనే మధు, అతే వి వచ్చి వి వరదాసు ప్రయోగ రచయిత, రాయానుకు ముద్రాపేక్షించుట మధు ఈ సంభాషణ విని,

[illegible]

ఈ కథ సామాన్యంగానే కనిపిస్తుంది కానీ
 ఛరన్స్ చార్న్స్ చూత్రం ఇదింతా మోపింకాల్లో
 ఇదివ్వి, అత్యధునికంగా నడిచివుంటోయోదు. ఈ
 దూషక చరణానిధానం అంతా ప్రతిరోజూ అతి
 ముని తన చరణానిధానం సాగిపోతుంది

దీరికి దీని సరసతాత గాదు చేసిన అనువాదం
మాదా చాలా చక్కగా నడిచింది. కీరి సంభాష
నలు మంచి ఎదుర్కొనా భాషనుగా సాగిపోతాయి
రచనకు ప్రవర్తనాదీ, అంగ్ర సాహిత్య కళాపరిశుద్ధ
ప్రభుత్వంబాలం అందుకున్న కీరి 'వాటా'న్ని
నడిచింది, ఇంకొకటి ఎక్కువగా వ్రాయడం అన
దరం

అయితే—ఒక యువతరీ ముందుగా ఒక అసా-
దవో కాగా దీనిని ౨౦౦౦ వలె వివక్షము, తరవాత
అటు ఇంకొకప్పుడు పైకొకటి అయితే—పాక-
గోళి బయటపడవడం—అప్పుడు అది కలసి కేసువది-
త్యం చేసే రోజులుగా పాకీసులూ మానవం—
లాంటిది పాకీసులొకటివేల నవ్వినరకగా మనకు
పచ్చని ఇందువలె తెలుసుకొనామికి ఈ చాటుక
కలెక వివరాలంగా కనబడుతుంది

అంధువాటక కళాపరిషత్తు మున సంఘ కర్మకర్తల ద్వారా వాక్యమివేయబడినట్లు వాటావాగాని శిక్షణలే—అభిమతం అలాంటి అనువాదాలగాని ప్రాధాన్యతను కలిగి ఉంటుంది.

నీ ం పా గ ద ము

[వాటకము]

మరల్లి వరసింహాచారి. ఏ. యే, ఏ. యి. డి.
ప్రభులకు అనుచు, వారికి, వారికి, వారికి.
కాదు, కాదు, కాదు, కాదు, కాదు, కాదు.

ఈ సాక్షిగారి ప్రధాన నిర్ణయం సింహగడ విజయము ఈ విజయం సాధించిన దినము కానానీ మాయాసే ఇతను శివానీ వస్తువంటలు తన భాగ్యవశ్యంవల్ల సింహగడవద్దగల మున్నెన రాయా-
 డేసేసరినది తన వయస్కి తిమ్మవంటాడు ఈ శివరీ అదయకామిని, కలువనీమరీకి ముగ్గురి
 కది వర్ణవర్ణంను మానా కలవర్ణంని కయన
 ఇవనా అయనాకాలా నదినా

పాంప్రచురమున వర్ణిత కనుసరించిన పత్రములు,
పాటలు, గ్రాంథిక భాషారచన మొదలైనవన్నీ ఈ
నాటకంలో కనిపిస్తాయి

దానిలోనుండి తాము బ్రాహ్మిన్లును అతనితో
 ప్రసాదించుకొన్నాము. కనుకనే అతనితోనుండి దానిని
 పొందగలము. ఇతనితోనుండి సాక్షాత్తులను
 పరమార్థం తెలుసుకొని అందునున్నది. ఈనాటికి
 మునుపటివలె అనియతరీతిగా చేయబడదు.
 అలాగేనే కనుకనే అందుకు ఈ నాటిలో
 చాలామంది సాక్షాత్తులను పొందుతున్నారు. ఇందు
 ప్రసాదించిన ప్రభుత్వంవలన అందుచేతనే
 రచయిత ఇప్పుడు ఈనాటినిగానూ అలాగే వర్ణించు
 వానిని చూచుకొని

ఈ ద్వయంతో బాటకరచనకంటే పద్మరచన
కొంత బాగుంది ఈ క్రింది పద్యాలనుబట్టి దీని
రచనా పద్ధతి గమనించవచ్చును

అపిచనా! అపావలక్ష్మియే నమః

ప్రకృతికృత మిచ్చందకా

ਰਾਮਾਇਣ ਸਿੰਘਾਸਨ-ਚੀ, ਗ੍ਰਾਂਥਕ ਕਰ

గ్రంథంబుల చివ్వలన్

శ్రీహనుమత్ పచింతిత రీతుల

కాయార్థపరమార్థస్యైవ

తప్పక విడిచి పర్యాటకుల ప్రశంసలు

ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ !

(வ-எம்மூல கௌரவகாமமூல
தமிழ்நாடு அமைதி நாடு)

అధ్యక్షులు : శ్రీ వి.వి.కృష్ణమూర్తి

சுதாபு, காதலி-பி. பி.

శాస్త్ర ప్రస్తుతం శేషమిర

శివశిఖానాథపరివార్ చరి

ప్రత్యేకములను అందుకొన్న
మనస్సును దీనివలన

TWELVE PEAS IN A POD

[కథల సంపుటి]

మానవజాతి అందరినీ అందరినీ అందరినీ
సహనమున 12 బాండ్లను గానకొన్నది
కానీ, మనము 12: 2 మాసములు

ఇది భారతీకి వీరిసంఖ్య అందరినీ
వీరినీ 12 కథల సంపుటి

మనము అందరినీ అందరినీ అందరినీ
నీచిగా ఆ దేశముల అందరినీ అందరినీ
రాజు వీరినీ అందరినీ అందరినీ
రాజు వీరినీ అందరినీ అందరినీ
రాజు వీరినీ అందరినీ అందరినీ
రాజు వీరినీ అందరినీ అందరినీ
రాజు వీరినీ అందరినీ అందరినీ
రాజు వీరినీ అందరినీ అందరినీ

కానీ ఈ రచయిత రచనలో అందరినీ
చక్కని భారతీకి వీరినీ అందరినీ
కథలు చదువుకొంటే ఇది ఎంతో భారతీయులు
ప్రాచీనము అందరినీ అందరినీ
అందరినీ అందరినీ అందరినీ
అందరినీ అందరినీ అందరినీ
అందరినీ అందరినీ అందరినీ
అందరినీ అందరినీ అందరినీ

ఈసంపుటికి 12 రచయితల ముద్రలు
ఈసంపుటికి 12 రచయితల ముద్రలు
ఈసంపుటికి 12 రచయితల ముద్రలు
ఈసంపుటికి 12 రచయితల ముద్రలు
ఈసంపుటికి 12 రచయితల ముద్రలు
ఈసంపుటికి 12 రచయితల ముద్రలు
ఈసంపుటికి 12 రచయితల ముద్రలు
ఈసంపుటికి 12 రచయితల ముద్రలు

ఈమె ప్రాచీన కథ అందరినీ, One
night in a Barn, A question of Anithorship
అందరినీ అందరినీ ప్రత్యేకంగా వీరినీ
కథలు

మనము వీరినీ రాజువలన చిరకాలం
నీచి అందరినీ వీరినీ The call of the
eagles అందరినీ చిరకాలం వీరినీ
అందరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ

వీరినీ వీరినీ మానవజాతి రచనాకాలం
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ

అందరినీ మానవజాతి మానవజాతి
ప్రత్యేకంగా వీరినీ

ఈ సమయం కథాసంపుటి ప్రయోజనం
అందరినీ అందరినీ సంఖ్యలను అందరినీ
యలు

కథల సంపుటి

[వీరినీ-తెలుగు నిఘంటువు]

సంఖ్యలకు వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
అందరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ

ఇది వీరినీ వీరినీ 1275 వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ 75 వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ

వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ

వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ

విక్రమ ప్రకృతి

[వీరినీ వీరినీ]

మానవజాతి వీరినీ వీరినీ, వీరినీ వీరినీ
అందరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ

ఇది వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ
వీరినీ వీరినీ వీరినీ వీరినీ

ఈ కావ్యంలో అక్కడక్కడక్కడ ప్రకృతి వర్ణనతోపాటు దైవజన్మ విషయము, మునులయవవాటి గొడవలకుండా అక్కడక్కడ వృద్ధులకుంటాయి ఇందులో కేవల ప్రకృతివర్ణనకే కాక, జయభర రాజ్యంలో విజయించే ముగియ సాధనము వర్ణన కూడా కనిపిస్తుంది

విక్రమప్రకృతిలో పర్యాటన్ని పాంధ్ర వాయివహర్లంలో పాధీగా నడిచిపోతుంటాయి పద్మపయోగము పహుపాంతులక్తి చక్కని బాణియ ముగిలో నెమిరాయి అయితే వృత్తరచనలో ఈ రచయిత కంఠగా చెయ్యలేనివట్టు కనపడు ప్రధానంగా ప్రకృతివర్ణనలేవైనవి ఈ కావ్యంలోని వర్ణన అక్కడక్కడ ఉపాక్షుప్తం విడిచి చాలా కేలకంగా కేలిపోతుంటుంది అయితే ఈ క్రింద ఉదాహరించిన వర్ణనలంటివి అరుదుగా ఉన్నా, నీవివిధిలో ఈ రచయిత ఉత్తమస్థాయిని అంతేపురా కాకా నిర్మించి గ్రహించుకోవచ్చును

“మరుదుగ మంచిగంపు జుగ్గ

సొక్కులు గవ్వకొంచుం

పద కలవారిపోల్కి ముదవారలు

మంధ నిరాజి యాత్రికా

ప్రకాశ భామకలయ

పాటలు పాడును నవ్వుటద్దిట

మెనలును నందురలను గడు

నీటుగ నిల్చురంధ్రకామణుల

భక్తి రత్నము

శ్రీ విద్యకల్పనందాస్యూని ప్రకాశము పాపన గ్రంథమునెరి, తెనాలి నెల 11 అక్షరాలు

నారద భక్తిమిత్రాణు సంస్కృత భక్తి రత్నములో ప్రామాణిక గ్రంథం విద్యకల్పనందా పాపనగారు ఆ గ్రంథంలోనివిషయం సంక్రమణా ప్రోదేశించిరి తెలుసుగా కేల తెల్లంగా వివరించారు

ఇది ప్రాజుమైతలో నీ పుటల గ్రంథం అయినా ముక్తిగా నాడదభక్తి ముక్తంవిషయం అనగానానా నేనకానానా కిది కాగా ఉపయోగిస్తుంది

గౌరవము ముద్ద

(శీతల చరిత్ర)

తెలుగులో విరచియై ఎమ్మె ఎల్, ఎల్, వి, ప్రకాశముని డి ఆర్ అండ్ సన్స్ నియంత్రణ, నెల 1-8-0

విరచిత నీవి : గౌరవముగల చరిత్ర సంక్రమణా ప్రామాణ్యం అయితే అప్పటికే నీవిలో ప్రతి ప్రకరణంలోను ముచ్చట శీతలచరిత్ర విశేషాలు సర్వతోమలు ప్రాధికా వర్ణాయి

నీవిలో వాదన భావ గ్రాంథిక నీవి అయినా చాలా చక్కగా వివరించా నడిచింది

రామనామ ప్రబోధము

శ్రీ కందుకూరి సంకటవర్ణయ్య ప్రకాశములు పాపన గ్రంథమునెరి, తెనాలి నెల 11 అక్షరాలు

ఆటా, రత్న గ్రంథాలలో గల రామనామ ప్రకృతివర్ణనల స్థానాన్ని పేకరించి రచయిత నీవిలో రామనామ ప్రభావం సంక్రమణగా వివరించారు

రామనామ పుష్కల్యక్తి, జడవిధానము తెలప లైవకన్నీ తెలిసికోకానికి గ్రంథం ఉపయోగిస్తుంది

అంబికావిజయం

అరణ్యమంపె రామమూర్తి భారతీ ముద్రాణులు, తెనాలి నెల 11 అక్షరాలు

వారసు సకలగ్రామ జనమం అంద్రజీవంలో అనువాదంగా వర్ణనలు సంప్రదించును ఈ పుస్తకంలో రచయిత కేలితానవిషయంలో పురాణ ప్రసిద్ధమైన మాహాత్మ్యం, కథలు పేకరించి సరళ వ్యాఖ్యతోకేలైలో సమస్యలను బోధపరచుట ప్రామాణ్యం

నీవి బ్యాంధవారోకంలో అక్కడక్కడ గ్రాంథిక శైలితోనూ కనిపిస్తుంది. రచయిత ఈ విషయంలో కాగ్ర క్షమపించి అభినందిం

పాపా - వా కల్లి

మహా విమనాంధి అమరమను నందూరి
పంకజమృతచూర్ణముల పర్యవసానము సామిక్య
పరికల్పము చూపింపబడెను. పాపరాజాది
(పక్కన) నిల పన్నుండు అతనియ.

మహా విమనాంధి గాంధీతో నానాది
సంచారం చేసినప్పుడు అనాటి కృష్ణులన్నీ నుజరాశి
భాగ్యలో దినపర్యాయానందం ప్రాసించి చానిరి
నందూరి పంకజమృతచూర్ణములుగాని చేసిన అమ
రావతీ కేళి గ్రంథం

సామన్యమయిన గాంధీతో నైసందిన పర్యటన
అరిగిన మహాత్మ్య పంథులను తెన్ను మహాగాంధీ
పాపకుల కళ్ళను కట్టెట్టు (చానిది) (పరి) చిన్న
విషయంలోను మహాత్మ్యుని దృక్పథం ఎంత విశిష్టంగా
పనిచేసిందో ఈ చిన్న పుస్తకంవల్ల స్పష్టమగుచుంది

అమరావతి అంత బాణీయంగా లేకపోయినా
మూల గ్రంథంలో విషయాలన్నీ పాపకులకు నుల
భంగా తెలుపబడ్డాయి

శ్రీ మమమహారాజాధి పీఠానంద గ్రంథము

శాస్త్రవేద విద్యయ్యలెక్క నాలమూల్య పశ్చిమ
గోపాధిపతిగారి నల విగ్రహపాఠము

దీనిలో గ్రంథకర్త మమమహారాజాధి : అవ
సము, శివశక్తిపాఠము సంగ్రహంగా ప్రాశస్త్యం.

శివశక్తిపాఠము తరవాత రచయిత సారవా
రీయ, మారవాళనం చేసిన మొదలయిన విషయాలను
మహా దేవర్యుని

మారవాళన కర్తవ్యం తెలిసికొనకపోయినది
ఈ గ్రంథం సంగ్రహప్రకటనగా ఉపయోగించ
గలది

సంపాదక సంప్రది

శ్రీ రాధాకృష్ణ ప్రసాద రామచంద్రప్రసాద—
మొదటి దీనిలో కె. లె. రా. ప్రసాద పంకజమృతం,
రా. ప్రసాద రామచంద్రప్రసాద, పాపమృత పంకజ
కృష్ణయ్య, రామచంద్ర రిక్తిరాజు, పాపమృత
సూర్యరామచంద్రప్రసాద అనే అయ్యనరులు రచయి
తల సంపాదకత్వం వహించారు.

ఈ సంపాదక సంప్రది పాపమృత మరక
రామచంద్రప్రసాద లోక నిర్వహణకు రచిం

పాపమృత పంకజమృతం అనే పాపమృతం ఎవ
రన్నా అతిపాపము అనిగోరించక పోవలెనుగాని
సామన్య. పాపమృత పాపమృత పంకజం ఇది నిర్వ
హించా అనిగోరించే విషయాలే

ఈ పద్యంవలన రచయిత గీతాలు, పద్యాలు
మొదలైన అధునిక రచనాపద్ధతులన్నీ కలిపిస్తున్నాయి
నీ రచయిత శాస్త్ర శాస్త్ర చాతుర్యం రచనాపద్ధతి
సామన్యంగా. రా. ప్రసాద రామచంద్రప్రసాద రచన
లను మన్నించేక పోవద్దంటే చాలామంది సత్యం
పాపమృత

కె. లె. రా. ప్రసాద వేదక, శాస్త్రకృష్ణ, తులక
ప్రాసాద రచనలలో ఉత్తమంగా ఉన్నాయి.

పాపమృత పంకజమృతయ్యలగాని (చానిన
రచనలలో ఉన్నది) కృష్ణ అనే భం. పాపమృతం
చానినది

రామచంద్ర రిక్తిరాజుగారి గీతరచనలు
పాపమృతపద్ధతి అమరమృతయ్యాయి.

మొత్తంవల్ల ఈ రచయితల రచనలను
యంత్రోత్పాదన, మార్పు రచనా ప్రధానాలు
(పద్ధతులు) కలిపిస్తున్నాయి. (కనుకగా) దీని తిరు
రచనలలో పరిణతి పొందలేదని అక్క. పక్కన
మరిచి సూచనలు కలిపిస్తున్నాయి.

ఆ ర్య ప్ర వ ర్త న ము

పంకజమృత పాపరాజాధి పీఠానందరాష్ట్ర
ప్రకటనలు అధ్యక్షునిగా మన గోమమహల్,
పాపరాజాధి (పక్కన) నిల అరణ్యం
ఇది పాపరాజాధి పీఠానందరాష్ట్రం
మొత్తం ప్రాసాద పాపరాజాధి పీఠానందరాష్ట్రం అనే గ్రంథం
అధ్యక్షునిగా తిరుచిరపల్లి రచయిత గ్రంథము
కర్త తమ పేరతో తెలియజేశారు.

ఇది అధ్యక్షునిగా పర్యవేక్షించి అనుసరించి
ప్రాసాద పుస్తకము

దీనిలో విద్యార్థులు ముఖ్యంగా నైసందిన శివ
రంలో అలవలించవలసిన విధానాన్ని గురించిన
వివరాలున్నాయి

అయితే ఈ విషయాల అధ్యక్షునిగా మన
విద్యార్థులలో కేవలం పర్యవేక్షించే పాపరాజాధి
దీనిని అధ్యక్షునిగా పాపరాజాధి పీఠానందరాష్ట్రం
దీనిలో ప్రాసాద పాపరాజాధి పీఠానందరాష్ట్రం లోక
పేరే రచయితలు ఇది విద్యార్థులందరినీ రచయితలకి
తెలియజేయాలి.

రంగుకు
రమణీయతకు
కో ఆప్టెక్స్
అలంకరణవస్త్రాలు

మద్రాస్ స్టేట్ హౌండ్ లూం వీవర్స్
కో - ఆపరేటివ్ సొసైటీ లిమిటెడ్
ఎగ్మూరు — మద్రాసు

అతని ప్రాణాలన్నీ ఆమె మీదనే

అశకునము, భార్య అన్న
వృద్ధు, అన్న విధాలా తన
భార్యవలెనే ఉంచాడని. అందుకు కారణం, ఆమె చెబుతున్నట్లే ప్రజ
రిస్తుంది.
ఆమె చాల చురుకైనది. ఉదయం వేళ భర్తకు అభిషేకం కావలసిన
దుస్తులన్నీ తీసి వీధిగా పంపిస్తుంది. సాయంత్రం అతడు ఇంటికి
వెళ్ళేగానీ దుదియంతమైన ఒక గ్లాసుడు 'టీ' చేతికందిస్తుంది. ఆ
'టీ' చేయడానికి అన్నీ ఖర్చు కూడా కాదు.
తెయ్యని ఆమె చిరువ్యవహారానీ ఆమె చేతి 'టీ' కూడా అరచిని ఎ
వళం చేస్తుంది. అందు చేత అతని మంచవాతాయి ఆమె మీదనే
పెట్టుకున్నాడు.

మంత్ర శక్తి నిచ్చే పానీయం

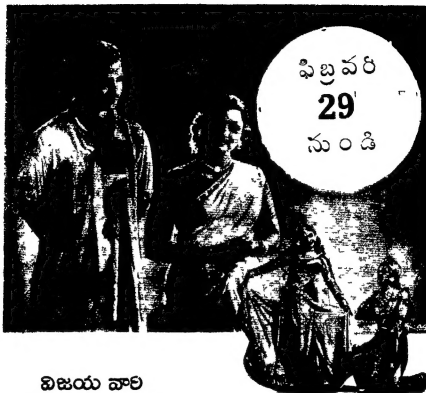
"టీ" త్రాగండి

వెల్లూరి - టి " వాళ్ళింటికి ప్రచురించబడింది.

175 66

విజయ వారి

పెళ్లి చేసి చూడు

నమిని జి వరకీర్తి, ఎక్ ఎ రామారావు,
సావిత్రి, జోగారావు, వాకర్స్, బా శివరామకృష్ణయ్య,
రామారావు, పుష్పలక్ష్మి, బెంకయ్య, కుందు, బేబీ గిరిజ,
బాలకృష్ణ, పద్మనాభం వగైరా

డైరెక్టర్... ప్రసాద్... నిర్మాతలు... బంగారెడ్డి... ఉత్తమ...

